

Suomen Toivo -ajatuspaja
Centre for European Studies

Erkka Railo • Vesa Vares

OIKEISTOPOPULISMIN MONET KASVOT

*- perussuomalaisuus poliittisen historian ja
mediatutkimuksen näkökulmista*

Suomen Toivo -ajatuspaja
Centre for European Studies

Erkka Railo • Vesa Vares

OIKEISTOPOPULISMIN MONET KASVOT

*- perussuomalaisuus poliittisen historian ja
mediatutkimuksen näkökulmista*

**Joint publication of the Centre for European Studies
and the Suomen Toivo Think Tank.**

Centre for European Studies

Rue du Commerce 10
Brussels, B-1000
Tel: +32-2-2854149
Fax: +32-2-2854141
www.thinkingeurope.eu

Suomen Toivo Think Tank

Kansakoulukuja 3 A
00100 Helsinki
www.toivoajatuspaja.fi

Suomen Toivo -ajatuspaja edistää tutkimus-, koulutus-
ja julkaisutoiminnallaan vastuullisen markkinatalouden
vahvistumista Suomessa

This publication receives funding from the European Parliament.

The Centre for European Studies and the European Parliament assume no responsibility for facts or opinions expressed in this publication and any subsequent use that may be made of the information contained therein. Sole responsibility lies on the author of the publication.

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without the prior written permission of the publisher.

Layout: Juuso Joutsela, Takomo Tuotanto Oy

Printed in Finland by T-Print, Hyvinkää, 2011

ISBN-13: 978-951-8964-86-8

SISÄLLYSLUETTELO

ESIPUHE	7
---------------	---

Vesa Vares

1: MITÄ ON POPULISMI?	8
1.1 Käsitteen määrittelyä.....	8
1.2 Suhde perinteiseen oikeistoon	12
1.3 Entä vasemmistopopulismi?.....	16

2: POPULISTISET LIIKKEET SUOMESSA ENNEN PERUSSUOMALAISIA	18
2.1 Yleistä: populistisia piirteitä – mutta toiset aatteet.....	18
2.2 Fennomania populismina?	19
2.3 Maalaisliitto ja agraaripopulismi	21
2.4 Pulapuolueet – ”yhden asian” paikallisia populisteja	23
2.5 Suomalaiset vasemmistopuolueet populistieina?	24
2.6 Lapuanliike, IKL ja oikeistopopulismi?	26
2.7 Todelliset populistit: Hentunen ja Vennamo	29

3: PERUSSUOMALAISET	32
3.1 Perussuomalaisten yleinen tausta	32
3.2 EU-vaaliohjelma 2009: ylikansallista instituutiota vastaan.....	34
3.3 Jytlyn resepti: eduskuntavaaliohjelma 2011	38

4: PERUSSUOMALAISET VERRATTUNA EUROOPAN OIKEISTOPOPULISTEIHIN	46
4.1 Pohjoismaiset populistit – ei veljet keskenään	46
4.2 Muiden poliittisten kulttuurien oikeistopopulistit	50

5: ÄÄRIOIKEISTOLAISET MARGINAALIRYHMÄT JA OIKEISTOPOPULISMI	52
--	-----------

6: JOHTOPÄÄTÖKSET: JATKUMOA JA AINUTLAATUISUUTTA	54
---	-----------

7: TUNTEISTA POLITIIKKAA	59
7.1 Perussuomalaisten kannattajien poliittinen mobilisaatio mediassa eduskuntavaalien 2011 alla	59
7.2 Perussuomalaisten nousun syitä	63
7.3 Keskustelu Euroopan unionin apupaketeista jakoi puoluekentän mediassa kahtia	68
7.4 Sosiaalinen media tarjosi keinon mobilisoida äänestäjät	73
7.5 Notkean modernin vaalit	82
VIITTEET	88
LÄHTEET	91
KIRJOITTAJAT	93
MUISTIINPANOT	94

ESIPUHE

Joulukuussa 2011 Eurooppa ja euro kamppailevat olemassaolostaan. Neuvotteluissa Suomi on päättänyt vastustaa ehdotusta määränemistön käytöstä pysyvän vakausmekanismin päätöksenteossa. Ennen niin aktiivinen ja ytimissä vaikuttanut toimija on valumassa alaviitteeksi EUn päätöksenteossa. Perussuomalaisten pelko eli sisäpoliittiset syyt pakottavat erityisesti sosiaalidemokraatit varautumaan eurosektikoiden vastaiskuun seuraavissa vaaleissa.

Mikä on tämä arrogantisti koko kansakuntamme nimen, The Finns, puolueensa poliittiseksi tunnuksesi ominut liike? Miten puolue, jota äänioikeutetuista 87,2 prosenttia ei kannattanut, on ottanut koko valtiokoneiston panttivangikseen?

Ilmiön taustaa kaivellaan tässä teoksessa niin aatehistoriallisesta kuin mediatutkimuksen perspektiiveistä. Populismia on monine eri vaihteineen ollut aina, kuten Vesa Vares artikkelissaan osoittaa, mutta miksi se rynnisti vaalimenestykseen Suomen eduskuntavaaleissa juuri keväällä 2011? Siihen keskeinen tekijä löytyy median roolista, kuten Erkka Railo omassa osuudessaan osoittaa. Esimerkiksi iltapäivälehdistä Timo Soini näkyi täsmälleen yhtä paljon kuin pääministeri Kiviniemi, Jyrki Kataisen jäätyä selvästi kolmanneksi. Sosiaalinen media puolestaan tarjosi keinon ohittaa joukkotiedotusvälineet ja saavuttaa kannattajat suoraan. Uhkakuvien maalailulla ja vihanlietsonnalla luotiin energiaa, joka sai ihmiset hakemaan vaihtoehtoja, uusia keinoja parantaa omaa asemaansa. Samanmielisten löytyminen sosiaalisesta mediasta loi uskoa siihen, että asioita voidaan muuttaa ja että äänestämisen kannattaa.

Kiitän Erkka Railoa ja Vesa Varesta mielenkiintoisesta panoksesta poliittisen kentän hahmottamisessa. Sopiva yhdistelmä teoriaa ja empiiristä aineistoa tekee kirjasta mielenkiintoisesti poikkitieteellisen ja samalla käytännöllisen tulkintaoppaan jokaiselle politiikasta kiinnostuneelle.

Helsingissä 19.12.2011

*Markku Pyykkölä
Toiminnanjohtaja
Suomen Toivo -ajatuspaja*

Dos. Vesa Vares

1 MITÄ ON POPULISMI JA MITEN SE SUHTEUTUU PERINTEISEEN OIKEISTOON?

1.1 Käsitteen määrittelyä

Populismi ei ole niin sanottu kanta-ismi, kuten konservatismi, liberalismi tai sosialismi. Se on terminä myös sikäli hankala, että sitä käytetään monissa merkityksissä – ideologiana, yleisenä suhtautumistapana, menettelykeinona – ja yleensä tavalla, joka saa populistieiksi nimetyt itse vieroksumaan nimitystä.

Toisaalta populismiin on useimmiten katsottu kuuluvan tiettyjä ilmiöitä tai psykologisia maailmanselitysmalleja. Näiden kautta ei läheskään aina luoda ideologiaa eivätkä ne aina tuo toimintaan säännöllisyyttä, mutta tiettyinä reagoimismalleina ne ovat olemassa. Populismien tietyistä tunnusmerkeistä vallitseekin jonkinlainen yksimielisyys – kiistat nousevat lähinnä siitä, keissä näitä piirteitä halutaan tai ei haluta tunnistaa, ja kuinka paljon on toisaalta kyse yleispätevästä käyttäytymismallista, kuinka paljon väliaikaisista poliittisista keinoista.¹⁾

Useimmin populismeissa tunnistetut piirteet ovat joka tapauksessa ainakin seuraavat:²⁾

- Selkeä vastakkainasettelu ”meihin” ja ”niihin”. Liikkeiden on katsottu suorastaan määrittävän sen kautta, mitä ne vastustavat – ketkä ovat vihollisia. Vihollisia ovat olleet milloin yksittäiset puolueet tai henkilöt, milloin yhteiskunnalliset voimat, milloin instituutiot, milloin kansallisesti ja rodullisesti erilaiset voimat.
- Nationalismi tai muunlainen xenofobia. Se edustaa tunnereaktiota ”outoa” ja ”vaarallista” kohtaan ja pelkoa kilpailijoista, jotka vievät rahat, elinkeinot – ja naiset. Nationalismin lisäksi voi tulla kyseen seen suppeampi ryhmäuskollisuus, joka voi liittyä sekä yleisiin, organisoimattomiin yhteydentunteisiin, että tietoisesti organisoituihin ryhmiin.
- Yhteiskunnallisessa viholliskuvassa konnia ovat esimerkiksi äärivastemmistolaiset ja ammattiyhdistyspamput, mutta kenties vielä useammin toinen ääriläitä: kansaa riistävät kapitalistit, trustit, pankit, kasvottomat markkinavoimat, byrokratia.
- Vihollisia ovat myös intellektuellit, joista luodaan usein kuva vieraantuneina, suorastaan loismaisina tärkeilijöinä; heihin verrattuna ”pieni ihminen”, ”kadun mies” on moraalisesti ja älyllisesti ylivoimainen.
- Populismi lähteekin mieluummin liikkeelle ruohonjuuritason kokemista pelkotiloista ja epäoikeudenmukaisuuden tuntemuksista. Oli vihollinen poliittisesti minkävärinen tahansa, populistit haluaa puolustaa ”pientä ihmistä” riistoa ja kaikkia koneistoja vastaan.
- Populismi on hyvin aikasidonnaista ja usein luonteeltaan ”yhden asian liike”. Populistin tavoitteet ja propaganda muuttuvat usein. Populististen johtajien politiikka saattaa heilahtaa äärimmäisyydestä toiseen, koska se niin usein perustuu juuri vastustukseen ja tarttumiseen siihen, mikä on trendikästä ja tuo ääniä – ja nimenomaan pelkoreaktiot usein luovat näitä trendejä. Tämän vuoksi populismille on käytännössä mahdotonta jäljittää pysyvää ideologian mallia samalla tavalla kuin muille ismeille.
- Populismi antaa hyvin yksinkertaisia vastauksia kompleksisiin ongelmiin ja välttää syvälle menevää argumentointia. Se tarjoaa konkreettisesti käsitettävät tunnuksot, joihin on helppoa samaistua.
- Populismi on useimmiten sidoksissa yhteen karismaattiseen johtajaan ja tämän arvovaltaan omiensa joukossa; johtajan kaatuessa koko liike joutuu suuriin vaikeuksiin ja sen olemassaolo kyseenalaiseksi, kunnes nousee uusi karismaattinen johtaja – kenties aivan toiselta taholta.³⁾

Populismien logiikan on katsottu toimivan etenkin viholliskuvan muodostumisessa kahdella tavalla: sekä vertikaalisesti että horisontaalisesti. Vertikaalisesti se suuntautuu yläpuolella olevia, nimenomaan instituutioita ja puolueita vastaan. Horisontaalisesti kohteena ovat samalla tasolla toimivat operoivat ryhmät, kuten maahanmuuttajat, ulkomalaiset ja rikolliset. Vertikaalisessa mallissa muodostuvat ryhmät ”me” ja ”viholliset yläpuolella”, horisontaalisella tasolla ”me” ja ”ne, jotka tulevat ulkopuolelta”.

Populismien – ja tällöin termillä on tarkoitettu yleensä oikeistopopulismia – suurina niminä on mainittu usein 1950-luvulta Ranskan Pierre Poujade, 1970-luvun alusta Tanskan Mogens Glistrup, Britannian Enoch Powell, Suomen Veikko Vennamo, 1980-luvulta Ranskan Jean-Marie Le Pen, Itävallan Jörg Haider ja Norjan Carl I. Hagen. Kun näiden liikkeet olivat poliittisesti hyvin ärhäköitä ja ne marginalisointiin tehokkaasti poliittisesta vallasta, oli suhteellisen helppoa määrittellä tai ainakin osoittaa, kuka oli populistinen. Populistiset liikkeet oletettiin enemmän tai vähemmän ohimeneviksi; niiden ei oletettu horjuttavan poliittisen kartan perusrakenteita, vaan menevän ohi hieaman kuten poliittinen tauti tai taloudellinen lamakausi.

1990–2000-luvuilla tilanne on jo hankalampi, kun moni populistinen liike on päässyt osittain osalliseksi valtaan tai muuten lähes salonkikelpoiseksi – ja kun nämä liikkeet selvästi itsekin hakevat pysyvyyttä johdonmukaisemmin kuin ennen. On havaittavissa selvästi pyrkimys luoda vakiintuneempia ohjelmia ja luoda oman liikkeen ”älymystö”, joka kykenee argumentoimaan liikkeen vastustajia vastaan muutenkin kuin iskusanojen tasolla; näin pyritään luomaan kuvaa vastuullisesta liikkeestä, joka ei ole vain ärhäntelevä poliittinen päiväperho, vaan todellinen vaihtoehto myös vallankäyttöön. Lisäksi samaan aikaan moni valtapuolue on omaksunut äänenpajinoja, joissa tullaan populismia vastaan ja viedään näiltä aseita omaksumalla näiden teemoja ja osin retoriikkaakin. Etenkin oikeistokoalitio voi joutua poliittisesti riippuvaiseksi populistien aktiivisesta tai passiivisesta tuesta kyetäkseen hallitsemaan. Näin on käynyt Tanskassa ja Itävallassa, tavallaan Ruotsissakin.

Jotkin puolueet ovat myös omalaatuisia populismien ja perinteisen oikeistolaisuuden sekoituksia. Esimerkiksi vallitsee erimielisyyksiä siitä, mihin ideologisesti tulisi sijoittaa Italian Popolo della Libertà ja sitä ennen Forza Italia, eli Silvio Berlusconiin puolueet. Mihin on puolestaan luokiteltava useat itäeurooppalaiset oikeistopuolueet, joilta puuttuvat länsieurooppalaisten konservatiivipuolueiden perinteet ja

jotka joutuvat kamppailemaan vallasta vähemmän vakiintuneissa oloissa kuin lännessä? Esimerkiksi Puolassa Kaczynskien Laki ja Oikeus – puoluetta on tulkittu osin populistiseksi, osin arkkikonservatiiviseksi. Yhdysvalloissa neokonservatismissa on haaroja, joita voi hyvinkin sanoa populistisiksi, kuten Pat Buchananin ja Pat Robertsonin liikkeet 1980–1990-luvuilla tai teekutsuliike tällä hetkellä, ja neokonservatismiin mainstreamissa on siinäkin paljon populistisia piirteitä. Toisaalta neokonservatismissa on pysyvämmät teemat ja omat älykkönsä, jotka sopivat populismin muottiin huonosti – ja joista monilla on ollut vasemmistolainen, joillakin suorastaan äärivasemmistolainenkin tausta.

Kuvaa sekoittaa myös se, että populistit niputetaan usein analyttisen merkityksensä pitkälti menettäneen termin ”äärioikeisto” alle. Kyseisen termin alle laitetaan julkisessa keskustelussa monia sellaisia suuntauksia, joilla on käytännössä hyvin vähän yhteistä keskenään, ja ”äärioikeistolaisuuden” kriteerinä saattaa olla asenne, jota asianomaisen itse ei edes miellä ideologiseksi tai poliittiseksi, kuten maahanmuuttajavastaisuus – ja kenties juuri muita yhteiskunnallis-poliittisia kantoja hänellä ei edes ole. Kovin usein termi ei tarkoita juuri mitään muuta kuin esittäjänsä tuntemaa vastenmielisyyttä ilmiötä kohtaan; termi ”populisti” on joutumassa samojen vaikeuksien kohteeksi.

Kirjavuutta lisää myös, että vaikka populismia on usein vaikeaa sijoittaa sen enempää ”normaalin” oikeiston kuin ”normaalin” vasemmiston muodostamalle poliittiselle kartalle, niin perinteisesti on eroteltu toisistaan myös oikeistopopulismi ja vasemmistopopulismi. Näistä oikeistopopulismi on ollut värikäämpi ja kuuluisampi. Se on kenties ollut myös enemmän, tai ainakin useammin, liberaalin ja vasemmistolaisen intelligentsijan hampaissa kuin vasemmistopopulismi. Tähän on luontainen syy: oikeistopopulismien tapauksessa asetelmaan kuuluu liberaalien ja vasemmistolaisuuden luontainen vihollinen, nationalismi, etenkin sen xenofobiset muodot, vasemmistopopulismiin yleensä ei, ei ainakaan yhtä näkyvästi. Tämän vuoksi oikeistopopulismi nähdään usein myös jonkinlaisena pseudofasismina tai fasismin uhkana – mihin syytökseen useimmat oikeistopopulistiset liikkeet ovat kuitenkin nykyään jo osanneet varautua.

”Kuvaa sekoittaa myös se, että populistit niputetaan usein analyttisen merkityksensä pitkälti menettäneen termin ”äärioikeisto” alle.”

1.2 Suhde perinteiseen oikeistoon

Tämän hetken oikeistopopulismien juuret ovat olleet 1970-luvun reaktiossa ”1960-lukulaisuutta”, sen uusvasemmistolaisuutta ja niin sanottua ”sallivuuden yhteiskuntaa” vastaan. Liikkeet lähtivät usein liikkeelle painottaen voimakkaasti talouden vapautta, suorastaan neoliberaaleina yrityksinä – Glistrupin Edistyspuolue Tanskassa jopa verokapinana – haastamaan sitä, mikä nähtiin sosiaalivaltion harjoittamaksi byrokraattiseksi holhoukseksi ja ammattiyhdistysliikkeen ylivallaksi tavallista työläistä vastaan. Tuolloin kritiikki kuitenkin vielä marginalisoitui, koska neoliberaalisuus ei vielä ollut päässyt sosiaalivaltiomallin todelliseksi vaihtoehdoksi. Samoin vaalikannatus jäi hyvin pieneksi. Suuri äänestäjämässä ei kokenut populistien syytöksiä uskottaviksi, niin kauan kuin hyvinvointivaltio toimi ja nosti elintasoa.

1980-luvulla tunnukset vaihtuivat kansallismielisemmiksi, xenofobisiksi ja usein rasistisiksi, mikä johti kannatuksen merkittävään kasvuun. Itse neoliberalismin olivat ”normaalit” oikeistopuolueet tuossa vaiheessa jo kaapanneet, eivätkä 1990-luvulla monessa maassa valtaan palanneet sosialidemokraattiset hallitukset tätä talouspolitiikan suuntaa juurikaan muuttaneet. Tämän seurauksena monien populististen liikkeiden teemaksi onkin nyt tullut usein ka-

pitalismin kritiikki, etenkin globalisoituneen kapitalismin vastaisuus, ja ne esiintyvät usein nimenomaan työväen puolueina – onnistuen usein houkuttelemaan äänestäjiä hyvin paljon juuri perinteisen vasemmiston äänestäjäkunnasta.

Hans-Georg Betz tulkitsee 1990-luvulla kirjoitetussa kirjassaan *Radical Right-Wing Populism in Western Europe*, että oikeistopopulististen liikkeiden oikeistolaisiin piirteisiin kuuluu se, että ne torjuvat yksilöiden ja sosiaalisen tasa-arvon ja marginaaliryhmien

integroimisen yhteiskuntaan, sekä ylimalkaan xenofobinen suhtautuminen ulkopuolisiin, mikä voi muuttua rasismiksi ja antisemitismiksi. Populistisia tällaiset liikkeet ovat nimenomaan siinä, että ne käyttävät häikäilemättömästi hyväkseen yleisiä huolen ja vieraantuneisuuden tunteita vedotessaan ”kadun mieheen ja hänen oletetusti ylivoimaiseen talonpoikaisjärkeensä”.

”Suuri äänestäjämässä ei kokenut populistien syytöksiä uskottaviksi, niin kauan kuin hyvinvointivaltio toimi ja nosti elintasoa.”

Betz yhtyy myös suurelta osin Seymour Lipsetin, Thomas Childersin ja Jürgen Falterin malliin, jossa selitetään fasismin ja kansallissosialismin kannatusta sillä pelolla, jota etenkin keskiluokka koki modernisaatiota vastaan, ja hän tulkitsee samantapaisen keskiluokkaisen reaktion toteutuvan oikeistopopulismin kohdalla. Oikeistopopulismi reagoi jälkiteollisen kapitalismin ja yhteiskunnan sosiaalisen fragmentaation seurauksiin, jotka ovat tehneet keskiluokan turvattomaksi.⁴⁾ Michael Minkenberg näkee taustan suunnilleen samoin, mutta painottaa sitä hieman eri tavalla: kyseessä on pelko oman aseman ja hyvinvoinnin menettämisestä, *Wohlstandschauvinismus*. Pelätään oman elintason puolesta ja puolustetaan sitä – tavallaan kuin tuo elintaso olisi kansallinen piirre.⁵⁾ Jos se, joka uhkaa tuota elintasoja, edustaa vielä eri kansallisuutta, uskontoa ja ihonväriä, reaktioon sekoittuu perinteinen nationalismi.

Betzin määritelmät oikeistopopulismin aatteellisesta sisällöstä ovat sinänsä onnistuneita, tai ainakin olivat 1980-1990-lukujen tilanteessa, jolloin oikeistopopulismi oli marginalisoidumpaa ja sen politiikkaan tuomat teemat yleensä torjuttiin. Voi kuitenkin kyseenalaistaa, vedetäänkö liikaa mutkia suoraksi yhdenmukaistamalla fasismi, kansallissosialismi ja reaktionäärisuus sekä tekemällä tietyistä yleismentaalisista ennakkoluuloista nimenomaan poliittista oikeistolaisuutta. Kenties osuvampana on pidettävä Dietmar Lochin analyysia Le Penin Kansallisesta Rintamasta. Loch nimittäin huomauttaa, että historioitsijoiden määrittelemistä fasismin kriteereistä useat eivät täyty Le Penin liikkeessä. Kansallinen Rintama ei ollut lähtökohtaisesti antiliberalistisesti asennoitunut (kun muistetaan liikkeen alkuvaiheen neoliberalismi ja yleinen markkinamyönteisyys), siinä ei ole näkemystä puolueesta armeijana, se ei ollut konservatismiin vastainen eikä totalitaristinen.⁶⁾

On myös huomattava, että kaikkien populistienkaan ajattelun takana ei ole pelkkä anti-intellektuaalisuus eivätkä he torju kaikkea uutta ja vierasta. Englannin 1960–70-lukujen poliittinen *enfant terrible* Enoch Powell lähti liikkeelle varsin kehittyneestä vapaan talouden ja kapitalismin analyysista. Tutkija Dennis Kavanagh'n arvion mukaan Powell oli ”ehkä ainoa sodanjälkeisen ajan brittipoliitikko, jonka poliittisesta ajattelusta on mahdollista kirjoittaa vakava tutkimus”. Powell ei myöskään suosinut kaikkia massan ennakkoluuloja, vaan äänesti kuolemanrangaistusta vastaan ja aikuisten homoseksuaalisten suhteiden laillistamisen puolesta. Tosin Powellinkin tapauksessa nationalismi vei myöhemmin voiton vapaan markkinatalouden puolestapuhujasta.

Yhtymäkohtia toki löytyy sekä vanhoilliseen, autoritaariseen konservatiivisuuteen että neokonservatismiin. Yksi näistä on yleisesti moralisoiva ja tunnepohjainen tapa tarkastella maailmaa. Autoritaristeista populistieja erottavat kuitenkin oma alaluokkaisuus tai keskiluokkaisuus, lähteminen myös argumentoinnissa liikkeelle ”alhaalta” ja joskus suoranainen herraviha, ”pienen ihmisen” puolustus sekä usein sosiaali- ja talouspolitiikassa esiin tulevat ”semivasemmistolaiset” piirteet. Autoritaristien pohja on yleensä klassisissa, yläluokkaisissa eliiteissä, ja näkemykset ovat hyvin aristokraattisia, usein meritokraattisia; neokonservatiivit, tai ainakin heidän ideologiansa, ovat puolestaan usein paljon modernimpia, eikä rotu- tai kansallisuusasia näyttäydä heille välttämättä yhtä tärkeänä kuin populistieille.

Oikeistopopulismin erottaa neokonservatismista ja autoritarismista edellä mainittujen piirteiden lisäksi voimakas radikaalisuus. Neokonservatiiveille – tässä tapauksessa puolestaan juuri heidän rivijäsenilleen – rakkaat traditiot ja kokonaisuusajattelu jäävät herkästi uudistusvaatimusten ja yhden asian liikkeiden intressien alle. Samalla oikeistopopulismin aatteellinen etäisyys lyhenee ääriavasemmistolaisuuteen, mikä on kauhistus kaikille konservatiiveille: näiden silmissä oikeistopopulistista on tällöin tullut ääriavasemmiston tapaan poliittisesti käytöshäiriöinen ja yhteiskunnalliselta sivistys- ja vastuuntuntonaan kyseenalainen ilmiö. Populisteihin samaistuminen merkitsisi useimpien tämän hetken eurooppalaisten maiden poliittisissa kulttuureissa vaaraa omalle ”poliittiselle kunniallisuudelle” muiden ryhmien silmissä.

Myös suhde uskontoon erottaa suuntauksia. Oikeistopopulismi ei ole juurikaan osoittanut mielenkiintoa uskontoa kohtaan sellaisenaan. Islamia vieroksutaan, mutta silloin kontekstina on usein yleinen reaktio maahanmuuttajia vastaan, ja pohjimmiltaan kyse on kohteen muista ominaisuuksista kuin uskonnosta. Saksassa, Itävallassa ja Italiassa on huomattu, että populistien kannatus on ollut huomattavan alhainen kirkossa käyvien keskuudessa. Merkittävä erojen selittäjä on ollut sukupolvi: oikeistopopulismi on houkutelut erityisesti nuoria miesäänestäjiä, konservatiivit ovat usein varsin kypsässä iässä.⁷⁾

Moraalikysymyksiäkin lähestytään eri suunnista. Konservatiiville avoliitto voi olla epäsuotavaa moralistiselta ja kristilliseltä kannalta. Sen sijaan Le Penin piireissä on pidetty avoliittojen osalta huolestuttavimpana piirteenä sitä, että ne tuottavat vähemmän lapsia kuin avoliitot – ja

Kansalliselle Rintamalle nainen on ollut nimenomaan soturi demografisessa taistelussa muukalaisia vastaan.⁸⁾

Oikeistopopulismi on myös kallastellut paljon neokonservatiiveja avoimemmin sosialistien vesillä. Tutkimusten mukaan 1990-luvulla Pohjoisen liigan, Vapauspuolueen ja Ruotsin Uuden Demokratian äänistä jopa 30 prosenttia tuli suoraan vasemmalta, kun taas esimerkiksi vain 8 prosenttia Pohjoisen liigan äänes-

täjistä tuli traditionaalisesta uusfasistisesta puolueesta MSI:stä (myöhemmin Giancarlo Finin johtama Kansallisiitto). Myös äänestäjien koulutustaso on ollut hyvin alhainen. Eräs Le Penistä kirjoittanut tutkija kysyykin, onko kyseessä varsinaisesti äärioikeisto vai oikean ääri-rajalla oleminen, ja Betz katsoo, että monet oikeistopopulistiset puolueet muistuttavat enemmän sosialistisia ja sosialidemokraattisia kuin muita puolueita. Silti niiden talouspoliittiset ohjelmat ovat paperilla usein neoliberalistisia, sillä neoliberalismi on ollut niille keino murtaa niitä instituutioita, puolueita, byrokratioita, ammattiyhdistyksiä ja muita laitoksia, jotka on nähty omien kannattajien sosiaalisen etene-
misen esteinä.⁹⁾

Oikeistopopulistinen liike saattaa olla myös nationalismissaan erikoinen verrattuna muuhun oikeistoon. Oikeistolaiselle ajattelulle on perinteisesti ollut tärkeää kansakokonaisuus ja valtiouuskollisuus, sekä etenkin ennen sosialismin romahdusta lännen, ”vapaan maailman” yhtenäisyys ja Yhdysvaltain antama turva. Sen sijaan oikeistopopulismien nationalismi on usein ollut hyvin partikularistista. Ääri-ilmiönä on ollut Umberto Bossin Padania-hanke, ja oikeistopopulistit ovat yleensä vastustaneet EU:n kaltaisia organisaatioita ja tehneet selvää rajaa Amerikkaan ja amerikkalaisuuteen, joka on nähty globalisaation voimana ja kansallisen kulttuurin uhkana. Partikularistinen näkökulma liittyy näin myös ”pienen ihmisen” anti-kapitalistiseen puolustamiseen. Kuvaavia ja monta näkökohtaa yhteen nitovia olivat Saksan 1990-luvun republikaanien johtajan Franz Schönhuberin sanat: ”Kultaist vuodet ovat ohii; emme pidä suurteollisuudesta, emmekä tahdo amerikkalaiseksi siirtomaaksi; mallimme on Bismarck, ei rikollinen Hitler.”¹⁰⁾

”Merkittävä erojen selittäjä on ollut sukupolvi: oikeistopopulismi on houkutellut erityisesti nuoria miesäänestäjiä, konservatiivit ovat usein varsin kypsässä iässä.”

	POPULISMI	KONSERVATIIVIT
Peruskannattaja	Alaluokka, alempi keski-luokka	Keskiluokka, yläluokka
Suhde järjestelmään	Instituutioita vastaan, Yhden asian liikkeet, partikularismi, Johtajakeskeisyys	Yhteiskunnan säilyttäminen, Kokonaisuuden korostaminen, Johtaja ja koneisto
Politiikantekotapa	Demagoginen retoriikka	Vaatimus korrektiudesta
Propaganda	Verkot myös vasemmalle	Perinteisille porvareille
Talouspolitiikka	Kapitalismin kritiikki	Markkinatalous
Uskonto	Välinpitämätön	Puolustava
Moraali	Avoliitto demografian takia	Avoliitto perhe-moraalin takia
Sivistyslinja	"Kadun mies", talonpoikaisjärki	Koulutus, sivistys
Integraatio	Anti-EU	Pro-EU
Yhdysvallat	Uhka	Liittolainen

Taulukko 1: Oikeistopopulismia ja konservatiiveja erottavat tekijät

1.3 Entä vasemmistopopulismi?

Tässä kuvatun populismin rinnakkaisilmiö, vasemmistopopulismi, on jäänyt populismin muodoista tutkimuksen ja yleisen keskustelun kohteena oikeistopopulismin varjoon. Silläkin on kuitenkin viime aikoina ollut näkyviä edustajia, kuten Valko-Venäjän Alexander Lukashenka, Venezuelan Hugo Chavez tai Nicaraguan Daniel Ortega. Myös esimerkiksi 1990-luvulla Slovakiassa vallassa olleessa Miroslav Meciarissa nähtiin vasemmistopopulismin piirteitä.

Vasemmistopopulistien maailmanselitysmallit ja metodit ovat sinänsä olleet hyvin samanlaisia kuin oikeistopopulisteilla; suurimman eron tekee lähinnä usko siihen, että populistisilla menetelmillä ja vahvan miehen avulla voidaan vallata instituutiot ja käyttää niitä omien kannattajien palkitsemiseen ja heidän etujensa ajamiseen. Usko organisaatioon on suurempi, kunhan tuo organisaatio on omissa käsissä, ja tätä kautta toteutuisi tavallaan ”pakolla ohjattu” hyvinvointivaltio-mainen politiikka. Oikeistopopulismille sen sijaan instituutiot sinänsä ovat usein vihollisia jo itsessään. Erona on tietenkin myös se, että konservatiivit arvot – perinteiset perhearvot, kansallisuus, isänmaallisuus ja niin edelleen – ovat enemmän esillä oikeistopopulismissa.

Entä onko syytä verrata sosialidemokratiaa tai kommunismia aatteellisesti populismiin, ainakin edellä kuvattuun vasemmistopopulismiin? Tai niihin metodeihin, joita poliittisesti kaikenväriset populistit käyttävät?

Ajatus on monille vaikea, koska poliittisesti liikkeet ovat usein kaukana toisistaan, ja nimenomaan vasemmistolaisuus haluaa korostaa edustavansa aivan toisenlaista, suvaitsevaisempaa ja parempaa maailmaa kuin populismi.

Periaatteessa vertailulle olisi kuitenkin joitain perusteita. Niin sosialismissa, kommunismissa kuin populismissa esitetään selvät sankarit ja konnat, ja konnatkin ovat vielä usein noille liikkeille samoja: riistävät, taantumukselliset kapitalistit, vieraantunut yläluokka, globalisatio. Mitä puolestaan politiikan menetelmiin tulee, perinteinen luokkataisteluretoriikka on ollut vähintään yhtä jyrkkää kuin populistinen demagogia. Jako hyviin ”meihin” ja pahoihin ”niihin” tulee luokkataisteluopista yhtä luontevasti kuin xenofobisesta nationalismista, ja myös luokkataisteluoppi luo vihollisesta ”Toiseuden”, jossa ei ole mitään hyvää, vaan pelkästään uhkia, vaaroja ja huonoja ominaisuuksia. Sosialismin ideaalityyppi, kansasta noussut työläissankari, puolestaan vastaa ”kadun miehen” älyllistä ja moraalista ylivoimaa eliittiä vastaan.

Ratkaiseva ero löytyy kuitenkin siitä, että sosialismin ja kommunismin tapauksessa propagandan takana on ollut pysyvä, analyttinen ideologia ja sitä toteuttava pysyvä järjestö. Sosialidemokraateilla ja kommunisteilla on aina ollut politiikassaan mukana nämä tekijät, niiden tunnukset eivät ole vaihdelleet trendien mukana, ja lisäksi niillä on ollut missiona kasvattaa kansa tietyn ajattelumallin taakse ja yleensäkin sivistää ja kouluttaa sitä. Kansa tulee nimenomaan kasvattaa oikeaan ideologiseen ja poliittiseen tietoisuuteen, tarkoitus ei ole ollut seurata kansan hetken oikkuja. Edellä mainittuun sankarityöläiseenkin kuului aina se näkemys, että tämä sivistä itseään Marxin oppien mukaisesti ja uhrasi aikaansa koulutukseen. Populistien ”kadun mieheltä” tätä tuskin edellytetään; liika kirjaviisuus ennemminkin pilaisi hänen kunnolliset vaistonsa.

Vasemmistopopulismistakin erottaa ainakin sosialidemokratiaa kyseisen populismin kytkeytyminen karismaattisiin johtajiin ja se, että valtaan päästyään näissä liikkeissä on esiintynyt voimakas autoritaarisuus, jossa käytetään valtion koneistoja opposition toimintamahdollisuuksien rajoittamiseen. Kommunistien kannalta katsottuna vasemmistopopulismi ei puolestaan ole riittävän organisoitunutta, ideologisesti tiedostavaa ja kurinalaista.

2 POPULISTISET LIIKKEET SUOMESSA ENNEN PERUSSUOMALAISIA

2.1 Yleistä: populismin piirteitä – mutta toiset aatteet

Jos ajatellaan sitä, mitkä poliittiset liikkeet ovat Suomessa edustaneet populismia, ollaan tietenkin monien määritelmällisten ongelmien piirissä.

Populismi ei ole termi, jonka kannattajaksi sen enempää poliittinen liike kuin yksittäinen henkilö kovin herkästi tunnustautuisi. Populismin julkinen maine on negatiivinen, sillä siihen liitetään yleensä käsitys, että populistit puhuu ”kansan äänestä” ja ”kansan vallasta” vain niissä asioissa, jotka hänelle itselleen sopivat, ja muuttaa nopeasti mielipiteitään poliittisten trendien muuttuessa. Häntä ei pidetä poliittisella kentällä senkään vertaa rehellisenä yrittäjänä kuin muitakaan, sinänsä usein kritiikin kohteina olevia poliitikkoja ja poliittisia ryhmiä. Poliittinen establishment torjuu hänet täysin, jos suinkin voi.

Suomalaisessa poliittisessa kulttuurissa on vallinnut eliittivetoinen perinne. Toki näin on ollut muuallakin, mutta Suomessa tuo perinne

on ollut korostetun missionäärinen kansan sivistämisen ja kouluttamisen osalta. Kansa on pitänyt opettaa milloin oikeaan uskoon, milloin kansalliseen heräämiseen, milloin keskiluokkaiseen moraaliin, milloin työväenliikkeeseen, milloin sosiaalivaltioajatteluun. Tähän on populismi istunut huonosti.

Kuitenkin kaikki poliittiset liikkeet turvautuvat ääniä saadakseen jonkinlaisiin populistisiin keinoihin, ja tiettyjä artikkelin alussa mainittuja populismin ideologisia piirteitä on ollut havaittavissa lukuisissa poliittisissa liikkeissä. Useimmiten ne ovat olleet sitä, minkä miellämme oikeistopopulismiksi, joissain tapauksissa myös vasemmistopopulismiksi.

Seuraavassa lähestytään tätä problematiikkaa myös siltä pohjalta, missä määrin vakiintuneissa poliittisissa liikkeissä on esiintynyt populistisia piirteitä – ei vain siltä perinteiseltä pohjalta, että listattaisiin varsinaiset populistiset liikkeet ja niiden vaiheet ja piirteet.

2.2 Fennomania populismina?

Tietyt sukupolvet ovat tottuneet kuviin ”kansakunnan kaapin päällä” – kansakunnan suuriin herättäjiin, joista osa edusti valtiollista toimintaa, osa kansallista heräämistä ja kansallista kulttuuria. Luke-mattomissa kouluissa tämä oli erittäin konkreettista, kun oppilaita tuijottivat seiniltä J. W. Snellmanin, Elias Lönnrotin, Uno Cygnaeuksen ja monien muidenkin arvokkaat hahmot. Kuitenkin jopa fennomanian lähtökohtia, sellaisina kuin ne J. W. Snellmanista ja Y. S. Yrjö-Koskisesta liikkeelle lähtivät, voidaan pitää monelta osin populistisina.¹¹⁾

Tämän voi perustella sillä, että fennomaanisen liikkeen tavoitteena oli puolustaa suomalaista kansaa. Fennomania nousi mielestään vanhaa eliittiä, ”herroja” vastaan, ja vastakkainasettelu ”kansan” ja ”herrojen” välille onnistui sitä selvemmin, kun siihen saattoi yhdistää nationalistisen näkökulman. Sosiaalinen ja kansallinen jakolinja olivat yksi ja sama asia, kun puolustettiin sorretun suomenkielisen rahvaan oikeuksia ruotsinkielistä eliittiä vastaan, joka oli fennomaanien mielestä epäkansallinen, itsekäs ja vieraantunut. Tämän vihollisen kontrastina olivat rehelliset suomalaiset talonpojat, turmeltumattomat Saarijärven Paavot. Vastakkainasettelu tuotiin selvästi esille sen ajan median kaikin keinoin, eli luomalla oma sanomalehdistö, omat äänenkannattajat.

Poliittinen fennomania oli omasta mielestään alkuvaiheessaan, 1800-luvun puolimaissa, nimenomaan radikaalinen, ei konservatiivinen liike. Se arvosteli niitä suomenmielisiä edeltäjiään, jotka olivat katsonet, että suomenkielisten tarvitsisi vain odottaa aikaansa; ennen pitkää sivistysvoima ja enemmistöasema valtaisivat luonnollista tietä suomenkielisille sen paikan, mikä näille kuului. Yrjö-Koskisen sukupolvea pidettiin nuorina kiihkoilijoina, ja Snellmaninkin ajan viranomaiset katsoivat 1840-luvulla niin pahaksi kumoukselliseksi, että venäläinen kenraalikuvernööri kutsui häntä ”kommunistiksi”.

Fennomania mitä ilmeisimmin käytti populistisia keinoja etenkin alkuvaiheessaan, ja vielä 1900-luvun alkuvuosina ne sukelsivat esille Suomalaisen puolueen (vanhasuomalaisen) johtavissa vaaliteemoissa.

***”Fennomania
mitä ilmeisimmin
käytti populistisia
keinoja etenkin
alkuvaiheessaan.”***

Ne olivat yksinkertaisia, ne vetosivat tunteisiin, ja laajakin äänestäjäkunta saattoi sisäistää ne helposti: suomalaisuus, kristillisyyys, kansanvaltaisuus, asema ”kansallisena keskustana” marxilaisen, epäkansallisen vasemmiston ja ruotsinkielisten herrojen hallitseman perustuslaillisen koalition välissä. Viimeksi mainittu leimattiin suoraviivaisesti oikeistolaisiksi, ja nuorsuomalaiset luokiteltiin siinä koalitiossa harhautuneiksi valtapyrkyreiksi – ”ruotsinkielisten

suomeksi heiluvaksi hännäksi” – , jotka seurasivat kuuliaisesti ruotsalaisten intressejä.

Kuitenkin fennomaniata ja sen jälkeen vanhasuomalaisuutta on vaikeaa pitää tyylipuhtaasti populistisina ilmiöinä, koska toisaalta niissä oli hallitsevina piirteinä elementtejä, jotka eivät lainkaan sovi populismiin.

Ensinnäkin liike halusi vallata koko yhteiskunnan kaikki sektorit haltuunsa ja asettua uudeksi eliitiksi ruotsinkielisten tilalle – eliitiksi, joka nostaisi kansan kansalliseen tietoisuuteen ja sivistykseen. ”Pieneen ihmiseen” luotettiin ehkä moraalisena voimana, mutta hänet nähtiin nimenomaan henkilönä, joka piti kansallisesti herättää ja tiedollisesti kouluttaa ja sivistää; politiikkaa ei voinut antaa kadun tai aitanvierten miesten ohjattavaksi. Joukkoja piti valvoa ja ohjata, ei kulkea niiden mukana.

Joukkoihin vedotessaankin fennomania oli viime kädessä elitistinen liike, eikä se ollut vailla pysyviä arvoja, tiedostettua ohjelmaa ja selkeää ideologiaa. Se ei vaihdellut perusratkaisujaan tuulien mu-

kana. Snellmanin ja Yrjö-Koskisen nationalismi loi pysyvän pohjan toiminnalle, ja ajan kuluessa ja liikkeen menestyessä yhä paremmin ”koti-uskonto-isänmaa”-arvot vahvistivat siinä keskiluokkaisia ja konservatiivisia elementtejä. 1800-luvun lopulla fennomania oli täysin etabloitunut ja oli suurelta osin virkamiesten hallitsema puolue. Tämä entisestään korosti liikkeen konservatiivista luonnetta ja oli synnyttämässä radikaaleja vastareaktioita, ensin liberaaleja nuorsuomalaisia, sitten marxilaista työväenliikettä, lopuksi agraarista Maalaisliittoa.

Niitä, jotka vaihtelivat ohjelmaansa ja politiikkaansa tuulien mukana ja uskoivat ”tavallisen suomalaisen miehen” olevan ilman muuta valmis kansakunnan johtoon, pidettiin fennomaanien piireissä harhautuneina – jopa vaarallisina. Fennomanian ja vanhasuomalaisuuden pääasiallisen aatteellisen perillisen, Kansallisen Kokoomuspuolueen, aikana tämä yläpuolelta katsova ja konservatiivisesti kontrolloiva tendenssi näkyi aina vain selvemmin. Yhä enemmän lähdettiin siitä, että asiantuntijoiden tuli johtaa yhteiskuntaa – niiden, joilla oli tarpeellinen akateeminen koulutus, pitkä virkamiesura, itse elinkeinoelämässä luotu varallisuus tai jokin muu merkki siitä, että he olivat kysyneet hoitamaan omat asiansa ja pätevöityneet johtamaan myös muita.

Pyrkimys vallata yhteiskunnan instituutiot, sosiaalinen reformismi sekä Snellmanin ja Yrjö-Koskisen kaltaisten suurten yksilöiden, suurten valtiomiesten, korostaminen muistuttaa osin jopa vasemmistopopulismien periaatteita. Poliittiset arvot ja yleinen, jo alun perin meritokraattinen ja konservatiivinen sekä sellaiseksi yhä jyrkemmin muodostunut perusasenne olivat kuitenkin niin kaukana mistään vasemmistopopulismista, että rinnastus siihen on käytännössä mahdoton.

Sen sijaan suomalaiseen poliittiseen kulttuuriin ilmestyi liikkeitä, joita fennomania ja sen perilliset pitivät hyvin populistisina – ja nimenomaan kielteisinä ilmiöinä.

2.3 Maalaisliitto ja agraaripopulismi

Yksi niistä liikkeistä, jotka vanhasuomalaiset ja kokoomuslaiset mielellään leimasivat luonteeltaan populistisiksi, oli Maalaisliitto. Tosin sanaa ”populisti” ei vielä käytetty; se ei kuulunut luonnollisena osana ajan poliittiseen diskurssiin. Mutta nimenomaan populistisesta ilmiöstä katsottiin Maalaisliitossa olevan kyse, koska siinä nähtiin yhdistyneinä poliittinen demagogia ja heikko sivistys. Syytös ei ollut vain kokoomuslainen, vaan sitä esittivät myös ruotsinkieliset ja usein libe-

raalitkin. Tunnetuksi on tullut myös Väinö Tannerin samanhenkinen tokaisu maalaisliittolaisuuden ”tunkiohorisontista”.

Jos Maalaisliitossa oli populismia tunnistettavissa, se oli kuitenkin itse asiassa luonteeltaan hyvin tuttua, kun sitä verrataan 1800-luvun fennomaniaan. Maalaisliiton lähtökohdissa ja olemuksessa oli paljon samanlaista.¹²⁾

Maalaisliitto lähti alun perin liikkeelle alhaalta, se vetosi suomalaisen talonpojan turmeltumattomaan moraaliin, ajoi hänen oikeuksiaan ja teki selvän eron ”herrojen” ja ”kansan” välillä. Toisaalta se oli monissa suhteissa arvoiltaan vanhoillinen. Vaikka Maalaisliitto oli pienviljelijäliikkeenä ollut monissa sosiaalisissa kysymyksissä lähempänä sosialidemokraatteja kuin oikeistoa, se hyväksyi perusarvot kodista, uskonnosta ja isänmaasta ja oli monissa tapakysymyksissä hyvin konservatiivinen. Tämä piirre, sosiaalisen radikalismien ja konservatiivisten arvojen yhdistäminen, on puolestaan ollut poliittiselle populismille hyvin tavallista.

Vanhasta fennomaniasta Maalaisliitto poikkesi siinä (ja lähestyi siinäkin populismia), että se ei ollut lainkaan meritokraattinen. Vaikka yksilötasolla pidettiin hyvänä sitä, jos omista joukoista nous-
tiin akateemisen koulutuksen korkeimmillekin tasoille, puolueen

johtopiireissä tämä oli hyvin harvinaista verrattuna vanha- ja nuorsuomalaisiin ja itsenäisyyden aikana kokoomuslasiin ja edistyspuoluelaisiin. Liika ”herroittuminen” miellettiin jopa vaaraksi: sellainen johtaja menettäisi kosketuksensa ”tavalliseen kansaan”, jota kaupunkilaiset ”herrat” olivat perinteisesti riistäneet. Maalaisliittolaisen poliitikon oli parasta korostaa kansanomaisuuttaan, samaistua kannattajakuntaansa, puhua sen käsitteillä ja nähdä kaikki paha ”herroissa”. Hänen ei kannattanut yrittää vakuuttaa kannattajiaan pätevydestään perinteisillä porvarillisilla mitta-

reilla, kuten oppiarvoilla tai virkamiesurilla – niistä oli usein jopa vahinkoa. Puolueista Maalaisliitto oli kaikkein virkamiesvastaisin, jopa verrattuna sosialidemokraatteihin.

”Herraviha” oli piirre, jota voidaan pitää populistisena, ja ainakin puolueen vastustajat sitä sellaisena pitivät. Etenkin kokoomuslaiset pilkkasivat jatkuvasti maalaisliittolaisten heikkoa koulutustasoa tai

***”Toinen tunnettu
pilkkafraasi oli, että
maalaisliittolaiset
luulivat, että
”kun Herra antaa
viran, hän antaa
myöskin kyvyn”.***

Santeri Alkioon liitettyä näkemystä, että ”tavallinen suomalainen talonpoika” kykeni mihin tahansa, ”vaikka valtaamaan puoli maailmaa”, kuten Paasikivi vuonna 1918 eräässä yksityiskirjeessään pilkkasi.¹³⁾ Toinen tunnettu pilkkafraasi oli, että maalaisliittolaiset luulivat, että ”kun Herra antaa viran, hän antaa myöskin kyvyn”.

Maalaisliiton niissä piirteissä, jotka voidaan kytkeä populismiin, on ollut elementtejä vasemmistopopulismistakin. Voidaan ajatella, että ”herraviha” menee jopa enemmän vasemmisto- kuin oikeistopopulismin ideologiselle tontille. Kuitenkin Maalaisliitossa kyseisinä vuosina dominoinut ”koti, uskonto, isänmaa”-henki ei istu vasemmistopopulismiin, ja liikkeen henki muuttui 1920–30-luvuilla muutenkin konservatiivisemmaksi, kun puolueesta tuli maaseudun yleispuolue. Sitä kautta pienviljelijäpuolue muuttui keskisuurten ja jopa varakkaiden tilojen äänitorveksi. Maalaisliitossa puuttui myös yksi vasemmistopopulismin tärkeimmistä tuntomerkeistä: usko siihen, että kaikki muutetaan valtaamalla valtion rakenteet ja järjestelmät yhden vahvan miehen kautta. Tähän puolue oli luonteeltaan liian demokraattinen ja sillä oli liian vähän pyrkimystä hallita yhteiskunnan kaikkia sektoreita.

Maalaisliitto oli muutenkin niin pysyvä ja laaja liike – lähes pysyvä hallituspuolue – että sitä on senkään vuoksi vaikeaa pitää 1920–30-luvuilla, saati myöhemmin, populistisena. Alkiolaisuudesta ei muodostunut konservatismiin, liberalismiin tai sosialismiin kaltaista oppia omalle puolueelle, mutta yhtä kaikki puolueen perustavoitteet olivat muuttumattomat, ja vaikka puolue ei pyrkinyt vaikuttamaan yhteiskunnan kaikkiin sektoreihin, se oli vuosikymmeniä todellinen valtionhoitajapuolue. Voidakseen ajaa todella leimallisesti populistista politiikkaa oli poliitikon lähdettävä irti Maalaisliitosta – kuten pulapuolueet 1920–30-luvuilla ja Vennamo 1950-luvulla tekivätkin.

2.4 Pulapuolueet – ”yhden asian” paikallisia populistieja

Maalaisliittoon verrattuna vasemmistopopulismina on pidetty juuri edellä mainittuja niin sanottuja pulapuolueita. Nämä syntyivät reaktiona jo vuonna 1928 Suomessa katovuosina alkaneeseen lamakautteen ja keskittyivät Keski- ja Pohjois-Pohjanmaalle.¹⁴⁾

Pulaliikkeissä noustiin myös Maalaisliittoa vastaan, jonka katsottiin vieraantuneen agraarisilta juuriltaan ja muuttuneen ”mant-

taali­pö­so­jen” puolueeksi. Näiden syytösten mukaan Maalaisliitto oli unohtanut hätään joutuneet pienviljelijät, kun tuhannet tilat olivat velkaantuneet, menettäneet velanmaksukykynsä ja olisivat tarvinneet apuja. Nyt oli edessä tuhansien pakkohuutokauppojen tie. Eduskuntaan asti pääsivät Suomen Pienviljelijäin Puolue ja Suomen Kansanpuolue, jotka saivat enimmillään yhteensä 5 kansanedustajaa.

Näiden puolueiden osalta voidaan puhua populismista myös sikäli, että ne muistuttavat hyvin paljon ilmiönä yhtä niistä kantajuurista, joista poliittisen populismin on katsottu versoneen. Poliittisesta populismistahan on oikeastaan ensimmäistä kertaa puhuttu 1800-luvun amerikkalaisen agraarikriisin tuloksena, kun on kuvattu sen pohjalta syntyneitä protestiliikkeitä. Samoin tiukka vastakkainasettelu toisaalta hyveellisten ”pienien ihmisten”, toisaalta maaseudun voimaa imevien kaupunkien ja kapitalistien välillä osoittaa peruspopulistista suuntautumista. Myös pulapuolueiden keskittyminen sosiaalsiin ja taloudellisiin teemoihin tekee tästä liikkeestä ennemmin vasemmistokuin oikeistopopulistisen.

Vasemmistopopulismin edellä mainittu perusprinsiippi koneiston haltuunotosta pätee varsin paikallisiksi jääneisiin pulapuolueisiin kuitenkin vielä vähemmän kuin Maalaisliittoon. Toisaalta kun liikkeen näkyvin poliitikko ja lehti – Eino Yliruusi ja Suomen Pienviljelijä – päätyivät lopulta poliittisesti hyvin vasemmalle, Yliruusi jopa myöhemmin SKDL:ään ja Suomen Pienviljelijä skeptiseksi jopa talvisodan henkeä vastaan, on mahdotonta puhua oikeistopopulismistaan. Kyseessä olivat liikkeet, jotka olivat luonteeltaan vasemmistopopulistisia, mutta liian pieniä ja partikularistisia, että niille olisi koskaan muodostunut todellisia vaihtoehtoja kamppailemaan laajasti poliittisesta vallasta.

2.5 Suomalaiset vasemmistopuolueet populistaina?

Missä määrin sitten voidaan Suomen vasemmistolaisia liikkeitä pitää populistisina?

Jos ajatellaan populisteja äärioikeistolaisina ja termejä äärioikeisto ja vasemmisto, kysymys tuntuu yllättävältä. Kuitenkin, kuten jo artikkelin alussa todettiin, populismin ja poliittisen vasemmistolaisuuden tietyt samankaltaisuudet pistävät ulkoisesti silmään. Ruohonjuuritasolla kynnys siirtyä vasemmalta populismiin, jonka synonyymina herkästi puhutaan ”äärioikeistosta”, on lisäksi ollut etenkin viime vuosikymmeninä yllättävän matala.

Suomessakin vasemmistolaiset puolueet rakensivat nousunsa vas-takkainasettelulle ”herrat” vastaan ”kansä” ja käyttivät propagandas- saan hyvin tunteisiin vetoavia keinoja. Sosialidemokraatit ja näiden vasemmalla puolella olleet kommunistit ja muut vasemmistoradi- kaalit osoittivat retoriikassaan kannattajilleen sekä sankarit (työvä- enluokka) että konnat (pahat kapitalistit, taantumus, fasismi). Va- semmistopopulistien tavoin ne myös alkoivat uskoa yhteiskunnan instituutioiden haltuunottoon – sosialidemokraatit jo vuoden 1918 si- sällissodan jälkeen, SKDL:n valtaosa myöhemmin.

Kirjassaan suomalaisesta populistista Ernesti Hentusesta Mikko Uola tekee kiinnostavan vertailun populismista Suomen vuoden 1907 yksikamarisen eduskunnan alkuaikeihin, sen ensimmäiseen vaali- kampanjaan ja Ilmari Kiannon *Punainen viiva* –romaanin fiktiiviseen hahmoon, agitaattori Puntarpäähän. Uola toteaa, että tämän käyttä- mä propaganda oli luonteeltaan ilman muuta demagogista ja siten populistille tyypillistä. Eikä Puntarpää ollut sitä paitsi pelkkää fiktio- ta, vaan hänen retoriikkansa oli hyvin samanlaista kuin tuon ajan to- dellisten sosialidemokraattien. Uola päätyy kuitenkin siihen, että on erotettava taktinen ja strateginen demagogia: mikäli demagoginen kielenkäyttö yksinään tekisi populistiseksi, populistieja olisivat käy- tännössä kaikki puolueet.¹⁵⁾

Tähän voi lisätä, että muutenkin erot ovat sekä koko maailman et- tä Suomen mittakaavassa olleet niin suuret, että sosialismin kohdal- la harvemmin puhutaan populismista. Osittain tämä on ehkä johtunut siitä- kin, että poliittisen vasemmiston ase- ma on ollut niin vahva, että saman- kaltaisuuksia ei ole haluttu poliittisten seurausten pelossa osoitella liiaksi. Kuitenkin itse asiaerot – joihin on jo viitattu aiemmin tämän artikkelin teo- riaosassa – ovat oleelliset: niiden vuoksi sosialistisen liikeiden luokit- teleminen populismin osaksi olisi ai- van liian yksinkertaistavaa. Suunnitel- mallinen hyvinvointivaltiopolitiikka ja sosialistinen ideologia ovat tekijöitä, jotka eivät istu populismin muottiin, vaikka retoriikka ja muut keinot joskus tuottaisivatkin yh- tääläisyyksiä. Ja juuri hyvinvointivaltiopolitiikasta muodostui Suomen- kin vasemmistopuolueiden linja, myöhemmin suorastaan identiteetti.

”On erotettava taktinen ja strateginen demagogia: mikäli demagoginen kielenkäyttö yksinään tekisi populistiseksi, populistieja olisivat käytännössä kaikki puolueet.”

2.6 Lapuanliike, IKL ja oikeistopopulismi?

Kun oikeistopopulismi mainitaan usein äärioikeistolaisuudeksi, on loogista kysyä myös, olisiko syytä tarkastella 1930-luvun tunnetuimpia äärioikeistolaisiksi luokiteltuja liikkeitä tästä näkökulmasta. Kenties nekin olivat ainakin osittain suomalaisen populismin perinteen edustajia? Tällä tarkoitetaan sekä Lapuan liikettä että vuosina 1933–1945 toiminutta Isänmaallista kansanliikettä, IKL:ää.¹⁶⁾

Tämäkin kysymys voi tuntua uudelta, sillä IKL:ää on yleensä arvioitu fasismin edustajana Suomessa, tai fasismin ja jyrkän konservatismen välimuotona. Tämän leiman vuoksi myöskään myöhemmät populistit eivät ole itse mielellään esiintyneet IKL:n perillisinä. IKL:n tietyt piirteet tekevät silti ainakin teoreettisen tarkastelun myös tällaisesta näkökulmasta aiheelliseksi.

Ainakin IKL:n edeltäjä, Lapuan liike, sopii hyvin monessa suhteessa populismin malliin. Näin on etenkin jos otetaan huomioon, että on heti tehtävä se lievennys, että tiettyjä populismiin usein assosioituja piirteitä siltä ei edes voi odottaa. Esimerkiksi sen toimimisaika oli niin lyhyt, ettei se olisi edes ehtinyt vaihtaa linjaansa kovin jyrkästi. Liike oli syntyjään ”yhden asian liike”, joka ei tavoitellut pysyvän ohjelman tai organisaation luomista. Iskuvoimansa se menetti, kun tuo ”yksi asia”, kommunismin vastainen taistelu, oli saatettu päätökseensä ja muuttunut epäajankohtaiseksi. Tämä on tyypillinen kohtalo monille populistisille liikkeille.

Kuten niin moni populistinen liike, Lapuan liike lähti liikkeelle maaseudulta. Loppuun asti se painotti talonpoikaisuuttaan ja sitä, kuinka se oli ruohonjuuritason, terveen kansan, reaktio turmiota vastaan.

*”Kuten niin moni
populistinen liike,
Lapuan liike
lähti liikkeelle
maaseudulta.”*

Tätä turmiota edustivat sille kommunistit, mutta myös kaikki ne, jotka eivät olleet laittaneet kommunismia kuriin. Tätä kautta liike katsoi edustavansa nimenomaan aitanvierten valkoista miestä – agraarisessa Suomessa kun ilmaisu ”kadun mies” ei oikein ole yhtä kuvaava. Tämä isänmaallinen, nuhteeton ”valkoinen mies” oli noussut paitsi kommunismia, myös poliittista rämettymistä ja pienten poliitikkojen vastuuttomuutta vastaan.

Hän oli kunniallinen ja lainkuuliainen, mutta val-

mis myös niin suureen uhraukseen kansansa puolesta, että nousi jopa lakia ja kaikkia instituutioita vastaan, jos nämä eivät olleet hänen mielestään huolehtineet tehtävästään.

Tämä argumentaatio omaksuttiin valtaosassa muutakin oikeistoa, sen konservatiivisessa osassa, jota ei voi pitää varsinaisesti ”kansanomaisena” sillä tavalla kuin Lapuan liike asian mielsi. Kokoomuslaisissa lehdissä kertautui selitys, jonka mukaan syypäitä lainrikkomuksiinkaan eivät itse asiassa olleet lapualaiset itse, vaan ne ”pikupolitikoitsijat”, jotka olivat loukanneet heidän terveitä isänmaallisia vaistojaan. Se, että oli tapahtunut laittomuuksiakin, oli tietysti ikävää – tätä kuului valittaa suomalaisen legalistisen perinteen mukaisesti – mutta viime kädessä kyseessä oli kansan terve reaktio lähestyvää rappiota ja isänmaata uhkaavaa vaaraa vastaan. Kansan reaktio oli kuin luonnonvoima, jota ei voinut uhmata ja joka oli pääasiassa oikeassa, päinvastoin kuin viisastelevat poliitikot.

Meritokraattisilta kokoomuslaisilta tämä oli paljon sanottu, jos ajatellaan heidän menneisyyttään. Kyseessä oli nimittäin täsmälleen sama kaava, jolla sosialidemokraatit olivat puolustelleet punakaartien laittomuksia vuonna 1917: syyllisiä eivät olleet laittomuuksiin ajautuneet kansalaiset, vaan ne, jotka eivät olleet ajoissa tehneet niitä muutoksia, joita kansan oikeustaju vaati.¹⁷⁾

Lapuan liikettä voidaan siis pitää monessa suhteessa luonteeltaan populistisena liikkeenä. IKL oli monessa suhteessa luonteeltaan erilainen, mikä hämärtää siteitä populismiin, vaikkakin IKL oli poliittisilta asenteiltaan Lapuan liikkeen seuraaja ja painotti palaavansa ”alkuperäiseen lapualaisuuteen”.

IKL:n ”fasistisista” ominaisuuksista on useimmiten mainittu korporatiivinen yhteiskuntaohjelma, pitkälle menevä sosiaalireformismi, hyvin kriittinen suhtautuminen kapitalismiin, konservatismiin vastustaminen ja johtajaperiaate. Natsismista saadut vaikutteet selittävät myös sitä, että liikkeen antisemitismi jyrkkeni 1930-luvun edetessä. Konservatiivisina piirteinä on nähty uskonnollisuus, perinteinen keskiluokkaisuus, suuntautuminen menneisyyteen, vuoden 1918 nostalgisoiminen ja työmaaterrorin kohteiksi joutuneiden ”valkoisten työmiesten” puolustaminen.

Populismiin – etenkin lapualaiseen populismiin – verrattuna erona IKL:ään oli kuitenkin se, että IKL:n johto oli varsin erilainen kuin se talonpoikaisuus, josta lapualaisuuden katsottiin versoneen. IKL:n johto oli korostetun akateeminen, ja se oli tehnyt pesäeron lapualaisuuden kieli-rauha-ajatuksiin ja väkivallan käyttöön. Se ei ollut ”yhden asian” liike.

IKL:llä oli myös selkeät ohjelmat ja käsitys siitä, miten uusi yhteiskunta tulisi organisoida: samalla tavalla kuin Italiassa, luomalla kan-

sanedustus uudelleen korporaatioiden kautta. Näissä olisivat yhtäaikaan edustettuina sekä työnantajat että työntekijät. IKL:n tavoitteet ja politiikan suunta eivät myöskään muuttuneet, vaan pysyivät vakioina – ja vaikka liike kannatti johtajaperiaatetta, käytäntö oli toista. Valovoimaista kellokasta ei johtajaksi löytynyt.

Mikäli IKL:ää voisi pitää fasistisena, se olisi lähes kaikkiin vastaviihin eurooppalaisiin liikkeisiin verrattuna eräänlainen ”light”-versio. Monet edellä mainitut ”fasistiset” piirteet, paitsi korporatismi, sopisivat toisaalta myös oikeistopopulismiin. Antisemitismi, russofobia ja aitosuomalaisuus olivat merkkejä ajalle tyypillisestä xenofobiasta, ja vaikka liikkeen johdosta oli tullut akateeminen ja keskiluokkainen, se oli mielestään nimeä myöten ”kansanliike”, joka vaistosi kansakunnan tunnot paremmin kuin vieraantuneet poliitikot. Sen retoriikka merkitsi tyypillistä jakoa ”Meihin” ja ”Niihin”, eikä kapitalismin ja plutokraattien kritiikki ole koskaan ollut pelkkä ”fasistinen” tai ”sosialistinen” piirre, vaan kuulunut myös populismiin.

Suomalaisen puoluekentän kokonaisuuden kannalta on IKL:n varsinaista aatteellista profilia merkittävämpää kuitenkin se, että jäämällä painostusryhmäksi Kokoomuksen sisälle IKL olisi voinut pelkällä olemassaolollaan kiskoa koko puolueen linjalle, joka olisi käytännössä merkinnyt autoritarismia tai oikeistopopulismia. Lyhyeksi aikaa näin osittain jopa kävi. Marraskuussa 1932 Kokoomuspuolue hyväksyi ponnen, jonka mukaan puolueen valtaosa oli ”isänmaallisen kansaliikkeen vakaumuksellisia kannattajia”, ja tämä oli ponnen mukaan otettava puolueen politiikassa entistä selvemmin huomioon. Kokoomuspuolue oli tässä vaiheessa demokraattisen konservatismiin ja autoritarismin rajalla, suhde demokratiaan oli vähintäänkin kriittinen, ja kun kokoomuslainen oikeisto oli eurooppalaisessa mittakaavassa juuriltaan poikkeuksellisen ”alaluokkainen”, tuloksena olisi voinut olla autoritarismin sijasta yhtä hyvin oikeistopopulistinen linja.

Kokoomuksen ja IKL:n ero vuonna 1933 saakin tältä osin enemmän kantavuutta kuin pelkkä kilpailu kahden oikeistopuolueen välillä. Mikäli IKL olisi jäänyt vahvemaksi osapuoleksi tai vallannut Kokoomuksen sisäisesti – olisi se sitten tapahtunut autoritaarisin, fasistisin tai populistisin tunnuksin – , sellainen oikeistopuolue olisi varmasti lakkautettu vuonna 1944. Se olisi uhrattu välirauhansopimukselle jo siinä ensimmäisessä aallossa, jonka haaviin jäi nyt vain IKL. Tämä olisi puolestaan jättänyt Maalaisliiton ainoaksi merkittä-

väksi porvaripuolueeksi ja heikentänyt sen mahdollisuuksia säilyttää Suomessa vaaran vuosina minkäänlainen ei-sosialistinen vaihtoehto. Tämä olisi lisännyt merkittävästi kommunistien mahdollisuuksia vyöryttää koko sisäpoliittinen kenttä samalla tavalla kuin Itä-Euroopassa tapahtui.

Kokoomuksen ja IKL:n ero vuonna 1933 takasi ainakin sen, että Kokoomus jäi tyyppilliseksi demokraattiseksi eurooppalaiseksi konservatiivipuolueeksi; puolueeksi, joka purnasi demokratian monia ilmiöitä vastaan, mutta ei haastanut koko järjestelmää, vaan eli ja aikoikin elää yhtenä puolueena muiden puolueiden joukossa. Tämä linjanveto asemoi Kokoomuksen samaan joukkoon skandinaavisten oikeistopuolueiden kanssa ja teki sen suurimmaksi ulkomaiseksi esikuvaksi brittiläisen konservatismiin. Näitä aseina käyttäen se myös siivosi Paasikiven puheenjohtajakaudella (1934–1936) kaikki IKL-aineet puolueesta pois.

Viime kädessä kokoomuslainen johtoporras ja keskiluokkainen peruskannattajajoukko olivat tulleet jo liian meritokraattisiksi, jotta radikaalit tai oikeistopopulistiset tunnuksot olisivat niille pidemmän päälle vapaaehtoisesti maittaneet. Potentiaalinen populistien kannattajajoukko löysi paremmin poliittisen kodin IKL:stä – olkoonkin, että sekin oli monilta piirteiltään ei-populistinen puolue.

2.7 Todelliset populistit: Hentunen ja Vennamo

Seuraavat populistiset yrittäjät tulivat muualta kuin oikealta, joten ne kuvataan tässä vain lyhyesti.

Jo maailmansotien välillä oli politiikkaan pyrkinyt Ernesti Hentunen¹⁸⁾ ja hänen Kansallinen Radikaalipuolueensa. Vasta vaaran vuosina hän sai kuitenkin todella paljon näkyvyyttä, joskaan ei silloinkaan menestystä; esimerkiksi kansanedustajaksi hän ei onnistunut koskaan nousemaan.

Hentunen oli malliesimerkki populistisesta kyvystä muuttaa aina tarvittaessa mielipiteitään. Välillä hän oli ollut yleisesti vasemistolainen, välillä pyrki lähelle kommunisteja, ja epäonnistuttuaan tässä hän kääntyi kaikkein kiivaimmaksi kommunistien ja jopa Neuvostoliiton arvostelijaksi. Kuten Mikko Uola hänestä kirjoittamassaan elämäkerrassa kuvaa, Hentusesta ei ollut lainkaan ongelmallista puhua yhtenä päivänä jonkin asian puolesta ja toisena sitä vastaan: se kuului politiikkaan, tärkeintä ei ollut, mitä puhui tai kirjoitti, vaan miten toimi. Kun oli selittänyt saman asian kymmenellä

erilaisella tavalla, saattoi aina väittää olleensa oikeassa. Hänen ideologiansa jäikin jokseenkin mahdottomaksi hahmottaa ja sisäisesti täysin ristiriitaiseksi.

Uolan mukaan Hentunen halusi ”kostaa”: ensin yhteiskunnalle, joka oli tehnyt hänelle vääryyttä, ja sitten kommunisteille ja Neuvostoliitolle, jotka eivät olleet ottaneet hänen lähentymisyrityksiään todesta. Hän oli värikäs, mutta toisaalta liian mitätön vallanpitäjien noteerattavaksi. Uolan mukaan ”populismien tunnusmerkit” täytyi Hentusen osalta lähes täysin; merkittävänä poikkeuksena oli hänen tunteensa suuri kunnioitus koulutusta ja oppiarvoja kohtaan. Omista oppiarvoistaan hän oli hyvin mustasukkainen, ja joskus hän jopa keksi niitä lisää. Hän pyrki ylimalkaan nousemaan aina vallanpitäjiä vastaan, olivat nämä ketä tahansa.

Populisti Hentunen varmasti oli – oikeistolaisuutta hän tuskin koskaan oli siinä lajissa lähelläkään.

Veikko Vennamon Suomen Pientalonpoikain puolue ja sittemmin SMP olivat selkeästi populistinen yrittäjä puoluekentällä.¹⁹⁾ Tämän liike myös itse tiedosti ja tunnusti. Tosin puolueen luonne muuttui monta kertaa: välillä se oli pieni, välillä sen kannatus nousi draamatisesti, välillä puolue hajosi, välillä virkosi eloon, välillä se oli kaikkea liikkuvaa ampuva oppositiopuolue, välillä se oli hallituksessa. Sen historia 1980-luvulta tuntuu todistaneen myös sen usein todetun käsityksen, että populistipuolue ei kestä hallitusvastuuta.

Myös se poliittinen tilaus, johon SMP vastasi, muuttui ajan mukana. 1960-luvulla takana oli raskas yhteiskunnallinen tekijä – maatalouden, etenkin pienviljelyksen hiipuminen, maaseudun autioituminen, maan kaupungistuminen ja muuttuminen yhtaikaa sekä teollisuusmaaksi että palveluyhteiskunnaksi. 1980-luvun virkoaminen

on nähty urbaanimpana, luonteeltaan enemmän poliittisena ilmiönä. Silloin kyseessä oli ensi sijassa reaktio 1970-luvun ylipolitisoitumista vastaan ja taas kerran ”herravihan” uusi leimahdus.

Siitä, oliko puolueessa kyseessä oikeisto- vai vasemmistopopulismi, voi olla monta mieltä. Vennamolaisuuteen kuului aina sosiaalisen radikaalisuuden, konservatiivisten arvojen ja kansallismielisyyden yhdistäminen. ”Veteraanien

*”Vennamolaisuuteen
kuului aina sosiaalisen
radikaalisuuden,
konservatiivisten arvojen
ja kansallismielisyyden
yhdistäminen.”*

asia” oli viimeistään se naula, joka ainakin sai hyväksynnän sellaisilta oikeistolaisilta, jotka paheksuivat vennamolaisuuden muita toimintatapoja ja kielenkäyttöä. Omasta mielestään vennamolaisuus oli joka tapauksessa kaukana oikeistolaisuudesta ja paheksui samaansa äärioikeistoleimaa. 1980-luvulla menestyksensä hetkellä se sai myös läpi vaatimuksensa, että se oli sijoitettava eduskunnan istuntosalissa SDP:n ja Keskustan väliin eikä äärimmäiseksi oikealle.

”Rosvot kiinni”-mentaliteetissa ei kuitenkaan ole katsottu olleen sellaista yhteiskunnallista syvyyttä kuin reaktiolla ”talonpojan tappolinjaa” vastaan. Tämän johdosta liike sitten hallitusvastuussa hiipui. Saatiin todistaa myös se ihme, että kun populismi sai eteensä tavaltaan katetun pöydän maan syöksyessä historiansa syvimpään lamaan, populistipuolue oli henkitoreissaan ja täysin kykenemätön käyttämään tilaisuutta hyväkseen.

Vuonna 1995 SMP lakkautti itsensä, eikä kukaan veikannut tilalle perustetuille Perussuomalaisille ruusuista tulevaisuutta. Hentus-kirjansa katsauksessa populismin hiipumisesta Mikko Uola toteaa:

Samalla kun puoluepolitiikka on muuttunut aikaisempaa populistisemmäksi, Suomen puoluejärjestelmä on 1970-luvulta lähtien kehittynyt sellaiseen suuntaan, että uusien, vakavasti otettavien populististen ryhmien esiin nousu on entistä epätodennäköisempää. Vaikka muissa Pohjoismaissa on esiintynyt erilaisia populistipuolueita aina parlamentti-edustusta myöten, niitä ei ole syntynyt Suomeen.

Tämä on johtunut pääasiassa siitä, että olemassa olevat, yhteiskunnan tukea nauttivat puolueet ovat kansakunnan poliittisen muistin lyhyteen luottaen kyenneet tarvittaessa muuntumaan kansansuosion edellyttämällä tavalla, joskin politiikkaan turhautuminen on samalla vallannut alaa. Toisaalta poliittisen uskottavuuden luominen poliittisilta arvoiltaan pitkälti yhtenäistyneessä kulttuurissa on uusille yrittäjille erittäin vaikeata. Tätä vaikeutta lisää se, että niin poliittiseen kamppailuun käytettävät rahavirrat kuin poliittinen tiedottaminenkin ovat suurelta osin vanhojen puolueitten käsissä.²⁰⁾

Vain äärimmäisen harva olisi julkaisuhetkellä, vuonna 1997, ennustanut toisin populismin tulevaisuudesta Suomessa.

3 PERUSSUOMALAISET

3.1 Perussuomalaisten yleinen tausta

Perussuomalaisten ”perushistoriaa” ei ole vielä kukaan lähtenyt tavanomaisen historiantutkimuksen keinoin tekemään, eikä se ole tässäkään tarkoitus. Seuraavassa tarkastellaan Perussuomalaisia populismin yleistä pohjaa vasten.

Perussuomalaiset-puolueen tulevaisuus näytti 1990-luvulla yhtä ankealta kuin SMP:n loppuaikoina. Uusikaan puolue ei tuntunut millään tavalla kykenevän hyödyntämään edes maan yleisiä talousvaikeuksia tai sitä tosiasiaa, että pakolaiskeskustelu alkoi vasta tuolloin nostaä päätään Suomessa. EU-vastaisuudenkaan osalta juuri kukaan

ei ollut kiinnostunut perussuomalaisten mielipiteistä, vaan heidän vaalikannatuksensa liikkui 1–2 %:n luokassa. Paremmin ei menestynyt myöskään Vapaan Suomen Liitto, jossa oli hyvin samanlaisia piirteitä – sosiaalista keskustavasemmistolaisuutta ja kansallisia arvoja, jotka EU-kriittisessä retoriikassa projisoitiin kansallisen itsenäisyyden puolustamiseksi. EU-kriittisetkin piirit hakivat vielä toisenlaisia foorumeja tuodakseen kantansa julki.

Perussuomalaisten varsinainen nousu alkoi vasta 2000-luvun jälkimmäisellä puoliskolla. Välillä Raimo Vistbacka oli puolueen ainoa kansanedustaja, ja Timo Soinikin tarvitsi monta yritystä tullakseen valituksi eduskuntaan. Vielä vuonna 2007 julkaisemassaan omaelämäkerrassa *Maisterisjätkä* Soini piti suurena saavutuksena vaaleja, joissa puolueen kannatus nousi vasta 3–4 %:n luokkaan ja haaveksi noususta 10 %:iin.²¹⁾ Tämänhetkisen tilanteen – ”suuri jytky”, 19 %:n tulos eduskuntavaaleissa, käväiseminen gallupeissa välillä suurimman puolueen paikalla – kaikki tuntevatkin.

Joka tapauksessa Perussuomalaisten ponnistus pohja oli avoimesti populistinen. Soini on tehnyt oman akateemisen opinnäytetyönsä populismista ja on ilmaissut avoimesti puolueen olevan populistinen. Puolue rakensi yhtäikaa vennamolaisuuden perinteille ja uudenlaisen yhteiskunnan tunnuksille, yhdistäen näihin tyypilliset populistiset piirteet: vahva mies (Soinin lisäksi monelle tällaista edusti varmaan fyysisestikin äärimaskuliininen Tony Halme), keskustavasemmistolaiset talous- ja sosiaalipolitiikan tunnuksot, konservatiiviset arvot, nostalgia. Viimeksi mainittu on johtanut jopa siihen, että kun vennomolaisuus alun perin syntyi kekkosvastaisena liikkeenä, nyt monet perussuomalaiset haikailevat Kekkosen kaltaista johtajaa tai jopa Kekkosen ajan Suomea ja puolustavat innokkaasti presidentin valtaoikeuksia.

Seuraavassa ei pohdita niinkään tämän kaikki yllättäneen ja Suomen poliittisessa kulttuurissa käsittämättömän nopean nousun syitä, vaan lähestytään perussuomalaisten populismia heidän kahdesta viime menestysvaalistaan käsin: puolueen EU-vaaliohjelmasta vuodelta 2009 ja eduskuntavaaliohjelmasta vuodelta 2011. Miten näissä ohjelmissa näkyy suomalainen ja yleinen populismi?

Perussuomalaisia verrataan myös Euroopan, lähinnä Pohjoismaiden vastaaviin liikkeisiin, ja tarkastellaan, millä tavalla he kuuluvat tämän hetken EU-maiden euroskeptisiin liikkeisiin. Tässä käytetään apuna myös Florian Hartlebin tutkimusta *A Thorn in the Side of European Elites: The New Euroscepticism* (2011).

3.2 EU-vaaliohjelma 2009:²²⁾ ylikansallista instituutiota vastaan

Perussuomalaisien edellä mainituista ohjelmista populismin periaatteet on helppoa poimia esille. EU-vaaliohjelmassa oma euroskeptisyys määritellään sekä kriittiseksi että kielteiseksi suhtautumiseksi EU:hun, mutta ei kielteiseksi itse Eurooppaa kohtaan, vaikka sellainen asenne voisi periaatteessa seurata tiukasta kansallismielisyydestä:

Perussuomalaiset on EU-kriittinen puolue, sillä me korostamme politiikassamme sitä, miten toimimaton järjestelmä EU käytännössä on. Toisaalta Perussuomalaiset on myös EU-vastainen puolue, sillä meidän mielestämme EU:n toimimattomuus kansanvallan näkökulmasta sisältyy jo ylikansallisen EU-järjestelmän perimmäiseen ideaan.

EU ei siis ole kansanvaltainen edes teoriassa, ja Perussuomalaisien mielestä kansanvalta taas on paras tapa järjestää yhteiskunnallinen päätöksenteko.

Perussuomalaiset kannattavat itsenäisten kansallisvaltioiden hallitustenvälistä yhteistyötä. Vahvana tavoitteenamme on palauttaa valtaa EU:lta takaisin kansallisvaltioille. Tässä tavoitteessa on kuitenkin mahdotonta onnistua ilman osallistumista EU-päätöksentekoon. Olemme valmiit myös kansainväliseen yhteistyöhön tavoitteemme edistämiseksi.

Mitenkään erityisesti ei kuitenkaan haluta korostaa sitä, kuinka suomalaisuus ja oikein ymmärretty eurooppalaisuus eivät olisi ristiriidassa. Positiivisen kansainvälisen yhteistyön sisältö ja laatu jäävät nimittäin määrittelemättä, eikä ohjelmassa ole mitään laajempaa tilitystä tyyliin ”Kyllä Euroopalle – ei EU:lle” tai analyysiä yhteisistä eurooppalaisista juurista, joita EU tulkitsee tuhoisasti. Tällainen näkemys tulee ilmi korkeintaan sen mutkan kautta, että mainitaan, kuinka EU:lla voisi olla toimivakin muoto: ”Parhaimmillaan EU on kansainvälinen yhteistyöelin, joka mahdollistaa kansanvallan ja takaa silti vapaan kaupankäynnin ja maidenvälisen rauhan unionissa.” Ohjelman mukaan sen kuvittelemisen, että voitaisiin muodostaa yksi eurooppalainen kansa ja monikansallinen Eurooppa ”väkisin”, on kuitenkin ”sulaa hulluutta”.

Perussuomalaisien vaaliohjelman maalaamana uhkana on nimenomaan EU:n liittovaltiokehitys: ”sen seurauksena lakkaisi myös Suomen kansallinen itsemääräämisoikeus”. Näyttääkin siltä, että ne,

jotka haluavat lisätä EU:n päätöksentekovaltaa, ”eivät ole kansanvalan kannattajia”. Perustelut lähtevät siis kansallisesta itsenäisyydestä ja kansanvallasta, viime kädessä ”pienen ihmisen” puolustamisesta ylikansallista hallintojättiläistä ja sitä tukevia eliittejä vastaan. EU:n itälaajentumista vastustava osio vielä täsmentää viholliskuvan ”suurpääomaan”. Itälaajennusta ei ohjelmassa vastusteta kansallisin tai xenofobisina pidettävin perustein, vaan sen kautta, että ”hyvin erilaisista taloudellisista ja kulttuurisista lähtökohdista koostuva kansojen joukko on luonnostaan hajanainen eikä pääse edustajiensa välityksellä yhteisymmärrykseen muusta kuin rahamarkkinoiden vallan lisäämisestä”. Tästä näkökulmasta viholliskuva laajenee EU-eliitin ulkopuolellekin:

Suurpääomapiireille aiotaan luoda EU:sta yhtenäinen linna, jossa ne pyrkivät mm. työvoiman vapaan liikkuvuuden avulla polkemaan palkansaajien palkkatasoa alaspäin vauraimmissa EU-jäsenmaissa, kuten Suomessa. Mallia on haettu Amerikasta, jossa monet kansalaiset tekevät pienien palkkojensa takia vähintään kahta eri työtä.

Yhdysvallat mainitaan toisaallakin varoittavana esimerkkinä: maana, jossa kansanterveyden tilanne on Suomea heikompi, vaikka siellä käytetään huomattavasti enemmän rahaa terveyspalveluihin. Myös vuoden 2011 eduskuntavaaliohjelmassa on pari Amerikka-kriittistä mainintaa, mikä selkeästi paaluttaa Perussuomalaiset tässä kysymyksessä populistien, ei perinteisten konservatiivien leiriin.

Se, mitä EU-vaaliohjelmassa mainitaan maahanmuuttopolitiikasta, perustellaan muun kuin nationalististen, saati xenofobisten argumenttien kautta. Ohjelmassa ei edes pelotella suomalaista kansallisuutta ja kulttuuria uhkaavasta kohtalosta kuin yhdellä virkkeellä: ”Kansalaiset eivät kuitenkaan kykene kokemaan olevansa osa kansallista yhteisöä, jos poliittisin päätöksin väheksytään kansallista kulttuuriamme.” Samoin väliotsikko ”maassa maan tavalla” korostaa, että maahanmuuttopolitiikan on oltava kansallisesti vastuullista siinä mielessä, että tulijoilla on oltava aktiivinen halu työllistyä.

Näkemykseen sisältyy implisiittinen oletus tulijoista, jotka haluavat tulla hyötymään suomalaisten työn tuloksista ja joista monet vie-roksuvat työtä. Ainakaan sanamuodoissa tätä ominaisuutta ei kuitenkaan kytketä etnisyyteen tai kulttuuriin, vaan se tuodaan esille tavalla,

joka muistuttaa aiemmin mainittua termiä *Wohlstandschauvinismus*. Mitä ilmeisimmin maahanmuuttopoliittiset mielipiteet on kirjoitettu ajatellen myös sitä, mistä puoluetta oletetaan syytettävän: rasismista ja kansalliskiihkosta.

Se, mitä puolustetaan ja mitä maahanmuuttopoliitikan katsotaan rapauttavan, onkin ohjelman mukaan toinen ilmiö kuin suomalainen kansallisuus. Arvokkaimpana saavutuksena näyttäytyy pohjoismainen hyvinvointivaltio, joka on nyt vaarassa. Kun monilla populistipuolueilla on vähintäänkin taustallaan neoliberalistinen vaihe, Perussuomalaisten vaaliohjelmista ei tukea sellaiselle ajattelulle löydy. EU-vaaliohjelmassa on pohjoismaisesta hyvinvointivaltiosta ohjelmassa oma kappale, ja sitä puolustetaan voimakkaasti (ja vielä voimakkaammin vuoden 2011 eduskuntavaaliohjelmassa).

Vaaliohjelma argumentoi, että kun hyvinvointivaltion verotusjärjestelmä rapautetaan, ”ihmisten veronmaksuhalukkuus erilaisten maahanmuuttoon liittyvien lieveilmiöiden seurauksena laskee”. Veronalennusten johdosta julkisen sektorin tulot pienenevät, ja elinkeinoelämä saattaa vaatia palkkojen alentamista. Julkisten palveluiden puolustaminen tuo mieleen jopa sen, onko Perussuomalaisissa instituutioita niin suuresti epäilevän oikeistopopulismin lisäksi myös annos vasemmistopopulismia. Puoluehan haluaa lisäksi ”vahvaa johtajaa”, sillä se vastustaa presidentin vallan karsimista, kun sen sijaan perinteinen oikeisto ajaa tällä hetkellä Suomessa niin sanotun täydellisen parlamentarismin toteuttamista.

Perussuomalaisten vaaliohjelmassa yhteiskunta ja kansakunta suoraan samaistuvat:

Suomen kilpailuetu verrattuna muihin maihin on suomalainen yhteiskunta ja suomalaisuus. Yhteiskunta ja kansakunta käyvät käsi kädessä kohti tulevaisuutta, ja jos me kansakuntana emme kykene vaikuttamaan yhteiskuntaan tai yhteiskunnalla ei ole kansakuntaa, johon vaikuttaa, me menetämme kilpailuetumme suhteessa tällä hetkellä meitä heikommin menestyviin maihin, joissa yhteiskunnat ja kansakunnat eivät ole olleet samalla tavalla yhtenäisiä kuin Suomessa.

Perussuomalaisten EU-vaaliohjelma ei myöskään liity siihen suomalaisen nationalismin traditioon, jossa mikä tahansa lähentyminen ja

liittyminen länteen on perusteltua turvallisuuspoliittisesti, Venäjän uhan takia. Näin ei ohjelmassa tehdä, vaikka kohtuullisen varmaa on, että puolueen äänestäjissä on myös monia perinteisiä nationalisteja, joille perimmäinen uhkakuva on Brysselin sijasta Venäjä. Puolueen turvallisuuspoliittinen ajattelu näyttää sen sijaan liittyvän toiseen suomalaisen nationalismin perinteeseen ”läntisen etuvartiomallin” sijasta. Se liittyy siihen perinteeseen, joka vieroksuu ylimalkaan kaikkea ylikansallista ja joka katsoo, että viime kädessä voidaan luottaa vain omaan vahvaan maanpuolustukseen. EU-vaaliohjelmassa katsotaan EU turvallisuuden kannalta hyödyttömäksi ja sikäli suorastaan vahingolliseksi, että se vie Suomen mukaan suurvaltapolitiikkaan antamatta vastineeksi mitään todellisia turvatakuita.

Florian Hartleb jakaa aiemmin mainitussa tutkimuksessaan euroskeptikot populistisiin ja ekstremistisiin. Ensiksi mainitut edustavat ”pehmeää” euroskeptisyyttä ja toimivat järjestelmän sisällä. Ekstremistit sen sijaan torjuvat koko EU:n ja suhtautuvat muutenkin negatiivisesti järjestelmään, jossa toimivat. Hartleb määrittelee, että populismi ei kaiva maata demokraattisten arvojen alta, vaan edustaa eräänlaista tavoitesuuntautunutta opportunistia, ei järjestelmään kohdistuvaa oppositiota. Euroskeptisyys on strateginen valinta, joka liittyy kansalliseen valtopoliittiseen kilpailuun ja kotimaiseen poliittisten lihasten pullisteluun. Sen sijaan kovan linjan edustajiin eli ekstremistisiin Hartleb luokittelee muun muassa Unkarin Jobbikin, Saksan NPD:n, Puolan LPR:n (Puolalaisten perheiden liitto), Britannian Kansallispuolueen, bulgarialaisen Atakan, romanialaisen Suurempi Romania –puolueen, Slovakian ja Slovenian Kansallispuolueet sekä eräitä sirpaleryhmiä.

Hartleb viittaa tutkimuksensa useassa kohdassa Perussuomalaisiin ja näiden nousuun, joka on hänelle myös yksi todiste siitä, kuinka nopeasti tilanteet voivat muuttua. Timo Soinin hän ei katso osoittavan rasistisia tai radikaaleja piirteitä, vaan luokittelee hänet samaan ryhmään Hollannin Geert Wildersin ja Itävallan Heinz-Christian Strachen kanssa, joukkoon, jota hänen mielestään ei kannata yrittää eristää ”rasistiseen, äärimmäisyyksien nurkkaan”. Perussuomalaiset sijoittuvat Hartlebilla ”pehmeiden” eurokriitikoiden ja populistien luokkaan, mikä vaikuttaa varsin osuvalta, joskaan ei suomalaista kovin paljoa yllättävältä lopputulokselta.

Tosin sattuu Hartlebillä virhekin: hän väittää Perussuomalaisten saavuttaneen vuoden 2011 menestyksensä aivan uutena puolueena, ”ensimmäisissä kansallisissa vaaleissaan”.²³⁾

3.3 Jytkyn resepti: eduskuntavaaliohjelma 2011²⁴⁾

Perussuomalaisten eduskuntavaaliohjelma, kuvaavasti nimeltään ”Suomalaiselle sopivin”, on paljon laajempi kuin EU-ohjelma. EU:n osalta se kertaa edellä mainittuja näkemyksiä, mutta sisäpoliittinen osa on luonnollisesti paljon yksityiskohtaisempi ja laajempi, ja se käsittelee sellaisiakin asioita kuin taiteita tai riista- ja petopoliitiikkaa. Samoin esiintyy paljon enemmän pohdintaa suomalaisuudesta sinänsä, perusarvoista ja maahanmuuttopolitiikasta.

Kun eduskuntavaaliohjelmaa verrataan EU-vaaliohjelmasta hahmoteltavissa olevaan poliittiseen mentaliteettiin, ei siinä ole maailmankuvan osalta mitään sinänsä uutta tai yllättävää. Puolueelle ei ole vielä edes tullut monille populistille tyypillistä tarvetta vaihtaa kantaansa trendien mukana; onhan se ollut yhä kiihtyvässä nousukiidossa jo monta vuotta, toistaiseksi on kyseessä edelleen sama aalto, joka puolueen kannatusta nostaa. On syytä kuitenkin nostaa esille puolueen aatemaailmasta vielä muutamia populismin piirteitä, joita ei EU-vaaliohjelmassa sen lyhyiden vuoksi ole tuotu tarkemmin esille.

Kuten varsinaisen puolueohjelmansa tarkoitukspykälässäänkin, Perussuomalaiset määrittelivät luonnollisesti myös vuoden 2011 eduskuntavaaliohjelmassaan poliittisen luonteensa. He ovat ”kansallismielinen ja kristillissosiaalinen puolue”, joka ei usko ”oikeistolaiseen rahavaltaan” eikä ”vasemmistolaiseen järjestövaltaan”. ”Uskomme ja luomme ensisijaisesti kaikki odotukset ihmiseen.” Johdannossa on myös sanamuoto: ”Ratkaisumme ovat siis ihmisen kokoisia – vauvasta vaariin!”. Mitä yhteisöllisyyteen tulee: ”Perussuomalaiset haluavat olla itsenäisten kansallisvaltioiden ja suomalaisen kulttuurin puolestapuhujia.”

Ohjelma tunnustaa liikkeen populistisen luonteen suoraan, antaen kuitenkin termille koko lailla eri merkityksen kuin politologit:

*Perussuomalaiset kannattavat populistista eli kansan suosi-
oon perustuvaa demokratiakäsitystä elitistisen eli byrokraat-
tisen demokratiakäsityksen sijaan. Populistisen demokratia-
käsityksen mukaan kansalaiset haluavat valita edustajikseen
henkilöitä, joiden kanssa heillä on asioista samat näkemyk-
set tai mielipiteet ja jotka kykenevät yhdistämään kansaa
erilaisten eturyhmäpyrkimysten paineessa.*

Tämän määritelmän ”toiseus” on tyypillisesti kasvoton voima. Tätä voimaa edustavat eliitti, byrokratia, instituutiot ja asiantuntijuus. Viimeksi mainitun käsitteen ohjelma mainitsee eräässä mielessä jopa ihmisvastaiseksi. Populismin perusajatuksiksi mainitaan myös, että kansalaisen tulee voida palkita tai rangaista päättäjiä suosiolla tai epäsuosiolla. Suomalaisuus paalutetaan selvästi:

Populismi ei ole yleismaailmallinen aate, kuten sosialismi ja kapitalismi, vaan se on aina sidonnainen kulttuuriin ja kansanluonteeseen. Jo puolueemme nimi Perussuomalaiset kertoo, että politiikkamme perustuu Suomen historiaan ja suomalaiseseen kulttuuriin. Perussuomalaiset haluavat puolustaa suomalaisten omaa kansansuvereniteettia, joka merkitsee sitä, että vain ja yksinomaan kansalla, joka muodostaa oman, muista kansoista erillisen kansakunnan, on ikuinen ja rajoittamaton oikeus päättää aina vapaasti ja itsenäisesti kaikista omista asioistaan.

Kulttuuripiirin korostaminen takaa suojan myös heikoimmille kansalaisille, sillä kansallismielisyyteen kuuluu yksilön ainutkertaisuuden tunnustaminen toisin kuin ylikansallisuutta korostavassa politiikassa, jossa yksilöt käytännössä pakotetaan liikkumaan valtioiden rajojen yli. Ylikansallisesa politiikassa valtiot eivät ole olemassa omia kansalaisiaan varten, vaan vahvimpia, viime kädessä pääomapiirejä, varten. Tällaista politiikkaa, jossa isännät joutuvat talossaan rengeiksi, me Perussuomalaiset emme hyväksy.

Ohjelman mukaan kansallisuus ei ole monikulttuurisuuden vastakohta, vaan sen ehdoton edellytys. ”Isänmaallisuus on epäitsekkyyttä; tämän oivalluksen johdattelmana jo Snellmankin sanoi nimenomaan kansallistunnon olevan todellista sivistystä.” Myös termi ”terve kansallisyylpeys” nostetaan esille. Sanat ihme ja ihmeellisyys toistuvat useita kertoja, kun ohjelma käsittelee kansallista historiaa ja sen saavutuksia. Erityisen suurta huomiota ovat herättäneet kohdat, joissa kehoitetaan, että koulun historiantunneilla painotettaisiin tätä menestystarinaa, ja todetaan, että kulttuuria tuettaessa on suomalaisen identiteetin vahvistamisen tärkeämpää kuin ”tekotaiteelliset postmodernit

kokeilut”. Viimeksi mainitut on ”syytä jättää taloudellisesti yksittäisten henkilöiden ja markkinoiden vastuulle”.

Näkemykset vieraantuneista, hieman vasemmalle kallellaan olleista ja jossain määrin snobistisista norsunluutornin tutkijoista ja taiteilijoista näkyvät näiden muotoilujen taustalla.

Kannatus pohjoismaiselle hyvinvointivaltiolle markkeerataan tässä ohjelmassa vielä perusteellisemmin kuin kaksi vuotta aiemmin EU-vaaliohjelmassa. Hyvinvointivaltio on jopa ensisijainen verrattuna ”liian” yksilökeskeisiin arvoihin. Julkinen sektori on ohjelman mukaan merkittävin sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottaja, ja sen kehittämiseen on resursseja suunnattava eniten, koska julkisella sektorilla perimmäinen tarkoitus ei ole tavoitella voittoa ja koska sillä on palveluiden rahoittajana parhaat kannustimet puuttua palvelutarpeiden kasvuun.

Ajatus tasaverosta tyrmätään, mikä merkitsee aatteellista korvausta neoliberalismille. Toisaalta yhtä tylyjä ollaan ajatuksille niin sanotusta vihreästä verouudistuksesta, joka on ohjelman mukaan ”vain peitesana verorasituksen siirtämiselle kulutus- ja ympäristövero- rojen muodossa pieni- ja keskituloisille kansalaisille vaarantaen samalla teollisuustyöpaikat”.

Yleinen halu esiintyä rakentavana puolueena nimenomaan perinteisessä pohjoismaisessa demokratiassa ja pohjoismaisessa hyvinvointivaltiossa korostuu kehotuksessa vaikuttaa poliittisen järjestelmän kautta. Sen kautta voidaan sovittaa yhteen erilaiset arvot ja tarpeet. Puolue onkin ehdottomasti järjestelmämyönteinen puolue siinä erityyppisessä, jota esimerkiksi Hartleb käyttää: järjestelmämyönteiset oikeistopopulistit, järjestelmävastaiset äärioikeistolaiset.

EU:n osalta vaaliohjelmaan on painettu vuoden 2009 EU-vaaliohjelma lähes sellaisenaan. Koska kuitenkin vuonna 2011 oli mahdollista osoittaa entistä enemmän Unionin vaikeuksia, esitetään nyt myös käytännön vaatimuksia:

Perussuomalaisten mielestä ainoa oikea ratkaisu olisi sääntörikkojen erottaminen talous- ja rahaliitto EMU:sta välittömästi, eikä suomalaisen kulttuuriin perustuvan kotimaisen kansanvallan luovuttaminen Brysselin byrokraateille. Jos näin ei tehdä, on Suomen etu lähitulevaisuudessa irrottautua talous- ja rahaliitto EMU:sta, ellei EMU romahda jo ennen sitä. Ruotsi ja Tanska ovat pärjänneet EMU:n ulkopuolella ja Norja koko EU:n ulkopuolella. Myös Suomi tulisi

toimeen ilman kumpapaakaan jäsenyyttä. Nykymuotoinen EU ja talous- ja rahaliitto EMU seisovat jo nyt savijaloilla. ---

Perussuomalaisten mielestä on väärin, jos huonosti toimiva EU, jota kykenemme vasta nyt, kun meillä on kokemusta unionista reilut 15 vuotta, ensimmäistä kertaa kunnolla arvioimaan, pakottaisi meidät käytännön syistä hyväksymään liittovaltiokehityksen lääkkeeksi järjestelmän toimimattomuuteen. Perussuomalaiset pitävät liittovaltiokehityksenä myös erilaisia piilotettuja lainatakauksia, kuten esillä ollutta eurobond-joukkovelkakirjajärjestelyä, jossa talouttaan hyvin hoitaneet EMU-jäsenmaat osallistuisivat huonosti talouttaan hoitaneiden EMU-jäsenmaiden kanssa yhdessä velkamarkkinoille, ja näin esimerkiksi Suomi käytännössä heikentäisi omaa luottoluokitustaan ja maksaisi korkeampia korkoja omista veloistaan. Samalla syntyisi paine muuttaa unionia kohti liittovaltiota. ---

Perussuomalaiset eivät hyväksy EMU-maiden keskinäisiä lainatakuita, joita Suomi on antanut jo yli 10 miljardin edestä, sillä ne rikkovat räikeästi talous- ja rahaliiton periaatteita vastaan ja johtavat käytännössä vielä liittovaltiotakin syvempään järjestelmään, kohti EMU-maiden muodostamaa EU-valtiota, josta ennusmerkkinä ovat EU-eliitin toiveet EU:n perussopimuksen muuttamisesta edelleen.

Talous- ja rahaliitto EMU sekä Euroopan unioni natisevat liitoksissaan ja ne voivat lähitulevaisuudessa hajota. Siksi ei olekaan Perussuomalaisten mielestä järkevää laskea Suomen tulevaisuutta näiden ylikansallisten järjestelmien varaan, vaan on koko ajan muistettava, että Suomen ja suomalaisten tulevaisuudesta huolehtivat lopulta vain suomalaiset itse.

Samaten torjutaan hanke EU-jäsenyyden sisällyttämisestä osaksi Suomen valtiosääntöä, ”kuten on röyhkeästi esitetty”, ja vaaditaan Suomen nettojäsenmaksujen tuntuva pienentämistä. Lisäksi otetaan selvä kanta NATO-jäsenyyttä vastaan, konnana taas eliitti: ”maamme nykyjohto haikailee Natoon”. Myöskään EU:n omien sotavoimien kehittäminen ei puolueelle kelpaa, koska se merkitsi askelta kohti liittovaltiota.

Talous- ja sosiaalipolitiikan osalta vaaliohjelma on lähinnä keskustavasemmistolainen ja suhtautuu äärimmäisen myönteisesti pohjoismaiseen hyvinvointivaltiomalliin. Konservatiivisia arvoja kuvastavat kieltäytyminen hyväksymästä samaa sukupuolta olevien vihkimistä avioliittoon tai adoptio-oikeutta samaa sukupuolta oleville pareille (parisuhteen rekisteröinti hyväksytään). Tämä todetaan kuitenkin hyvin nopeasti ja argumentoimatta, ilmeisesti asiasta ei haluttu tehdä suurempaa teemaa.

Yhtaikaa konservatiivista ja samalla perinteisen populistista on usko rangaistuksien voimaan ja siihen, että kevyet ratkaisut ovat 1960–1980-lukujen vieraantuneen vasemmistolais-liberaalisen löysyyden tulosta. Tämä asetetaan vastakkain jälleen kerran liikkeen retoriikassa vastaansanomattoman, mutta määrittelemättä jäävän käsitteen eli ”kansan” oikeustajun kanssa. Esimerkkikin tuomioiden löysyydestä on valittu siten, että harva väittää vastaan: raiskaajien ole-mattomat rangaistukset.

Yhdessä suhteessa sama logiikka ei ohjelmassa toimi: niin sanotujen viharikosten osalta. Siinä huoli on selvästi enemmän epäillyn puolella:

Eräät viimeaikaiset ilmiöt osoittavat, että lainsäädäntöämme on kehitettävä ns. viharikoksissa ja uskonrauharikoksissa, mukaan lukien nettikirjoittelussa esiintyvät pahimmat harhaisuudet. Tällöin on tarkoin pidettävä huolta syyte- ja tuomiokäytännön tasapuolisuudesta niin, että sama vaatimustaso koskee kaikkia ryhmiä, esimerkiksi mitä tulee uskontoihin/uskonnottomuuteen ja etnisiin enemmistö- ja vähemmistöryhmiin. Viharikoslainsäädäntöä kehitettäessä tulee tarkasti katsoa, ettei aleta rajoittaa normaalia poliittista keskustelua.

Viharikoslaki on kirjoitettava niin, ettei laintulkinnan käytännöksi tule joidenkin EU-maiden tapaan epäillyn käänteinen todistustaakka, jonka mukaan epäillyn on itse todistettava, ettei hänen teossaan ollut rasistista motiivia. Vihamotiivin "automaattisuus" murentaa länsimaista oikeusjärjestystä, jonka mukaan jokainen on syytön, kunnes toisin todistetaan.

Maahanmuuttokohdan perusmentaliteetti on ohjelmassa sama kuin EU-vaaliohjelmassa, mutta argumentointi on nyt luonnollisesti paljon kattavampaa. Omasta kulttuurista pidetään tiukasti kiinni, mutta painotukset ovat tämänkin ilmaisuissa kaukana wildersläisestä sotaisesta islamofobiasta. Argumentit tulevat perinteisestä ”Maassa maan tavalla”-ajattelusta, mikä on ohjelman yksi väliotsikkokin.

Perussuomalaiset eivät hyväksy kotouttamispolitiikan peruslähtökohdaksi sitä, että kantaväestön tulisi sopeutua maahanmuuttajien tapoihin tai että vieraista kulttuureista tuleville alettaisiin luoda heidän lähtömaansa kulttuuriin perustuvaa lainsäädäntöä ja viranomaiskäytäntöjä. Me pidämme myös joulujuhlamme ja suvivirtemme aivan kuten juhlapyhämmä, joista lähtökohtaisesti kaikki pääsevät nauttimaan.

Lisäksi peräänkuulutetaan tiukempia määräyksiä maahanmuuton yksityiskohtiin, mitä ilmeisimmin implisiittisenä ajatuksena, että näissä asioissa vallitsevat herkkäuskoisuus ja löyhyys – aiemmin mainitun toiseus-kuvan, ”kukkahattutätien”, vieraantuneet asenteet. Nämä kohdat koskevat esimerkiksi oleskelulupia, tulkkaus- ja asumiskustannuksia, perheiden yhdistämisiä, oleskeluluvan edellytysten päättymistä ja rikoksiin syylistyneiden karkotusta. Näiden kaikkien kohtien takana oli ajatus: jos et sopeudu, et kuulu tänne.

Kuten ohjelmassa suoraan sanotaan: kansalaisuuden tuli olla palkinto ja tunnustus jo tapahtuneesta integroitumisesta, pelkkä Suomessa vietetty aika ei voi olla peruste.

Populistiset juuret näkyvät myös siinä, että tunteisiin vetoavia sanakäänteitä on keskimääräistä enemmän, jos verrataan toisten puolueiden vaaliohjelmiin. Esimerkiksi YK:n ilmastopolitiikan ehdottama rahasto teollisuusmaiden kustannuksella tyrmätään seuraavin, varsin värikkäin sanakääntein:

Sitä perustellaan seuraavasti: teollisuusmailla on velvollisuus ja vastuu rahoittaa kehittyvien ja kehitysmaiden ilmastotal-koot! Nykyinen hallitus on luvannut osallistua valtion budjetin kautta 200-400 miljoonalla eurolla tähän rahastoon. Tämäkö on kiitos siitä, että isovanhempamme ja vanhemmamme ovat kovalla työllä ja pitkää päivää tehden luoneet Suomen

teollisuuden hyvinvointimme turvaamiseksi. Perussuomalaisten mielestä tällainen rahastoajattelu ja omantunnon puhtaaksi ostaminen on järjetöntä. Kehittyvissä maissa Kiinassa ja Intiassa, sekä kehitysmaista lähinnä Afrikassa, ylikansalliset suuryritykset omistavat tuotantolaitokset paikallisten valtioiden kanssa. Ne kilpailevat maailmanmarkkinoilla meidän teollisuutemme kanssa samoilla tuotteilla. Kuitenkin ne toimivat aivan eri säännöillä. Ne pääsääntöisesti polkevat työntekijöiden oikeuksia eivätkä välitä ympäristöstä. Ja nämä yritykset jakavat miljardien eurojen voitot omistajilleen. Perussuomalaisten mielestä näiden ylikansallisten yritysten tulee itse lohkaista suurista voitoistaan rahoitussuorat ilmastoinvestointeihin kuten suomalaiset yritykset ovat jo tehneet. Voimassa oleva kansallinen ja kansainvälinen perussääntö on selkeä eli sottaaja siivoaa aina itse jälkensä.

Tunteisiin vetoavien termien käyttö näkyy myös muutaman muun kohdan kovissa sanoissa ja tavoissa rinnastaa asioita.

”Suomen lainsäädännöstä löytyy vahvemmat oikeudet lypsylehmien ja vankien ulkoiluun kuin vanhusten pääsemiseen ulkoilmaan.”

”Moraaliton meno ei saa jatkua, vaan arvot on laitettava tärkeysjärjestykseen.”

”Sotaveteraanit ovat kunniakansalaisiamme.”

”Eläkeläisten köyhdyttämisen loputtava.”

”[Vanhat puolueet] salakavalasti leikkasivat eläkkeitä muiden leikkausten lisäksi”.

”Kädentaidot ja käytös kunniaan, lisää liikuntaa ja ruotsi valinnaiseksi!”

”Perussuomalaiset eivät ole koskaan euro-uskoon höyrähtäneet.”

”Ratkaisut kehitysmaiden ongelmiin eivät suomalaisten kukkaroissa.”

”Kansojansa sortavat gebardihatut kiittävät, kun hyväuskoiset kukkahatut Suomesta lähettävät heille rahaa ja näin mahdollistavat diktaattoreille oman kansansa sortamisen.”

”--- Perussuomalaiset kokevat uskomattomaksi hallituksen aikeet autoilun jatkuvasta kuppauksesta kasvavien polttoaineverojen myötä.”

”Rikollisten hyysääminen kuriin.”

”Moderneissa ’vankilahotelleissa’ on paremmat olot kuin tuhansilla puutteellisessa hoidossa viruvilla vanhuksilla. Tämä ei voi olla oikein.”

”Rikollisten lainturva on Suomessa korkealla tasolla, tavallisten kansalaisten ei.”

”Maanviljelijän kartta- ja tukisulkeisia tulee yksinkertaistaa oleellisesti.”

Lähi- ja kyläkoulujen lakkautusten osalta nousee esille jopa vanha vennemolainen termi ”tappolinja”.

Populisteja on usein moitittu yksinkertaisten syytösten ja väitteiden ja pelkän kritiikin esittämisestä ja konkreettisten, positiivisten parannusehdotusten tekemisestä. Perussuomalaisten eduskuntavaali-ohjelmaa ei voi täysin tästä syyttää. Toki siinä esitetty parannusehdotukset ovat yleisiä ja usein kliseemäisiä, mutta niin ne ovat yleensä toistenkin puolueiden vaali-ohjelmissa, sillä kaikkien tarkoitus on viime kädessä aina saada ääniä ennemminkin kuin ratkaista ongelmia. Lähes 70-sivuinen asiakirja on ainakin perusteellinen, ja se on selvästi kirjoitettu ajatellen myös sitä kaikkea, mistä puoluetta joka tapauksessa syytettäisiin: ylimalkaisuudesta, kielteisyydestä, kansalliskiihkosta, ja niin edelleen. Vastauksien sisällöstä voi olla monta mieltä, mutta sitä on kuitenkin vaikeaa kiistää, että puolue valmisti kattavan ohjelman ja pyrki esittämään omat vastauksensa ja parannuskeinonsa.

4 PERUSSUOMALAISET VERRATTUNA EUROOPAN OIKEISTOPOPULISTEIHIN

4.1 Pohjoismaiset populistit – ei veljet keskenään

Kysymys siitä, kuinka erikoinen tai ainutlaatuinen ilmiö Perussuomalaiset ovat Euroopan vastaavien ilmiöiden joukossa, vaatisi sinänsä laajemman tutkimuksen. Seuraavassa kysymystä lähestytään yleisellä tasolla, vertaamalla edellä kuvattuja Perussuomalaisten ohjelmia siihen kuvaan ja niihin arvoihin, mitä vastaavat pohjoismaiset veljespuolueet edustavat.

Materiaalina on käytetty Tanskan Kansanpuolueen, Ruotsi-demokraattien ja Norjan Edistyspuolueen verkkosivuja. Muutamaa muuhun populistiseen eurooppalaiseen puolueeseen tehdään vertailuja kirjallisuuden perusteella. Korostettakoon, että kyseessä voi näistä lähtökohdista olla vain vertaileva yleiskuva; kyseiset pohjoismaiset vertailuohjelmat ovat paljon suppeampia kuin edellä tarkastellut Perussuomalaisten vaaliohjelmat.

Kuitenkin voi epäilyksittä sanoa, että Tanskan Kansanpuolueen

verkkosivuilta aukeaa kuva konservatiivisemmasta puolueesta kuin Perussuomalaisten ohjelmista. Esimerkiksi Perussuomalaiset kirjoittavat hyvin vähän uskonnosta, olkoonkin, että puolueen taustan mainitaan olevan kristillissosiaalinen. Tanskalaiset sen sijaan kirjoittavat kristillisyydestä lyhyessä englanninkielisessä ohjelmassaan verkkosivuillaan kolme kappaletta, korostaen kristillisyyden moraalisuutta ja merkitystä Tanskan kansan historialle. EU:sta puolue näyttäisi olevan pitkälti samaa mieltä kuin Perussuomalaiset tai olevan jyrkempikin, koska verkkosivuilla todetaan yksikantaan, että jäsenyyttä vastustetaan. Maahanmuuttokysymys lienee Kansanpuolueelle akuutimpi ongelma kuin EU, joskaan sekään ei lyhyessä esittelyohjelmassa kovin paljon esittelyä saa. NATO:n suhteen ollaan kuitenkin aivan eri linjoilla kuin Perussuomalaiset: Kansanpuolueen mielestä Tanskan tulee olla NATO:n jäsen.

Kysymyksissä oman kansallisuuden merkityksestä tai maahanmuuttajista kannat ovat varsin yhtenevät. Perussuomalaisten ”maassa maan tavalla” esiintyy Tanskan Kansanpuolueella muodossa ”Tanska kuuluu tanskalaisille”. Sen sijaan pohjoismaista hyvinvointivaltiota ei tanskalaisten näillä sivuilla edes mainita, ja ohjelman sosiaali-, terveys- ja talouspoliittinen osa tai kansanvallan korostaminen ”vanhoja puolueita” ja vieraita klikkejä vastaan saa hyvin vähän huomiota verrattuna Perussuomalaisten ohjelmaan.

Se, miksi Perussuomalaisten osoittama huomio uskonnolle on paljon vähäisempi kuin tanskalaisille, saa luultavasti osittaisen selityksensä Perussuomalaisten puheenjohtajan henkilöstä. Soinihan on kääntynyt roomalais-katolilaisuuteen, joten evankelis-luterilaisen uskonnon ja perinteen korostaminen samaan tapaan kuin tanskalaisilla voisi olla ongelmallista. Tanskalaiset eivät nimittäin kirjoita pelkästään kristillisyydestä, vaan täsmentävät sen myös evankelis-luterilaisuuteen.²⁵⁾

Norjan Edistyspuolueen verkossa oleva vuosien 2009–2013 periaate-ohjelma on laajempi kuin tanskalaisten itsestään antama esittely. Jälleen kuitenkin avautuu erilainen populistinen maailma – verrattuna sekä Perussuomalaisiin että Tanskan Kansanpuolueeseen.

Päinvastoin kuin perussuomalaiset, Edistyspuolue ei katso ideologiansa perustaksi populismia, vaan liberalismiin. Ideologian peruste-

”Perussuomalaiset kirjoittavat hyvin vähän uskonnosta, olkoonkin, että puolueen taustan mainitaan olevan kristillissosiaalinen.”

luissa korostuu ihmisen oma vastuu itsestään sanakääntein, jotka tuovat mieleen ensi sijassa neoliberalismin. Yhteiskunnallista sääntelyä ei pidetä hyvänä asiana: ”Valtion rooli on ideaaliyhteiskunnassamme rajoitettu.” Julkinen valta näyttäytyy ennemminkin vaarana jo sellaisenaan, mutta hieman eri tavalla kuin Perussuomalaisilla. Viimeksi mainituilla vastaa uhkakuva nimittäin kytketään tuota valtaa käyttäviin vanhoihin puolueisiin ja muihin eliitteihin, ja muutoin julkista sektoria suorastaan puolustetaan. Ja kun Perussuomalaiset kannattavat sellaisia toimenpiteitä, joilla verotulot eivät vähenisi, jotka säilyttäisivät voimakkaan progression ja jotka turvaisivat kansalaisten veronmaksuhalukkuuden, Edistyspuolue on aivan eri mieltä. Se korostaa yksityisyritteliäisyyden varjelua ja sitä, kuinka ihmiset autettaisiin pitämään verorahansa. Vaikka sosiaalinen turvaverkko toki mainitaan norjalaistenkin ohjelmassa, pohjoismaisesta hyvinvointivaltioista ei puhuta, vaan talouspolitiikkaa koskeva osio on painotuksiltaan hyvin markkinavetoinen.

Edistyspuolueen demokratiakäsityksessä ei liioin puhuta ylikansallisuuden, eliittien ja suurpääoman vaaroista, vaan liberalistisista oikeuksista. Demokraattiseen oikeusvaltioon kuuluvat Edistyspuolueen mukaan sekä demokraattinen vapaus että markkinatalous. Tasa-arvon kohdallakin katsotaan markkinatalouden olevan paras suoja kaikkea diskriminointia vastaan. Kaiken kaikkiaan puolueen liberalistinen vapauskäsitys vastaa klassista, ei sosiaalista liberalismia: kyse on yhtäläisistä oikeuksista ja mahdollisuuksien tasa-arvosta, ei lopputuloksen tasa-arvosta.

Sen sijaan perhekeskeiset näkemykset ja rikospoliittinen linja ovat norjalaisilla hyvin samanlaisia kuin Perussuomalaisilla. Ohjelmassa uskotaan rangaistusten voimaan, ja ulkomaalaisten rikoksentekeijöiden karkotuskynnys on vielä matalampi kuin Perussuomalaisilla. Terveyspolitiikan suhteen norjalaisetkin turvaavat valtion, mutta mahdollisuus valita julkisen sektorin ja yksityisen sektorin palvelujen välillä on enemmän esillä kuin Perussuomalaisilla.

EU ei ole Edistyspuolueen ohjelmassa uskon asia; koska Norja ei ole jäsen eikä liittyminen ole näköpiirissä, ei nähtävästi ole tarvetta tehdä EU-asiasta yhtä suurta kuin Perussuomalaiset tekevät. EU:sta todetaan vain, että Edistyspuolue kunnioittaa kansanäänestysten tulosta. Suuri ero Perussuomalaisiin on siinäkin, että kun Perussuomalaiset näkevät ulkomaisen markkinatalouden uhkakuvana suomalaista ”pienää ihmistä” vastaan, Edistyspuolue on tässäkin neo-

liberalistinen: se korostaa markkinataloutta ja sen levittämisen merkitystä maailmalla. NATO:sta ja USA:sta näkemys on täysin erilainen kuin Perussuomalaisilla: ”NATO on turvallisuus- ja puolustuspoliittikamme kulmakivi, ja Yhdysvallat on Norjan tärkein liittolainen.”

Kaiken kaikkiaan Edistyspuolueessa ei ole vasemmistopopulismien häivääkään, ei liioin sellaista tarvetta korostaa kansallismielisyyttä kuin näyttäytyy sekä Perussuomalaisten että Tanskan Kansanpuolueen ohjelmissa. Kun Perussuomalaisten ohjelma synnyttää yleiskuvan liikkeestä, jossa yhdistyvät konservatiiviset arvot ja keskustavasemmistolainen yhteiskuntanäkemykset, niin Tanskan Kansanpuolue on selvemmin konservatiivinen ja Norjan Edistyspuolue jokseenkin neoliberalistinen. Jopa maahanmuuttokysymyksen osalta Edistyspuolueen ohjelma on yllättävänkin suppea, vaikka puolueen historian aikana varoitellut hillitsemättömästä maahanmuutosta ovat olleet usein esillä. Nähtävästi neoliberalismin ja markkinapainotteisuuden katsotaan ratkaisevan nämäkin ongelmat.²⁶⁾

Ruotsi-demokraatit määrittelevät puolestaan olevansa ”social-konservativ” puolue, joka ei kuulu sen enempää oikeistoon kuin vasemmistoon eikä ota dogmaattista kantaa valtiollisen ja yksityisomistuksen paremmuuden välillä. Verkkosivuillaan puolue nostaa ensimmäisenä esille kysymyksen, joka Edistyspuolueella ja Perussuomalaisilla on suhteellisen taustalla – vähemmistökysymyksen ja monikulttuurisuuden torjunnan ja korvaamisen aiemmalla assimiloitilinjalla. Hengeltään näkemykset ovat Perussuomalaisten ”maassa maan tavalla” ja Tanskan Kansanpuolueen ”Tanska kuuluu kansalaisille” linjoilla: jyrkkiä sanavalintoja vältellään.

Todennäköisesti näissä kohdissa on käytetty kuitenkin tietoisesti sordiinoa, koska puolueen menneisyys on huomattavasti oikeammalla kuin pohjoismaisilla veljespuolueilla, aikoinaan se on ollut jopa lähellä kansallissosialismia.²⁷⁾ Tämän vuoksi puolueen kannattaa olla nationalismia ja maahanmuuttajia koskevien teemojen osalta varovainen.

Sivuston muissa osissa maahanmuuttopolitiikka nousee etusijalle, mutta niissäkin varovaisesti: korostetaan pyrkimystä auttaa potentiaalisia maahanmuuttajia näiden kotimaissa. Tyypillisiä populistiteemoja, jotka ovat yhteisiä Perussuomalaisten kanssa, ovat rikospoliittikan arvostelu ja vaatimus uhrin aseman parantamisesta, samoin vanhuspolitiikan korostaminen ja eläkeläisten etujen puolustaminen.

Ruotsi-demokraatit määrittelevät sivuillaan myös ruotsalaisen kulttuurin. Verkkosivuilla tämäkin tapahtuu kuitenkin hyvin epädra-

maattisesti ja tapakulttuurin muodossa, ilman nationalismin hehkuksen häivääkään:

Tyypillisesti ruotsalaista voi olla jonottaminen, asettuminen täysin tyhjälle istuimelle bussissa, ottaa mukaan eväslaatikko töihin, maksaa ystävälle tai sukulaiselle takaisin 5 kruunua, haluttomuus erottautua, asettaa joululahjoja kuusen alle, katsoa Aku Ankkaa jouluiltana, juoda snapsia ja syödä silliä juhannusiltana, olla tyyttäämättä liikenteessä, Astrid Lindgren, Selma Lagerlöf, Elsa Beskow, Esaïas Tegnér, Vaasa-hiihto, 14. heinäkuuta Sollidenissa, kansantanssi, kansanmusiikki, seinämatto, Carl Larsson, räsymatto, valoisa sisustus, oven pitäminen auki perässä tuleville ja jättäminen tunkeutumatta.

Uskomme, että Ruotsi ja ruotsalaiset tulevat juurettomiksi ja menettävät identiteettinsä, jos meillä ei ole selvästi määriteltä kulttuuriperintöä ja jos puhumme kuinka kulttuuri on hyvin erilaisia asioita, ei vain musiikki ja ruoka, vaan myös mentaliteetti ja henkilöiden välinen toimiminen ja käyttäytyminen. Katsomme myös, että ne arvot, jotka valitsevat perinteisessä Ruotsissa, ovat sympaattisia ja säilyttämisen arvoisia. Tarkoitamme eräitä arvostuksia, jotka tulevat maahan ja joille annetaan suuri tila, niin että meidän pitäisi olla monikulttuurinen yhteiskunta, ja jotka uhkaavat hajottaa yhteiskuntaa.

Tämä kaikki muodostaa ne tärkeimmät palaset siitä, mitä kutsumme ruotsalaiseksi yhteiskunnaksi, kulttuuriksi – se, joka sitoo meidät yhteen.

Neoliberalismia ei sivuilta löydy, vaan sen sijaan ”hyvinvointiyhteiskunta” mainitaan. Yleisellä tasolla Ruotsi-demokraatit muistuttavat näiden asioiden osalta pohjoismaisista puolueista Perussuomalaisia eniten – paitsi että kyseisillä sivuilla, joissa määritellään Ruotsi-demokraattien puolueen perusolemus ja tärkeimmät teemat, ei EU:ta mainita lainkaan.²⁸⁾

4.2 Muiden poliittisten kulttuurien oikeistopopulistit

Muiden eurooppalaisten populistipuolueiden suuntaan Perussuomalaisten erot lienevät vielä suuremmat. Ainakaan Timo Soinilta oli-

si turhaa odottaa samanlaisia julistuksia kuin Hollannin Vapauspuolueen Geert Wildersiltä islamista aikamme fasismina ja Koraanista Mein Kampfina. Tosin aivan kaikille Perussuomalaisille, jotka ”jytkyn” hyökyaalto saattoi eduskuntaan, tällainenkaan verbaliikka ei ole täysin vierasta; puoluejohdon taholta seuraa kuitenkin tällöin välttämästi reaktio.

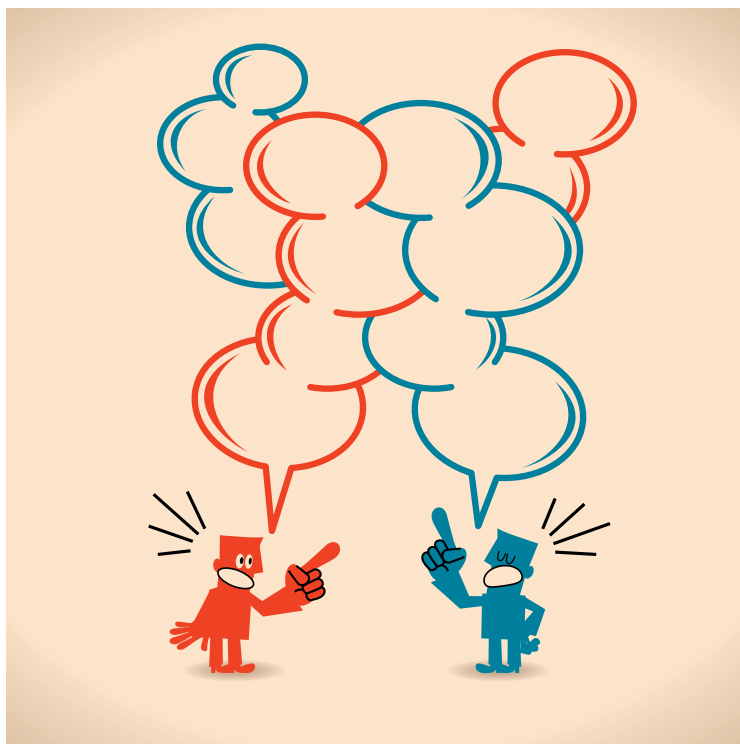
Wildersin puolueesta Perussuomalaisia erottaa myös talouspolitiikka, joka hollantilaisilla taipuu kohti neoliberalismia. Vapauspuolue on erikoinen sekoitus liberalistista talouspolitiikkaa, tietyissä kysymyksissä suvaitsevaista yksilönoikeuspolitiikkaa (esimerkiksi homoseksuaalien oikeudet) ja hyvin konservatiivista reaktiota islamilaisuutta kohtaan. Wildersin mukaan juutalais-kristillisen ja humanistisen perinteen tulisi jopa saada osakseen perustuslain suojelus. Yhtäläisyyksiä Perussuomalaisiin on esimerkiksi suhtautumisessa rikollisuuteen, etenkin rikoksia tehneiden maahanmuuttajien kohteluun.

Perussuomalaisen erot myös Ranskan Kansalliseen Rintamaan tai Silvio Berlusconiin puolueeseen ovat jo poliittisen kulttuurin peruslähtökohtiin liittyvistä syistä suuret. Etenkin Berlusconi voisi edustaa perussuomalaisille juuri sitä ”suurpääoman” ja ahneen kapitalistin vaaraa, mistä heidän ohjelmansa varoittavat. Lisäksi Berlusconiin johtavat teemat, kuten italialaisen kommunismin seuraajapuolueiden vastustaminen ja ”vanhan järjestelmän” puhdistaminen, istuisivat sellaisinaan huonosti skandinaaviseen poliittiseen kulttuuriin huonosti. Niin paljon kuin poliitikkoja ja eliittejä moititaankin ja vaikka vaalirahakohu saavutti Suomessa melkoiset mittasuhteet, viranomaiset uskotaan henkilötasolla vähemmän korruptoituneiksi kuin muualla. Myöskään antikommunismi tai vanhan ”suomettumisen” vastaisuus eivät näytä olleen Perussuomalaisille riittävän ajankohtaisia ja vetäviä teemoja, jotta niiden varaan olisi lähdetty rakentamaan mitään.

Kuten aiemmin jo mainittiin, myös Hartleb vertaa Perussuomalaisia muiden maiden oikeistopopulisteihin ja sijoittaa Soinin samaan ryhmään Wildersin ja Itävallan Heinz-Christian Strachen kanssa. Perussuomalaiset sijoittuvat hänen luokituksessaan ”pehmeiden” eurokriitikoiden ja populistien luokkaan, eli lähinnä maltillisiin populisteihin.

Kaiken kaikkiaan Perussuomalaiset eivät ole Euroopan puitteissa täysin ainutlaatuisia – mutta oikeistopopulismissa on Euroopassa yhtä monta muottia kuin valtiotakin, ellei useampiakin.

”Oikeistopopulismissa on Euroopassa yhtä monta muottia kuin valtiotakin, ellei useampiakin.”

5 ÄÄRIOIKEISTOLAISET MARGINAALIRYHMÄT JA OIKEISTOPOPULISMI

Perussuomalaisten lisäksi Suomessa on viimeisimmän 20 vuoden aikana esiintynyt lukuisia muitakin ryhmiä, jotka ovat käyttäneet samantyyppistä, mutta vielä paljon rajumpaa retoriikkaa. Ne ovat kuitenkin jääneet hyvin marginaalisiksi ja korkeintaan saaneet joitain satunnaisia paikkoja kuntavaaleissa. Näiden liikkeiden osalta nimitys äärioikeistosta on paljon osuvampi – voidaan puhua radikaalisesta oikeistosta, joskin ”oikeisto”-termin perinteinen kytkentä konservatismiin hämärtyy tällöin usein kokonaan.

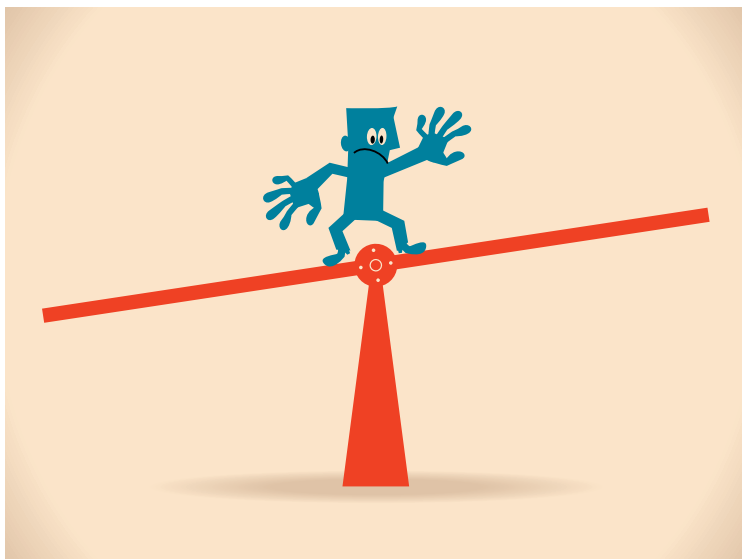
Näitä liikkeitä syntyi etenkin 1990-luvulta alkaen. Mainittakoon nimeltä muun muassa Isänmaallinen Kansallis-liitto, Isänmaallinen

Oikeisto, Kansallinen Radikaalipuolue, Suur-Suomi-yhdistys ja Suomen Sinivalkoinen puolue, Kansallissosialistinen Suomen Vastarintaliike, ja niin edelleen.²⁹⁾ Myös joitain verkkofoorumeita ja yksittäisiä perussuomalaisia poliitikkoja on kritisoitu äärikansallismielisistä ja xenofobisista mielipiteistä, joiden ei ole katsottu mahtuvan enää ”normaalin” oikeistopopulismin puitteisiin, sekä siteistä tällaisiin ryhmiin.

Näiden liikkeiden retoriikassa on sinänsä paljon samoja elementtejä kuin oikeistopopulismissa yleensä. Logiikkana kulkee usein ”pienen ihmisen” puolustus niin suurpääomaa kuin ammattiyhdistysjohtajia vastaan, suomalainen kansallismielisyys ja vieraantuneen eliitin tuomitseminen. Valtamediaan ja monikulttuuriseen yhteiskuntamalliin suhtaudutaan hyvin kriittisesti.

Suurena erona Perussuomalaisiin tai mihin tahansa populismin valtavirtaan on kuitenkin ollut se, että kaikki teemat kärjistetään moninkertaiseen potenssiin. Monet tällaiset ryhmät eivät kaihda suoranaisten rasmin, mukaan lukien antisemitismien, esille tuomista, tai vaatimusta Suomen vuoden 1939 rajojen palauttamisesta. Vihollisten kirjo on laajempi ja viholliskuva aggressiivisempi: kohteina ovat maahanmuuttajat, islam, rikolliset, anarkistit, eläinaktivistit, homoseksuaalit. Nämä ja monet muut muodostavat sellaisen ”toiseuden”, jonka olemassaolon oikeus Suomessa on radikaaliryhmien silmissä vähintäänkin kyseenalainen. Suhde globalisaatioon, instituutioihin, eliitteihin ja valtamediaan ei ole vain kriittinen, vaan usein suorastaan paranoidinen: kaiken takana voi näkyä suuri pahuuden salaliitto. EU-kuva on niin ikään paljon kielteisempi, ja usein se perustuu Wohlstandschauvinismus-piirteitä voimakkaammin ja atavistisemmin tunteisiin: myyttisen suomalaisuuden varjeleminen oikeastaan kaikkea ulkoista vastaan. Edes henkistä takaporttia positiiviselle, sivistyneiden itsenäisten valtioiden eurooppalaiselle yhteistyölle ei läheskään aina jää.

Näillä ryhmillä on kuitenkin ollut toistaiseksi korkeintaan ideologisen kuriositeetin merkitys. Niillä ei ole ollut poliittista menestystä, eikä tämän hetken oikeistopopulismin valtavirta – sellainenkaan, joka sijoittuu Perussuomalaisten oikealle laidalle tai jopa sen laidan toiselle puolelle – yleensä halua samaistua tällaisiin yrityksiin. Etenkin Anders Behring Breivikin joukkomurhauskun jälkeen hyvinkin oikeistolaiset keskustelufoorumit ovat kiirehtineet sanoutumaan irti ääriajattelusta ja pitäneet herkästi itseensä kohdistunutta, äärioikeistolaisuudesta syyttävää retoriikkaa oman lajinsa ”vihapuheina”.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET: JATKUMOA JA AINUTLAATUISUUTTA

Jos verrataan tämän hetken Perussuomalaisia Suomen poliittisen historian aiempiin populistisiin ilmiöihin, he ovat ilman muuta menestyksekkäin populistinen liike (ellei sitten vaikutusvallan mittana pidetä kannatuksen sijasta pääsyä hallitukseen, mikä SMP:ltä onnistui 1980-luvulla). Muut liikkeet ovat olleet marginaalisempia eivätkä ole päässeet lähellekään ”jytyn” kannatuslukuja.

Suurimpana selittäjänä oikeistopopulismin tämänhetkiseen menestykseen on yhteiskunnallinen tilanne, joka on muuttunut. Aiemmin esitelty Mikko Uolan analyysi näyttää nyt harhaan osuneelta, mutta omana aikanaan, tuolloin vielä vallinneessa poliittisessa kulttuurissa, se oli täysin validi. Silloin äänestettiin vielä pitkälti vanhojen kaavojen mukaan, asetelmassa, jossa poliittinen kulttuuri oli jämähtänyt luokkapuolueasetelmaan, ja siihen oli uusien yrittäjien äärimmäisen vaikeaa murtautua. Vuosi 1918, toinen maailmansota ja ulkopoliitiikan ylikorostunut rooli Kekkonen aikana olivat kaikki sellaisia

tekijöitä, jotka saivat äänestäjät pysymään vanhoissa, vakiintuneissa ratkaisuissaan, ei suosimaan uusia yrittäjiä.

Uudessa tilanteessa puoluekannatuksen vaihtaminen on helpompaa – jo siitä yksinkertaisesta syystä, että yleinen tietämys puolueiden olemuksesta tuntuu uusimmissa sukupolvissa suuresti hämärtyneen. Vuonna 2011 saatiin varsin hätkähdyttäviä mielipidetutkimusten tuloksia, joissa etenkin monet nuoret äänestäjät eivät osanneet sijoittaa puolueita enää vasemmisto-oikeisto-akselille, ja monilla heistä oli virheellinen käsitys jopa siitä, oliko heidän kannattamansa puolue sillä hetkellä hallituksessa vai ei. Tätä tietämättömyyttä ei voi perustella edes hallitusten vaihtuvuudella, koska Suomessa oli vakiintunut tilanne, jossa hallitukset istuivat koko vaalikauden eli neljä vuotta. Puolueet ovat tosiasiaa samankaltaistuneet ja poliittisen agendan kysymykset muuttaneet luonnettaan sekä sisällöltään että ”syvyydeltään”: äänestyskäyttäytymisen ratkaisee aiempaa paljon helpommin hetkellinen kysymys tai yleinen tyytymättömyys.

Saksassa on käytetty tästä vaihtuvuuden lisääntymisestä myös termiä ”kiukutteludemokratia”. Ilmiö on yleiseurooppalainen, ei vain suomalainen: itse asiassa Suomen kaltaiset kannatuksen siirtymät ovat *edelleen* eurooppalaisessa mittakaavassa tarkasteltuna lieviä, eikä Suomessa ole vielä murtautunut läpi sellaisia yrittäjiä kuin Islannissa Reykjavikin kuntavaalien Paras puolue tai Saksassa Berliinin osavaltiovaaleissa Piraattipuolue – puhumattakaan monen maan EU-vaalien erillisistä EU-kriittisistä vaalilistoista.

Perussuomalaiset ovat itse tunnustautuneet SMP:n linjan jatkajiksi, ja heistä löytyvät vanhan vennamolaisuuden piirteet. Mikäli historia-tietoisuus olisi vahvempaa, linjoja luultavasti vedettäisiin laajemminkin jopa snellmanilaiseen kansallisuusaatteeseen asti, ja kerranhan Snellman mainittiinkin vuoden 2011 eduskuntavaaliohjelmassa. Vennamolaisuuteen Perussuomalaisia yhdistävät oikeistolaisen ja vasemmistolaisen teemojen, etenkin arvokonservatismen ja sosiaalisen radikalismien yhdistäminen, kansallisuusmielisyys ja voimakas, raamatullisia vertauskuvia ja ”one-liner”-tyyppisiä tiivistäviä sutkauksia käyttävä retoriikka. Erona on tietenkin se, että SMP:n aikana EU tai maahanmuutto eivät muodostuneet kuin puolueen aivan viimeisinä vuosina merkittäviksi politiikan kysymyksiksi, ja SMP oli jo liian henkitorissaan kyetäkseen näitä teemoja tehokkaasti käyttämään. Perussuomalaisiltakin meni toistakymmentä vuotta, ennen kuin näilläkään teemoilla minkään tason jytkestä alkoi olla merkkejä.

1930-luvun pulapuolueiden populismia on vaikeampi soveltaa Perussuomalaisiin. Maatalouden puolustus on toki yhteistä, mutta pulariikkeet olivat varsin paikallisia. Ernesti Hentunen ja hänen Kansallisen Radikaalipuolueensa olivat puolestaan ilmiöinä niin originelleja, heittelehtivät poliittisesti niin laidalta toiselle ja olivat retoriikaltaan niin yliampuvia, että niitä on vaikeaa verrata mihinkään.

Mikäli puolestaan IKL:n tietyt piirteet katsotaan enemmän populistisiksi kuin konservatiivisiksi tai fasisistisiksi, joitain samoja tunnuksia löytyy; voimakas kansallismielisyys, maanpuolustususko, suurpääoman ja kapitalismin kritiikki. Ja jos Suomessa jostain löytyy poliittista aitosuomalaisuutta ruotsin kieltä vastaan, niin todennäköisimmin Perussuomalaisista. Yhtenä yhteisenä linkkinä voisi pitää sitäkin, että IKL:ssä akateemiset piirit olivat näkyvästi esillä, ja Perussuomalaisissa, joiden imagona on aina pidetty kansanomaisuutta ja kannattajien heikkoa koulutustasoa, näyttää olevan nyt muodostumassa oma älykköeliittinsä. Eduskuntaryhmässä on perinteisen ”kansan äänen” lisäksi näkyviä, tohtoriksi väitelleitä ja yliopistossa toimivia jäseniä – joista erää mielletään ryhmän kaikkein oikeistolaisimmiksi jäseniksi. Myös jyrkin maahanmuuttokritiikki tulee usein tämän kaltaiselta taholta. Ilmiössä voi olla hieman samaa kuin amerikkalaisten neokonservatiivien älykköpiirien ja think tankien muodostumisessa.

Tällä ei ole tarkoitus samaistaa Perussuomalaisia aiempiin populisteihin, saati IKL:ään. Ennemminkin pyritään tuomaan esille se, että poliittiset kalavedet olivat IKL:llä – samoin kuin muutaman vuoden ajan tuolloin Kokoomuksellakin – osittain samantyyppisessä kannattajakunnassa kuin Perussuomalaisilla nyt.

Mitä puolestaan tulee eurooppalaisiin aateveljiin, yhteisiä teemoja ja argumentointitapoja löytyy, mutta yhtä perustellusti voi väittää, että populismin osalta vaihtelu on tässä suhteessa suurempi kuin muillla aatesuunnilla. Etelä- ja itäeurooppalainen poliittinen kulttuuri ovat aivan erilaisia kuin pohjoismainen, ja edes Perussuomalaisen ja Norjan Edistyspuolueen ohjelmista eivät ensimmäisenä pistä silmään yhtäläisyydet, vaan erilaisuudet. Perussuomalaisissa on keskustavasemmistolaisia elementtejä ja konservatiivisia arvoja; Edistyspuolueessa korostuvat neoliberaaliset piirteet ja markkinavetoisuus. Norjan Edistyspuolue ja Tanskan Kansanpuolue uskovat NATO-jäsenyyteen, Perussuomalaiset eivät NATO-jäsenyyttä halua. Kun yhden maan sosialidemokraateista ja liberaaleista saa usein varsin hyvän ennusteen

sille, millaisia ovat toisenkin maan sosialidemokraatit ja liberaalit, ja kun eri maiden perinteiset konservatiivitkin muistuttavat yhä enemmän toisiaan, populistien osalta vallitsee edelleen suuria eroja.

Edellä mainitussa Hartlebin tutkimuksessa, joka on valmistettu myös antamaan ohjeita tavanomaisten keskustaoikeistolaisten puolueiden suhtautumiselle populismiin, on selvänä tendenssinä näkemys, että oikein hoidettuina populistit voivat olla myös käyttökelpoisia liittolaisia. Hartleb varoittaa tekstissään demonisoimasta kaikkea euroskeptismiä, sekoittamasta populistieja ja ekstremistejä ja eristämistä euroskeptisyyden edustajia. ”Euroskeptisismi ei yleisellä tasolla ole demoni; se on vain konsensus-periaatteelle perustetun eurooppalaisen projektin kokonaiskuvan kolikon toinen puoli.”³⁰⁾

Analyysin perusteena on ilmeinen tarve valmistautua tilanteeseen, jossa populismin haastetta ei ole enää mahdollista vain sysätä syrjään. Tulevaisuudessa on kenties otettava huomioon, että millään muulla tavalla kuin hyväksymällä populistit mukaan ei enää ole rakennettavissa hallitusta tukevia enemmistöjä – ei ainakaan sellaisia, joiden pohjana ovat keskustaoikeistolaiset puolueet. Ajatuksena lienee myös, että jos populistit vain eristetään nurkkaan, näiden kannatus ei laske, mutta oikeistolaisuus pelaa vasemmistolaisuuden, vihreiden ja monien liberaalien käsiin luovuttamalla yhden korteistaan ja voimavaroistaan pois, samaan aikaan kun vasemmalla ei tunneta vastaavia tunnontuskia käyttäen apuna jyrkkiä vasemmistolaisia ryhmiä tai ympäristöliikkeitä.

Esimerkiksi Norjassa se tosiasia, että porvaripuolueet – höjreä ehkä lukuun ottamatta – eivät suostu kelpuuttamaan Edistyspuoluetta hallituskumppaniksi, tuntuu varmistaneen työväenpuolueen vallan pitkäksi aikaa.

Suomessa on itse asiassa pitkä perinne poliittisesta ”syleilemisestä kuoliaaksi”, millä on kesytetty milloin mitäkin radikaaleina pidettyjä voimia. Lapuan liikkeeltä vietiin vetovoima säätämällä kommunistilait; SKDL integroitiin hallitukseen ensin vaaran vuosina ja sitten, 18 vuoden oppositiotaipaleen jälkeen, vuodesta 1966 alkaen; SMP:lle hallitusovet aukenivat vuonna 1983; vihreille vuonna 1995. Myös keväen 2011 eduskuntavaalien jälkeen Perussuomalaisia koettamalla koetettiin kammeta mukaan eri koalitioihin, ensin yhdistelmään

*”Oikein hoidettuina
populistit voivat olla
myös käyttökelpoisia
liittolaisia.”*

Kokoomus, SDP, Perussuomalaiset, (etenkin SDP:n toimesta), siten porvarihallitukseen. Heidän jäämisensä pois hallituksesta johtui enemmän heidän omasta ratkaisustaan kuin toisten.

Näin ollen, mikäli Perussuomalaisten kannatus ei lähde laskuun, hallituskynnys tuskin on myöhemminkään tämän pitkän sopeuttamisperinteen pohjalta kovin korkea. Vain Vihreät ovat kokonaan rajanneet ulos sen mahdollisuuden, että he voisivat olla mukana sellaisessa hallituksessa, jossa Perussuomalaiset ovat mukana. Mutta hekin pyörsivät jo yhden hallituspoliittisista linjauksistaan, nimitäin päätöksen jäädä oppositioon toipumaan vaalitappiosta. Tulevaisuus voi edelleen tuottaa hyvin erilaisia koalitioita; suomalainen perinne ainakin asettaa siihen jopa paljon vähemmän esteitä kuin monessa muussa maassa.

VTT Erkki Railo

7 TUNTEISTA POLITIIKKAA

7.1 Perussuomalaisten kannattajien poliittinen mobilisaatio mediassa eduskuntavaalien 2011 alla

Vuoden 2011 eduskuntavaaleissa Perussuomalaiset saavutti historiallisen vaalivoiton: se sai 19,1 % annetuista äänistä ja 39 eduskuntapaikkaa. Perussuomalaisten vaalivoittoa korostaa voiton laajuus. Puolue sai kansanedustajan läpi kaikilla Manner-Suomen äänestysalueilla. Korkeimmillaan Perussuomalaisten kannatus nousi Satakunnassa 23,6 % prosenttiin ja matalimmillaankin Helsingin vaalipiirissä puolue sai 13,0 % ääniosuuden.

Tarkastelen artikkelissani Perussuomalaiset-puolueen vaalivoittoa poliittisen kommunikaation näkökulmasta. Yhtäältä analysoin Perussuomalaisten mediajulkisuutta ennen vaaleja erityisesti Euroopan unionia ja kansainvälistä talouskriisiä koskeissa uutisissa. Vastaan kysymykseen, millaisena Perussuomalaiset esitettiin ja miten sen saama mediahuomio vertautui muiden puolueiden saamaan julkisuuteen.

Toiseksi tarkastelen, miten Perussuomalaiset kansanedustajaehdokkaat hyödynsivät blogeja vaalikampanjoissaan ja millaista vastakaikua he Internetissä annettujen vastausten perusteella saivat. Näitä kahta poliittisen kommunikaation muotoa yhdistää lopputulos: Perussuomalaiset saavutti uskottavuutta tietyn kansanryhmän edustajana ja poliittisen vallan toimijana. Kirjoitukseni argumentti on, että valtamedia yhtäältä tahattomasti mobilisoi Perussuomalaisten potentiaaliset kannattajat ja toisaalta, että Perussuomalaiset kansanedustajat onnistuivat itse mobilisoimaan omat kannattajansa sosiaalisen median, ennen muuta blogien avulla. Poliittisella mobilisaatiolla tarkoitan, että vaaleja edeltävä poliittinen kommunikaatio kehitti Perussuomalaiset puolueesta ja sen kannattajista uudenlaisen vallan instituution. Poliittinen kommunikaatio tuotti itsestään tietoisien arvoyhteisön, joka kokee, että sillä on oikeus ja valtuutus puhua merkittävän suomalaisryhmän puolesta, ja jonka vallan muut yhteiskunnalliset instituutiot tunnustavat. Tässä mielessä se saavutti symbolista valtaa: oikeutuksen määrittää yhteiskunnallisia ongelmia ja esittää niihin vastauksia.

John B. Thompsonin mukaan yhteiskunnassa on olemassa neljän tyyppistä valtaa: taloudellista, sotilaallista, poliittista ja symbolista. Taloudellinen valta perustuu taloudellisten resurssien hallintaan, sotilaallinen valta puolestaan viittaa mahdollisuuteen käyttää väkivaltaa tai sen uhkaa omien tavoitteidensa saavuttamiseen. Poliittinen valta on valtionhallintoon liittyvien toimijoiden ja sitä lähellä olevien intressiryhmien käyttämää valtaa. Symbolinen valta puolestaan merkitsee yhteiskunnallisten toimijoiden kykyä määrittää ja arvottaa todellisuuden ilmiöitä. Tässä artikkelissa kiinnitetään huomiota ennen muuta symboliseen valtaan, jota käytetään politiikan julkisuuden kautta. Thompsonin mukaan politiikan julkisuus on tila, jossa kamppailaan politiikkaan liittyvän sosiaalisen todellisuuden määrittelystä. Kyky vakuuttaa kuulijat tietystä todellisuuden muodosta johtaa symbolisen vallan muuttumiseksi poliittiseksi vallaksi tyypillisesti vaalien kautta. Esimerkiksi muotoiltuna, mikäli puolue A onnistuu vakuuttamaan merkittävän osan kansalaisia siitä, että ilmiö B on uhka ja että puolueella on uskottava ratkaisu tähän uhkaan, se kykenee mobilisoimaan omat kannattajansa vaaleissa ja muuttamaan symbolisen valtansa poliittiseksi vallaksi. Äänestäjien mobilisaatiolla tarkoitan siis kykyä tavoittaa potentiaaliset kannattajat ja vakuuttaa heidät oman puolueen ja sen tarjoaman poliittisen vaihtoehdon uskottavuudesta. Pohjimmiltaan äänestäjien mobilisointi merkitsee yritystä jakaa yhteiskunnallinen valta uudella tavalla (Thompson 2000, 1995).

Manuel Castells näkee yhteiskunnallisen vallan astetta abstraktimmalla tasolla. Hän pitää kykyä arvioida ja arvottaa yhteistä todellisuutta tärkeimpänä yhteiskunnallisen vallan muotona, josta muut vallan lähteet kumpuavat. Kärjistäen muotoiltuna, ymmärrys todellisuudesta määrittää kenelle taloudelliset resurssit oikeutetusti kuuluvat, kuka käyttää valtiovallan väkivaltakoneistoja ja mihin tarkoitukseen sekä tietysti millainen on poliittisen vallan rakenne ja millaisin keinoin vallasta kamppaillaan. Castellsin valtateoriassa valtaa käyttävät yhteiskunnalliset instituutiot. Yhteiskunnallisilla instituutioilla tarkoitetaan tässä yhteydessä kaikenlaisia ihmisten yhteenliittymiä, jotka tietoisesti tavoittelevat itse määrittelemiään päämääriä. Tällaisia yhteenliittymiä ovat esimerkiksi ministeriöt, puolueet, etujärjestöt, yritykset tai vaikkapa eri mediat. Eri instituutioilla on erilaisia määriä valtaa ja vallan määrä riippuu myös siitä, mistä yhteiskunnan sektorista puhutaan. Tässä artikkelissa tarkastelen valtaa nimenomaan politiikan julkisuuden areenalla, jossa yhteiskunnalliset instituutiot kamppailevat symbolisesta vallasta eli uskottavuudesta ja oikeudesta määrittää yhteiskunnallisia ongelmia, esittää ne tiettyssä valossa ja osoittaa niihin ratkaisuja (Castells 2009).

Edellä kuvailtujen valtateorioiden näkökulmasta Perussuomalaisten vallan kasvussa ei ole kysymys pelkästään itse vaalivoitosta, vaan vaalivoitto oli seurausta Perussuomalaisten kyvystä mobilisoida potentiaaliset kannattajansa ja muodostaa aikaisempaa olennaisesti vahvempi Castellsin tarkoittama yhteiskunnallinen instituutio. Merkittävää on siis se, mitä tapahtui ennen vaaleja: millä keinoin tai minkä syiden takia Perussuomalaiset saavutti niin paljon symbolista valtaa, että se johti historialliseen vaalivoittoon eduskuntavaaleissa huhtikuussa 2011. Thompsonin ja Castellsin ajatuksia mukailleen Perussuomalaisten vaalivoiton taustalla ei ollut ainoastaan se, että heidän tarjoamansa poliittinen ideologia vastasi tietyn suomalaisten joukon ajatuksia. Yhtälailla tärkeää oli, että Perussuomalaiset saavutti puolueena uskottavan ja oikeutetun aseman politiikan julkisuudessa määritellä ongelmia tietystä näkökulmasta ja esittää niihin omia ratkaisujaan. Keskeistä poliittisessa mobilisaatiossa on kokemus yhteisöllisyydestä, joka tuottaa vallan oikeutuksen. Mielikuva meistä ja heistä tuottaa yhteisöllisen poliittisen identiteetin, joka antaa oikeutuksen omalle toiminnalle ja mahdollistaa määrätietoisien poliittisten toiminnan. Samalla poliittinen mobilisaatio haastaa aikaisemmat yhteiskunnallisen vallan rakenteet ja pakottaa muut instituutiot, kuten

poliittiset puolueet, sopeutumaan uudenlaiseen vallan asetelmaan.

Poliitikkojen, kansalaisten ja tiedotusvälineiden suhteiden muutos on johtanut tilanteeseen, jossa joukkoviestimet ovat välttämätön keino kannattajien mobilisoinnissa. Kansalaisten ja poliitikkojen välinen yhteydenpito on muuttunut harvemmaksi samalla kun kansalaiset saavat yhä enenevän osan politiikkaa koskevasta tiedostaan medioiden välityksellä. Äänestäjien tapaaminen kasvokkain on tietysti myös

*”Mielikuva meistä ja heistä
tuottaa yhteisöllisen
poliittisen identiteetin.”*

tärkeä osa vaalikampanjaa, mutta kaupallisten joukkoviestimien, Internetin ja muiden medioiden tarjoamat mahdollisuudet ovat kuitenkin ylivoimaiset verrattuna henkilökohtaisiin tapaamisiin. Puolueet ja niiden ehdokkaat eivät voi tavoittaa kaikkia äänestäjiään kas-

voista kasvoihin kaduilla ja ostoskeskuksissa, vaan ne tarvitsevat jonkinlaisen välineen, joka mahdollistaa toistuvan kommunikaation suurten ihmismäärien kanssa pitkien etäisyyksien poikki. Kommunikaation on oltava myös vakuuttavaa eli sen on saatava äänestäjät äänestämään puoluetta vaaleissa.

Tarkastelen artikkelissani kahta poliittisen kommunikaation muotoa, jotka muodostavat samalla kirjoitukseni rungon. Ensimmäisessä pääluvussa analysoin, millä tavoin suomalainen valtamedia ja ennen kaikkea sanomalehdet käsittelivät vaaleja edeltävän ajan tärkeintä uutisaihetta, Euroopan unionin ponnistuksia ratkaista Portugalin ja Kreikan valtioita uhkaava vararikko. Tämä uutisaihe paljastaa osuvasti, millainen kuva Perussuomalaisista ja sen politiikasta luotiin suhteessa muihin puolueisiin. Toisessa luvussa käänän katseeni sosiaaliseen mediaan, Perussuomalaisten kansanedustajaehdokkaiden julkaisemiin blogeihin. Monet huomattavaa kannatusta saaneet Perussuomalaiset kansanedustajaehdokkaat kampanjoivat sosiaalisessa mediassa, erityisesti Facebookissa ja Uuden Suomen blogeissa. Näiden medioiden kautta Perussuomalaisten ehdokkaat kykenivät saavuttamaan nopeasti ja tehokkaasti samanhenkisiä ihmisiä, mikä olisi ollut hankalaa perinteisten joukkoviestimien kautta. Manuel Castellsin mukaan tunteet ovat olennainen osa poliittista mobilisaatiota. Kokemus kuulumisesta yhteisöön, joka jakaa samat pelot ja toiveet on olennainen osa poliittista identifikaatiota ja sitä kautta yhteiskunnallisen vallan instituution muodostumista (Castells 2009). Tästä syystä tarkastelen, millaisia tunteita Perussuomalaisten kansanedustajien

blogit pyrkivät herättämään ja millaisia ne tunteita ne herättivät Internetissä keskusteluihin osallistuneiden henkilöiden puheenvuorojen perusteella.

7.2 Perussuomalaisten nousun syitä

Vaikka Perussuomalaisten vaalivoitosta on kulunut vain vajaa vuosi, on sen syitä ehditty jo analysoida melko runsaasti. Sosiologi Timo Toivosen mukaan Perussuomalaisten kannatuksen taustalla on suomalaisen yhteiskunnan taloudellinen rakennemuutos. Tämä muutos yhdistää SMP:n ja Perussuomalaisten kannatuksen kasvua. SMP:n kannatuksen merkittävä syy oli suomalaisen yhteiskunnan siirtyminen maatalousvaltaisesta talousrakenteesta teollisuusyhteiskuntaan. Sen sijaan Perussuomalaisten kannatuksen kasvu on perustunut Toivosen mukaan suomalaisen teollisuuden ja rakennustoiminnan rakennemuutokseen perinteisestä savupiipputeollisuudesta kohti informaatioteollisuuteen perustuvaa rakennetta. Tämä johti erityisesti Sosiaalidemokraattisen puolueen äänestäjien siirtymiseen Perussuomalaisten kannattajiksi. Toivosen havaintoa tukee se, että siellä missä on kovin työttömyys, on myös Perussuomalaisten kannatus ollut korkeinta. Syntipukkina tälle rakennemuutokselle on Euroopan unioni. Toiseksi Perussuomalaisten menestyksen syyksi Toivonen määrittelee SMP:n perinteen. Niillä paikkakunnilla, joilla SMP oli vahva 30 tai jopa 40 vuotta sitten, sai myös Perussuomalaiset enemmän ääniä. Kolmanneksi Toivonen arvioi, että miesten äänestysaktiivisuuden nousu hyödytti erityisesti Perussuomalaisia (Toivonen 2011, 82–91).

Perussuomalaiset ei kuitenkaan ole pelkästään suomalainen ilmiö, vaan populistiset liikkeet ovat saaneet viime vuosikymmeninä runsaasti kannatusta monissa Länsi-Euroopan maissa. Itse asiassa eurooppalaisiin aateveljiinsä verrattuna Perussuomalaiset on saavuttanut kannatuksensa myöhään. Kuten Ilkka Ruostetsaari on todennut, Perussuomalaisten arvot ovat monessa suhteessa samat kuin muiden eurooppalaisten populististen puolueiden. Populistinen ideologia perustuu ajatukselle yhtenäisestä kansasta, joka asettuu kansasta vieraantunutta eliittiä vastaan. Siinä suhtaudutaan epäillen edustavaan demokratiaan, jonka ajatellaan johtavan poliittisten eliittien valtaan, ja painotetaan sen sijaan suoraa demokratiaa ts. kansanäänestystä keinona murtaa poliittisten eliittien ja virkamiesten valta. Se torjuu suuryritysten hallitseman markkinatalouden asettuen pienen

ihmisen puolelle suuriyrityksiä ja valtiota vastaan. Lisäksi euroopalainen populismi on etnosentristä, millä tarkoitetaan, että se korostaa nationalismia ja kansakunnan kulttuurista yhtenäisyyttä sekä vastustaa ylikansallisia instituutioita, kuten Euroopan unionia. Populistisessa ideologiassa onkin voimakas paikallisia identiteettejä korostava lokalistinen elementti, joka asettuu vastapainoksi globalisointumiselle, monikulttuurisuudelle ja rajat ylittävälle talouselämälle. Lopuksi populismi on arvokonservatiivinen liike, joka vastustaa esimerkiksi seksuaalisten vähemmistöjen oikeuksia, kannattaa vahvoja puolustusvoimia sekä tavoittelee ankarampia rangaistuksia rikollisille (Ruostetsaari 2011, 94–115). Edellä kuvaillun listan perusteella voi hyvin ymmärtää, mihin Perussuomalaisen herättämä viehtymys perustuu. Perussuomalaisia ja populistieja on kuitenkin kritisoitu siitä, että niiden puolueohjelmissa on voimakas nostalginen elementti: haave paluusta aikaan, jota ei oikeastaan ole koskaan ollut. Jo pelkästään teknologinen kehitys on johtanut siihen, että valtiot ovat yhä riippuvaisempia toisistaan, mikä edellyttää enenevää kansainvälistä koordinaatiota. Kansainväliset muuttoliikkeet ovat lisääntyneet, koska ihmiset haluavat muuttaa, mikä väistämättä lisää kulttuurienvälistä vuorovaikutusta. Lisäksi yhteiskunnat ovat monimuotoistuneet ja moniarvoistuneet, mikä pakottaa miettimään lainsäädäntöä siitä näkökulmasta, että kaikki ihmisryhmät pääsisivät osallisiksi niistä samoista oikeuksista, joista vain valtaväestö on nauttinut tähän saakka.

Kansainvälisellä tasolla populistien menestystä 1990- ja 2000-luvuilla on selitetty oikeiston ja vasemmiston välisten vastakkainasetteluiden väistymisellä. Tapa suhtautua talouden tuotantovälineiden ja valtion väliseen suhteeseen on ollut länsimaisten puoluejärjestelmien rakennetta olennaisesti selittävä tekijä jo satojen vuosien ajan. Kylmän sodan päättyminen ja hyvinvointivaltioiden kehittyminen johti

tilanteeseen, jossa vasemmisto- ja oikeistopuolueet eri maissa lähenyivät poliittista keskustaa. Chantal Mouffen (2005) mukaan monissa länsimaissa kaikki puolueet omaksuivat suurin piirtein samanlaisen aatemaailman, jonka väitettiin edustavan koko kansaa, mutta joka tosiasialla ajoi hyvin toimeentulevan,

”Perussuomalaisia ja populistieja on kuitenkin kritisoitu siitä, että niiden puolueohjelmissa on voimakas nostalginen elementti: haave paluusta aikaan, jota ei oikeastaan ole koskaan ollut.”

hyvin koulutetun, kansainvälisen arvoliberaalin keskiluokan tai ylemmän keskiluokan asiaa. Näennäisen aatteettomuuden seurauksena politiikasta katosivat todelliset vastakkainasettelut. Monet pitivät tätä hyvänä asiana, mutta Mouffen mielestä se merkitsi, että osa kansalaisista jäi poliittisen toiminnan raamien ulkopuolelle. Osa poliittisista arvoista, kuten esimerkiksi globalisaation, monikulttuurisuuden tai kansainvälisen kapitalismin vastustaminen, määriteltiin sopimattomiksi poliittisiksi teemoiksi ja niiden kannattajat menettivät symbolisen vallan: mahdollisuuden määrittää yhteiskunnallisia ongelmia ja osoittaa niihin heille mieluisia ratkaisuja. Mouffe väittää, että populistien esiinmarssi eri maissa on seurausta sellaisten kansalaisten poliittisesta havahtumisesta, joiden mielipiteet oli suljettu poliittisten keskusteluiden ja vallankäytön ulkopuolelle. Kyseessä on siis vastareaktio, jossa aikaisemmin mahdottomiksi määritellyt poliittiset mielipiteet ja vaihtoehdot mielletään jälleen mahdollisiksi ja organisoituvat poliittisiksi instituutioiksi populististen puolueiden muodossa. Se ei kuitenkaan tarkoita, että nämä kansalaiset olisivat sinänsä oikeassa. Ongelmana on pikemminkin se, että julkisen keskustelun rajoittuneisuus on rapauttanut myös hallitsevan poliittisen ideologian legitimitettä. Ongelman voi muotoilla kysymykseksi: Mistä tiedämme, että valittu politiikka on oikea, jos sille ei ole vaihtoehtoja? (Herkman 2011).

Myös Suomessa on havaittu Chantal Mouffen kuvailema ilmiö. Kylmän sodan vähitellen lientyessä 1980-luvulla ja lopulta päättyessä saman vuosikymmenen lopulla Suomessa siirryttiin uudenlaisen konsensuksen aikakauteen. Jorma Kalelan mukaan laman seurauksena 1990-luvun alun Suomessa kehittyi eräänlainen poliittis-taloudellinen ideologia, joka sai hallitsevan otteen suomalaisesta poliittisesta järjestelmästä. Sen keskeinen elementti oli ajatus, että Suomen tuli sopeutua mahdollisimman hyvin taloudelliseen globalisaatioon. Talouspolitiikassa tämä tarkoitti tiukkaa menokuria, mahdollisimman avointa kansantaloutta sekä luottamista vientivetoiseen kasvuun. Kalela on arvioinut, että nimenomaan vaatimus taloudelliseen globalisaatioon sopeutumisesta käänsi suomalaisen poliittisen päätöksentekojärjestelmän pääläelleen. Sen sijaan, että poliitikot olisivat edustaneet kansalaisten etua suhteessa talouselämään, poliitikot alkoivatkin edustaa talouselämän etua suhteessa kansalaisiin ja vaatia kansalaisilta sopeutumista talouselämän ”reaaliteetteihin”, eikä päinvastoin (Kalela 2008).

Sisäpolitiikassa uusi taloudellis-poliittinen ideologia merkitsi puolueiden välisten erojen kaventumista entisestään erityisesti taluspo-

liitiikan piirissä. Suomeen kehittyi uudenlainen poliittinen konsensus, jossa kaikki puolueet SMP:tä ja Perussuomalaisia lukuun ottamatta mahtuivat hallitukseen. Esimerkiksi Paavo Lipposen ensimmäisessä ns. sateenkaarihallituksessa mukana olivat Kokoomus, Sosiaalidemokraatit, Vihreät, Vasemmistoliitto ja Ruotsalainen kansanpuolue. Vuosien varrella eri puolueet osallistuivat hallitukseen, mutta peruskaava pysyi hyvin samankaltaisena: kolmesta ”suuresta” puolueesta kaksi muodosti hallituksen rungon ja otti mukaan tarpeellisen määrän pienempiä puolueita (Paloheimo & Raunio 2008, 209–219). Äänestäjien tunteja tarkastellut Elinkeinoelämän valtuuskunta (EVA) on puolestaan havainnut, että merkittävä osa suomalaisista on ilmoittanut kannattavansa sellaisia asioita, joita yksikään poliittinen puolue ei näyttänyt ajavan. Kärkiesimerkki tästä on suomalaisten suhtautuminen Euroopan unioniin. Vuonna 1994 pidetyssä kansanäänestyksessä 43,1 % suomalaisista vastusti Suomen liittymistä Euroopan unioniin. EVA:n teettämässä mielipidemittauksissa suomalaisten kriittinen suhtautuminen Euroopan unioniin on vaihdellut jonkin verran vuodesta toiseen, mutta pysynyt kuitenkin johdonmukaisesti melko korkealla tasolla: vuonna 1996 Euroopan unionin jäsenyyteen suhtautui kielteisesti 26 % ja talvella 2011 ennen eduskuntavaaleja 30 % vastaajista.

”Merkittävä osa suomalaisista on ilmoittanut kannattavansa sellaisia asioita, joita yksikään poliittinen puolue ei näyttänyt ajavan.”

(Haavisto & Kiljunen 2011, 33). Toki esimerkiksi Kristillisdemokraatit (vuoteen 2001 Suomen Kristillinen Liitto) ja Vasemmistoliitto ovat eri vaiheissaan suhtautuneet Euroopan unioniin kriittisesti, mutta ne eivät ole missään vaiheessa vaatineet Suomen eroa Euroopan unionista, kuten Perussuomalaiset vaati vuoden 2007 eduskuntavaalien yhteydessä, eikä niiden kriittinen asenne ole estänyt niitä osallistumasta euromyönteisiin hallituksiin (Raunio 2011). Eikä talouspolitiikka tai EU-politiikka ole ainoa politiikan sektori, jossa muiden puolueiden kuin Perussuomalaisten väliset erot ovat olleet pieniä. Yhtälailla kaikki puolueet ovat omaksuneet esimerkiksi vihreitä arvoja ja ilmoittautuneet ympäristönsuojelijoina (Mickelsson 2007).

Kehityksen konkreettinen seuraus on ollut, että vaalien vaikutus hallitusten kokoonpanossa vähentyi. Samanaikaisesti opposition valta on vähentynyt, koska mahdollisuudet hallitusten kaatamiseen ovat pienentyneet. Hallitukset ovat olleet aikaisempaa yhtenäisempiä ja

huoolellisesti laaditut hallitusohjelmat ovat minimoineet sisäisten riskitiritojen vaarat kesken nelivuotisen vaalikauden. Näiden tekijöiden seurauksena hallitukseen mielivät puolueet ovat asettaneet sanansa vaalikamppailujen aikana hyvin tarkkaan maksimoidakseen mahdollisuuden päästä hallitukseen. Saman asian voi esittää myös niin, että on ollut puolueiden etu esittää oma asiansa vaalikamppailun aikana epäselvästi, moniselitteisesti ja joustavasti, jotta hallitustie ei takkua ainakaan liian jyrkkiin vaalikamppailun tuoksinassa asetettuihin ehtoihin. Kansalaisten näkökulmasta tämä ei ole ainakaan selkiyttänyt puolueiden välisiä ideologisia eroja, minkä seurauksena kansalaiset ovat kokeneet, ettei äänestämisestä ole hyötyä ja etteivät puolueet aja kannattajiensa etua. Siirryttäessä 1980-luvulta 1990-luvulle kansalaisten enemmistö alkoi arvioida, ettei oikeastaan mikään puolue edustanut heitä. Vuonna 1986 Elinkeinoelämän valtuuskunnan (EVA) teettämässä mielipidemittauksessa 46 % vastaajista oli samaa tai melkein samaa mieltä väitteen ”Mikään puolue ei aja minulle tärkeitä asioita” kanssa. Kymmenen vuotta myöhemmin 55 % vastaajista oli samaa tai melkein samaa mieltä tämän väitteen kanssa (Vartia 2001,35). 1990-luvun loppupuolella, jolloin Perussuomalaisten kannatus matali yhden prosentin kummankin puolin, yli viidennes EVA:n mielipidemittauksiin vastanneista arvioi, ettei yksikään puolue vastaa heidän arvojaan. Mielenkiintoista kyllä, Perussuomalaisten kannatuksen kasvu näyttää viimeisen kymmenen vuoden aikana korreloivan käänteisesti tämän kysymyksen vastaajien osuuden kanssa. Kymmenen vuotta myöhemmin, vuoden 2011 eduskuntavaalien alla ja Perussuomalaisten kannatuksen lähetessä 20 %:n rajaa, vain 10 % vastaajista oli sitä mieltä, ettei yksikään puolue edusta heidän arvojaan (Haavisto & Kiljunen 2011, 9–12).

Osa niistä ihmisistä, jotka eivät löytäneet itselleen sopivaa puoluetta suomalaiselta puoluekartalta, ei äänestänyt lainkaan ja osa äänesti ehkä velvollisuudentunnosta mitä tahansa puoluetta tai sopivaa henkilöä. Suomalainen henkilövaalijärjestelmä tarjosi joka tapauksessa mahdollisuuden äänestää omassa puolueessa sen poikkeuksellisia, peruslinjasta poikkeavia jäseniä. Pertti Suhonen onkin todennut, että vuoden 2011 vaaleissa Perussuomalaiset saivat äänestäjiä miltei kaikista puolueista, mutta erityisesti Sdp:stä ja Keskustasta. Keskeinen huomio kuitenkin on, että populistista aatemaailmaa tukevat äänestäjät olivat olemassa jo ennen huhtikuun 2011 eduskuntavaaleja, mutta he olivat siirtautuneet eri puolueisiin tai eivät äänestäneet ollenkaan

(Suhonen 2011, 61–81). Pertti Suhosta ei voi ainakaan syyttää jälkiviisaudesta, sillä hän arvioi jo vuonna 2005, että ”poliittisen kentän reunoilla on tilaa”. Suomalaiset puolueet olivat Suhosen mukaan niin heterogeenisiä arvoiltaan, että ne kykenivät pitkään houkuttelemaan potentiaaliset populismin kannattajat omiksi äänestäjikseen. (Suhonen 2005, 678–683). Näin ollen Perussuomalaisten menestyksen esteenä ei ollut niinkään se, etteikö populistisella ideologialla olisi ollut Suomessa kannatusta sinänsä, vaan pikemminkin se, ettei puolue onnistunut vakuuttamaan potentiaalisia kannattajiaan puolueen halusta, kyvystä ja kiinnostuksesta edustaa heidän poliittista ajatteluaan. Uudella vuosituhanhella tilanne kuitenkin muuttui.

7.3 Keskustelu Euroopan unionin apupaketeista jakoi puoluekentän mediassa kahtia

Keväällä 2011 kansainvälinen talouskriisi saavutti uuden aallonharjan. Portugalin ja Kreikan kyvyttömyys ajaa läpi vaadittuja talousuudistuksia johti tilanteeseen, jossa niiden keinoja selvittää veloistaan alettiin vakavasti epäillä. Kreikan maksuvalmius oli kyseenalaistettu jo pitkään, mutta maaliskuun lopussa – kolme viikkoa ennen Suomen eduskuntavaaleja – Portugalin hallitus kaatui talousuudistuksia koskevaan lakialoitteeseen, minkä seurauksena se ilmoitti tarvitsevansa Euroopan unionilta apua lainojensa maksamiseen.

Kansainvälisestä talouskriisistä, Kreikan ja Portugalin apupaketeista sekä Euroopan unionin ponnisteluista ratkaista eteläisten jäsenmaidensa kassakriisi tuli siis hallitseva uutisteema juuri suomalaisten eduskuntavaalien aikaan. Turun yliopiston eduskuntatutkimuksen keskuksessa koottu media-aineisto osoittaa, että kyseinen teema oli suurin yksittäinen uutisaihe tammikuun alusta huhtikuun puoliväliin kotimaan uutisissa. Aineistoon on koottu suurimmat valtakunnalliset ja maakunnalliset päivälehdet sekä valtakunnalliset television uutis- ja ajankohtaislähetykset. Mikäli aineistoon olisi otettu mukaan myös talous- tai ulkomaan uutiset, olisi Kreikan ja Portugalin apupaketteja käsittelevien uutisten osuus ollut vielä hallitsevampi. Esimerkiksi iltapäivälehdissä Euroopan unionin apupaketteja koskevat uutiset olivat tärkein yksittäinen vaaleihin liittynyt uutisaihe.

Ajoitus oli Perussuomalaisten näkökulmasta loistava, eikä vähiten siksi, että Perussuomalaiset oli profiloitunut nimenomaan Euroopan

unionin vastustajina (Raunio 2011). Puolueiden kannatuksen vaihtelua on tarkasteltu ns. *issue-ownership*-teorian kautta. Se tarkoittaa, ettäkansalaiset liittyvät mielessään kuhunkin puolueeseen tietyn aiheen tai aiheita siten, että he arvioivat näillä puolueilla olevan erityistä kompetenssia näillä alueilla. Suomalaisessa puoluejärjestelmässä esimerkiksi tällaisesta *issue-ownership*’sta on Vihreät ja ympäristö. Ympäristöaiheen nouseminen politiikan julkisuuden agendalle sopivassa valossa juuri ennen vaaleja todennäköisesti hyödyttäisi Vihreitä. Vastaavalla tavalla Perussuomalaiset todennäköisesti hyötyi siitä, että Euroopan unioni näytti uutisotsikoiden perusteella epäonnistuneelta hankkeelta ja kyvyttömältä ratkaisemaan sen eteen kasaantuvia talousongelmia.

Taulukosta 2. ilmenee, ketkä puoluejohtajat näkyivät Euroopan unionia koskevilla uutisissa. Sen mielenkiintoisin viesti on, että niissä eniten näkyvyyttä saivat yhtäältä pääministeri Kiviniemi yhdessä valtiovarainministeri Kataisen kanssa ja toisaalta Perussuomalaisten puheenjohtaja Timo Soini. Iltaapäivälehdistä voi erikseen todeta, että Timo Soini näkyi kummassakin lehdessä täsmälleen yhtä paljon kuin pääministeri Kiviniemi, Jyrki Kataisen jäädessä selvästi kolmanneksi.

Päivälehdistä kolmen näkyvimmän politiikan järjestys vaihteli lehdestä toiseen, mutta perusasetelma oli kuitenkin sama: Mari Kiviniemi näkyi eniten ja toisena ja kolmantena oli vuorotellen Timo Soini tai Jyrki Katainen. Silmiinpistävää on yhtälailla se, että muut puoluejohtajat jäivät Euroopan unionia koskevassa uutisoinnissa selvästi näiden kolmen jalkoihin. Suurimman oppositiipuolueen SDP:n puheenjohtaja Jutta Urpilainen sai selvästi vähemmän palstatilaa kuin pienimmän oppositiipuolueen puheenjohtaja Timo Soini. Vasemmistoliiton puheenjohtajaa Paavo Arhinmäkeä auttoi jonkin verran se, että hänen johdollaan oppositio esitti välikysymyksen hallituksen päätöksestä osallistua Euroopan unionin apupaketteihin Kreikalle ja Portugalille. Välikysymys uutisoitiin näyttävästi esimerkiksi Helsingin Sanomissa. Kolme jäljelle jäävää puoluetta – Vihreät, Kristillisdemokraatit ja Ruotsinkielinen kansanpuolue – olivat Euroopan unionia ja sen apupaketteja koskevassa

”Suurimman oppositiipuolueen SDP:n puheenjohtaja Jutta Urpilainen sai selvästi vähemmän palstatilaa kuin pienimmän oppositiipuolueen puheenjohtaja Timo Soini.”

keskustelussa miltei täysin syrjässä. Erityisesti iltapäivälehdissä näiden kolmen puolueen puheenjohtajat jäivät varjoon: Anni Sinnemäkeä, Päivi Räsästä tai Stefan Wallinia ei mainittu yhtä ainuttakaan kertaa kevään aikana Euroopan unionia koskevien uutisten yhteydessä. Kyseessä on merkittävä ilmiö, kun muistaa että kyseessä oli vaalikevään ylivoimaisesti tärkein politiikan uutinen.

	Ilta-Sanomat	Ilta-lehti	Helsingin Sanomat	Turun Sanomat	Aamulehti
Kiviniemi	10	15	23	28	31
Katainen	11	9	20	25	21
Urpilainen	1	6	11	9	14
Arhinmäki	0	1	5	8	2
Sinnemäki	0	0	0	3	0
Wallin	0	0	1	3	1
Räsänen	0	0	1	1	1
Soini	11	17	14	13	20

Taulukko 2. Ketkä puoluejohtajat näkyivät Euroopan unionia käsittelevissä uutisissa Ilta-Sanomissa, Iltalehdessä, Helsingin Sanomissa, Turun Sanomissa ja Aamulehdessä (viittausten määrä Euroopan unionia käsittelevissä uutisissa 1.1.2011–17.4.2011).

Euroopan unionia käsittelevät uutiset tuottivat siis mielikuvaa, että näissä vaaleissa oli kysymys EU:n apupaketin puolustamisesta tai vastustamisesta. Useassa kirjoituksessa sovellettiin Eduskuntatutkimuksen keskuksen johtajan Ville Pernaan esittelemää blokkijakoa, jossa Timo Soini ja Jyrki Katainen muodostivat kahden toisilleen vastakkaisia arvoja edustavan blokin kärjet.³¹⁾ Pernaan hahmottelema asetelma toisti itseään EU-uutisissa. Laadullinen analyysi osoittaa, että tämän perusasetelman puitteissa eri puolueilla ja niiden johtajilla oli julkisuudessa erilaiset roolit.

Valtiovarainministeri Jyrki Kataisella oli julkisuudessa mielenkiintoinen kaksoisrooli. Yhtäältä hänen tehtävänään oli esitellä Suomen EU-politiikkaa suomalaiselle yleisölle, mutta toisaalta hänet kuvattiin ajamassa Suomen asiaa Euroopan unionissa. Samalla Katainen oli kuitenkin julkisuudessa selvästi EU-myönteisin hahmo. Tukipaketteja koskevista uutisista ja pääkirjoituksista Jyrki Katainen toistuvasti selitti toimiaan Portugalin ja Kreikan apupakettien laadinnassa. Samanaikaisesti Katainen oli myös henkilö, joka jo varhaisessa vaiheessa muistutti eduskuntaa ja suurta yleisöä siitä, että lainatakauksia ongelmiin joutuneille maille tullaan todennäköisesti kasvattamaan: ”Katainen sanoi tiistaina MTV3:n haastattelussa, että Portugalin on mietittävä, mitä uusia valtiontalouden oikaisukeinoja se voisi keksiä palauttaakseen markkinoiden uskon maahan”.³²⁾

Mari Kiviniemen ja Jutta Urpilaisen asemaa julkisuudessa yhdisti, että tiedotusvälineillä näytti olevan vaikeuksia hahmottaa näiden puoluejohtajien suhtautumista Euroopan unionin suunnittelemiin lainatakauksiin Portugalille ja Kreikalle. Sdp oli yhtäältä Suomen EU-politiikan pitkän linjan takuuhenkilö, mutta toisaalta se kritisoi hallitusta liian myötämielisestä EU-politiikasta. Yleinen arvio lehdissä oli, että Sdp:n kritiikissä oli pitkälti kysymys vaalitaktikoinnista. Satakunnan Kansan kolumnissa muistutettiin, että sosiaalidemokraatit ”olisivat hallituksessa hyväksyneet Kreikan ja Irlannin auttamisen”.³³⁾ Lapin Kansa moitti Sdp:n linjaa ”epäselväksi”.³⁴⁾ Savon sanomien pääkirjoitustoimittaja arvioi Sdp:n Jutta Urpilaisen vaalitenttiesiintymisen perusteella, että Urpilaisella on vaikeuksia löytää itselleen ja puolueelleen paikkaa tässä jaottelussa: ”Epäselväksi se [paikka] todennäköisesti jäi useimmille katsojillekin”.³⁵⁾

Pääministeri Kiviniemen ja hänen edustamansa Keskustan julkisuuskuvalla oli leimallista, että Kiviniemen ei uskottu puhuvan totta tai ainakaan kertovan koko totuutta Suomen takausvastuusta. Asiaan saattoi vaikuttaa se, että valtiovarainministeri Katainen ja pääministeri Kiviniemi puhuivat asiasta toistuvasti ristiin, ja toimittajat näyttivät mieluummin uskovan Kataista kuin Kiviniemeä. Esimerkiksi Savon Sanomat asetti vastakkain Kataisen ja Kiviniemen ristiriitaiset näkemykset ja ihmetteli: ”Eikö pääministeri ymmärrä realiteetteja?”³⁶⁾ Helsingin Sanomien kolumnisti Marko Junkkari puolestaan kommentoi pääministeri Kiviniemen tiedonantoa Euroopan unionin talousasioita käsittelevästä huippukokouksesta näin: ”Kiviniemi ei ehkä suoraan valehdellut lauantaissa tiedotteessaan, mutta ei sii-

tä myöskään selvinnyt mitä kokouksessa tapahtui”.³⁷⁾ Myös muut sanomalehdet olivat tyytymättömiä pääministerin tarjoamiin tietoihin: ”Kiviniemien olisikin pitänyt puhua takausvastuista selvää asiaa, eikä häivyttää vastauksia tarkoituksenmukaisiin sanavalintoihin”, totesi Etelä-Suomen sanomat.³⁸⁾

Tiedotusvälineestä riippumatta Timo Soini ja Perussuomalaiset esitettiin hallituspuolueiden vastustajana. Mari Kiviniemen ja Jutta Urpilaisen linjanvalinnat saattoivat vaikuttaa tiedotusvälineistä sekavilta ja hämäriltä, mutta Timo Soinin ja Perussuomalaisten EU-linja oli helposti tiivistettävissä: ”Suomesta ei maksumiestä kriisivaltioille”.³⁹⁾ Helmikuun lopussa julkaistusta Perussuomalaisten vaaliohjelmasta nostettiin otsikoihin tyypillisesti juuri kritiikki apupaketteja kohtaan: ”Soini ei halua Suomea enää EU:n kriisivaltioiden maksumieheksi” tai ”Soini: EU ei ole mikään vippikassa”.⁴⁰⁾ Timo Soinin ja Perussuomalaisten saama runsas näkyvyys ei kuitenkaan merkinnyt sinänsä myönteistä tai kritiikitöntä julkisuutta, mutta Soinin EU-vastainen viesti tuli kylläkin selvästi läpi, olipa siitä mitä mieltä

hyvänsä. Lehdissä todettiin usein, että Soinin kritiikki EU-paketteja vastaan saat-
taa johtaa taloustilanteen pa-
henemiseen.⁴¹⁾ Suomen Ku-
valehti esimerkiksi muistutti,
että ”Suomi on ainoa vapaa-
matkustaja, jos se torjuu Por-
tugalin tukipaketin”.⁴²⁾ Olennaista kuitenkin on, että Perussuomalaiset
esitettiin puolueena, jonka valtaannousu lopettaa apupakettien lähet-
tämisen Kreikkaan ja Portugaliin: ”Persut ovat Brysselin pahin pai-
najainen. Perussuomalaisten menestys vaaleissa uhkaa vesittää EU:n
yritykset auttaa Portugalia”.⁴³⁾

”Vastakkainasettelussa Kokoomus ja Perussuomalaiset asettuivat toinen toisensa vastakohdiksi”

Timo Soinia ja Perussuomalaisia myös kritisoidaan runsaasti heidän EU-linjauksistaan. Lapin Kansan kolumnisti Jouko Kurppa ihmetteli 12.2. Soinin eurovastaisuutta. Kurppa totesi, että kolme neljäsosaa suomalaisista haluaa säilyttää euron ja Perussuomalaisten kannattajis-
takin puolet. ”Kyllä kansa tietää, mutta Timo Soini ei sitä usko”, pau-
kauttaa Kurppa.¹⁴⁾ Aamulehden kolumnisti puolestaan kuvaili Timo
Soinia isoksi vauvaksi, joka on kasvanut uhmaikään.⁴⁵⁾ Kriittisistä ää-
nenpainoista huolimatta Timo Soinin asema ”muiden puolueiden”⁴⁶⁾
vastakohtana muodostui liki kyseenalaistamattomaksi itsestäänselvyy-

deksi. Helsingin Sanomat teki Perussuomalaisten vaaliohjelmasta koko sivun yksityiskohtaisen jutun, jonka kärkenä – poikkeuksellista sinänsä – ei ollut puolueen EU-vastaisuus, vaan menneisyyden kaipuu: ”Perussuomalaiset uskoo vanhoihin ihanteisiin ja yhtenäisyyskulttuuriin”.⁴⁷⁾ Helsingin Sanomien lukijat eivät kuitenkaan ole voineet jäädä tietämättömiksi Perussuomalaisten suhtautumisesta Euroopan unioniin. Siitä piti huolen Timo Soinista laadittu mittava henkilökuva, jossa hän kuvailee Euroopan unionia ”pimeyden ytimeksi”.⁴⁸⁾

Euroopan unionia sekä Portugalin ja Kreikan apupaketteja koskevat uutiset perustuivat mielikuvalle vastakkainasettelusta yhtäältä Perussuomalaisten ja toisaalta ”vanhojen” puolueiden välillä. Tässä vastakkainasettelussa Kokoomus ja Perussuomalaiset asettuivat toinen toisensa vastakohdiksi, Sosiaalidemokraatit ja Keskusta puolestaan näyttivät EU-linjassaan epäselviltä ja häilyväsiltä. Poliittisen mobilisaation näkökulmasta valtamedian tuottama kuva vankisti Perussuomalaisten tarjoaman vaihtoehdon uskottavuutta. Toistuva uutissyöte, jossa Perussuomalaiset ja ”vanhat puolueet” asetettiin rinnakkaisiksi vaihtoehdoiksi, loi mielikuvaa tasa-arvoisista kilpakumppaneista. Tilanteeseen vaikutti myös se, että valtamedia kritisoi yhtälailla kaikkien puolueiden suoriutumista talouskriisin aiheuttamista ongelmista. Mikään puolue ei saanut tiedotusvälineiltä erityisen myönteisiä lausuntoja, mikä vahvisti haastajan asemaa suhteessa muihin puolueisiin.

7.4 Sosiaalinen media tarjosi keinon mobilisoida äänestäjät

Internet on tullut osaksi puolueiden vaalikampanjaa 1990- ja 2000-luvulla. Internetiin on usein asetettu toiveita siitä, että se muodostaisi uuden välittömän viestintäväylän kansalaisten ja poliitikkojen välillä ja siten parantaisi poliittista kommunikaatiota. Puolueet ja ehdokkaat ovat kuitenkin hyödyntäneet Internetiä 2000-luvun vaaleissa lähinnä tuottamalla perinteistä vaalimainontaa muistuttavaa yhdensuuntaista kommunikaatiota, jossa äänestäjille tarjotaan tietoa puolueiden ohjelmista ja ajatuksista. Uudella vuosituhanella Internetiin on kuitenkin kehittynyt joukko uusia sovelluksia, jotka perustuvat käyttäjien itsensä tuottamaan materiaaliin ja heidän väliseensä vuorovaikutukseen. Tällaisia ns. sosiaalisen median välineitä ovat esimerkiksi Facebook ja Youtube sekä jossain määrin myös blogit, jos ajatellaan että niissäkin olennaista ovat käyttäjien keskenään käymät kommentit, väittelyt ja

keskustelut. Näiden sovellusten merkitys vaalien ja politiikan kannalta on kuitenkin pysynyt pitkään vähäisenä. Vielä vuoden 2007 eduskuntavaalien ja vuoden 2008 Euroopan unionin parlamentin vaalien perusteella tutkijat saattoivat arvioida, ettei sosiaalisella medialla ollut merkittävää vaikutusta vaaleihin, vaikka enemmistöllä ehdokkaita oli jo näissäkin vaaleissa käytössään erilaisia sosiaalisen median välineitä (Borg 2009, Strandberg 2009). Vuoden 2011 vaaleissa tilanne kuitenkin muuttui.

Internetin ja sosiaalisen median potentiaali poliittisen kommunikaation muotona on merkittävä, koska se tarjoaa periaatteessa keinon ohittaa joukkotiedotusvälineet ja saavuttaa mahdolliset kannattajat suoraan. Viestinnän ja politiikan tutkijat ovat jo pitkään kiinnittäneet huomiota siihen, että moderneissa länsimaaisissa yhteiskunnissa joukkotiedotusvälineet ovat muuttuneet politiikasta riippumattomaksi itsenäiseksi instituutioksi. Tämän funktionaaliseksi differentiaatioksi kutsutun prosessin seurauksena tiedotusvälineet tarkastelevat muuta yhteiskuntaa ja politiikkaa ennen muuta omista, tyypillisesti kaupallisista, intresseistään käsin. Vaikka kehitys on yhteinen kaikille länsimaaisille yhteiskunnille, on se edennyt eri maissa eri tahtiin. Yleistäen voi sanoa, että Suomessa tiedotusvälineet pyrkivät vielä 1970-luvulla kuvaamaan esimerkiksi poliittisia instituutioita niiden omista lähtökohdista käsin. Ne eivät siis avoimesti kritisoineet puolueita tai poliitikkoja tai asettuneet tulkitsemaan poliitikkojen viestiä, vaan yrittivät selittää yleisölle poliittisten toimijoiden tavoitteita ja toimintaa ottamatta niihin suoraan kantaa. Poliitiikan ja median suhteiden näkökulmasta tämä merkitsi, että poliitikot saivat oman näkemyksensä esille tiedotusvälineissä melko helposti, erityisesti jos kyseessä oli vaikutusvaltaisten poliitikkojen tärkeänä pitämä asia (Kunelius, Noppari & Reunanen 2009).

Median funktionaalinen differentioituminen on johtanut tilanteeseen, jossa median tapaan käsitellä politiikkaa vaikuttavat olennaisesti myös muut kuin yhteiskunnalliset intressit. Tyypillisesti ajatellaan, että tiedotusvälineiden perimmäisenä tavoitteena on tuottaa voittoa omistajilleen samalla tavalla kuin muutkin kaupalliset yritykset tekevän. Kriitikoiden mukaan tästä seuraa, että media tarttuu vain sellaisiin aiheisiin, joista saadaan mielenkiintoisia uutisia. Mielenkiintoiset uutiset jännittävistä aiheista eivät kuitenkaan ole useinkaan niitä aiheita, joita poliitikot pitävät yhteiskunnan kannalta tärkeinä. Sen vuoksi poliitikot ilmaisevat usein turhautumisensa siitä, että tiedotusvälineet käsittelevät vääriä aiheita väärällä tavalla.

Poliitikot ovat siis menettäneet mahdollisuutensa vaikuttaa aina-kaan suoraan mediajulkisuuden tuottamaan politiikan agendaan tai sen näkökulmaan. Äänestäjien tavoittaminen kaupallisen median avulla on vaikeaa. Perussuomalaisten tilannetta on lisäksi vaikeuttanut kaksi seikkaa. Ensinnäkin puolue on ollut hyvin pieni ja pienten puolueiden on erityisen vaikeaa saada näkyvyyttä omille ajatuksilleen. Media seuraa valtaa, eikä pienillä puolueilla ole sitä. Turun yliopiston eduskuntatutkimuksen keskuksessa tehdyssä tutkimuksessa on todettu, että politiikan julkisuuden ylivoimaisesti näkyvin hahmo 2000-luvun alussa on pääministeri. Neljän kuukauden tarkastelujaksolla Matti Vanhanen sai tiedotusvälineissä saman verran huomiota kuin muiden suurten puolueiden puheenjohtajat ja tasavallan presidentti Tarja Halonen yhteensä, jotka eivät huonosti näkyneet hekään. Muutaman avainministerin, puolueiden puheenjohtajien ja tasavallan presidentin jälkeen medioiden kiinnostus kuitenkin väheni nopeasti. Jopa ”tavallisilla” ministereillä oli vaikeuksia päästä julkisuuteen, kansanedustajista tai kansanedustajaehdokkaista puhumattakaan (Berg et al. 2009).

Toiseksi Perussuomalaisten asemaa on politiikan mediajulkisuudessa haitannut se, että monien tiedotusvälineiden suhtautumistapa puolueeseen on ollut hyvin kielteinen. Keväällä 2011 tiedotusvälineet seurasivat tiiviisti Perussuomalaisten vaaliohjelman julkaisua, koska puolueelta odotettiin konkreettisia politiikan aloitteita ja ehdotuksia kritiikin sijaan. Medioiden tuomio Perussuomalaisten vaaliohjelmalle oli voittopuolisesti negatiivinen. Esimerkiksi Helsingin Sanomat kritisoi Perussuomalaisten maaliskuussa julkaistua vaaliohjelmaa pääkirjoituksessaan: ”Muutamassa kymmenessä liuskassa on käsitelty todennäköisesti kaikki seikat, jotka työryhmän jäsenille on tulleet mieleen. Suuret ja pienet asiat ovat iloisesti sekaisin”.⁴⁹⁾ Apu-lehden toimittaja Yrjö Rautio kehotti lukijoitaan lukemaan Perussuomalaisten vaaliohjelman ja kysyi kirjoituksessaan, mitä Perussuomalaisten kannattajat oikeastaan haluavat: ”Haluavatko he kansallista eristäytymistä ja itsekkyyttä? Haluavatko he palata moraalisissa arvoissa 1950-luvulle? Torjuvatko he perimmäisen tasa-arvon, jossa sukupuoli, seksuaalinen suuntautuneisuus, syntyperä tai kulttuuritausta ei tee kenestäkään muita huonompaa?”⁵⁰⁾ Iltalehti puolestaan arvioi kolumnissaan, että Timo Soini on eräänlainen ”Troijan puuhevonen”, joka tuo mukanaan ”tuntemattomia voimia kansanvallan ytimeen”.²¹⁾

On kuitenkin olemassa viitteitä siitä, että vuoden 2011 eduskuntavaaleissa Perussuomalaiset onnistui ensimmäisenä poliittisena puolueena Suomen historiassa hyödyntämään sosiaalisen median tarjo-

amia mahdollisuuksia ja mobilisoimaan potentiaaliset kannattajansa. Eduskuntavaaleissa puolueen johtavat ehdokkaat kaikissa vaalipiireissä Pohjois-Savo ja Keski-Suomea lukuun ottamatta kirjoittivat blogia. Mikä tärkeämpää Perussuomalaisten kansanedustajaehdokaiden blogit onnistuivat herättämään eniten vastakaikua äänestäjissä. Taulukko 3. osoittaa, että Uusi Suomi -Internetlehteen laadituista blogeista eniten kannatusta keräsivät Perussuomalaisten kansanedustajaehdokkaat. (Rinne 2011, 67). Tämä antaa perusteen olettaa, että nimenomaan Perussuomalaiset onnistui hyödyntämään Internetin ja sosiaalisen median erityisen vahvuuden: he saavuttivat vastaanot-tavaisen yleisön, joka tarttui heidän tarjoamaansa poliittiseen vaihto-
tohtoon. Vaikka Perussuomalaisten käsittely valtajulkisuudessa oli siis hyvin kriittistä, puolueen ehdokkaat kykenivät sosiaalisen median avulla ohittamaan politiikan julkisuuden portinvartijoina toimivat tiedotusvälineet ja saavuttamaan potentiaaliset kannattajansa.

	KANNATUS- OSUUS (%)	EHDOKKAITA FACEBOOKISSA	FANEJA
Perussuomalaiset	19,9	9	9507
Vihreät	13,6	17	9022
Piraattipuolue	11,9	1	182
Vasemmistoliitto	10,2	23	12840
Sdp	10,1	15	6077
Kokoomus	9,5	17	11464
Muutos 2011	8,5	4	1464
Keskusta	6,6	8	3144
RKP	4,6	3	884
Kristillisdemokraatit	3,6	2	7006
Muut	1,5	1	1201

Taulukko 3. Puolueiden kannatusosuudet Facebook-tykkäämistä perusteella (%) (Rinne 2011). Puolueiden kannatusosuudet on laskettu Facebookissa ilmaistun ”tykkäämistä” mukaan. Puolueen kannattajaksi on laskettu kaikki puolueiden sivusta ”tykkääjät” ja niitä suositsevat ja omissa verkostoissaan edelleen levittävät. Puolueen ”tykkääminen” on siis eri asia kuin sen faniksi ilmoittautuminen. Facebookissa faniksi ilmoittautuminen edustaa voimakkaampaa sitoutuneisuutta kuin ”tykkääminen”, joka helposti mielletään niin kutsutuksi kevytaktivismiksi ilman erityisempää sitoutumista (Rinne 2011).

Perussuomalaisten kansanedustajien esille ottamat aiheet ja niiden käsittelytapa sosiaalisessa mediassa poikkesivatkin merkittävästi siitä, mitä kaupalliset joukkoviestimet uutisissaan käsittelivät. Merkittävä osa Perussuomalaisten kansanedustajaehdokkaiden blogeista käsitteli aiheita, jotka jo blogeissa itsessään oli määritelty kielletyiksi tai salaisiksi. Ne olivat aiheita tai näkökulmia, joita Perussuomalaisten kannattajien mielestä poliittinen eliitti ja valtavirran tiedotusvälineet eivät halunneet päästää julkisuuteen. Sosiaalisessa mediassa saattoi paukauttaa, että maahanmuuttajat tuovat mukanaan rikollisuutta, kehitysyhteistyövarat menevät Afrikan diktaattoreiden taskuihin, muslimiterroristit uhkaavat länsimaista sivistystä ja isänmaa myydään venäläisille. Blogeissa tuotettiin mielikuvaa, että nyt paljastetaan sellainen totuus, jota valtamedia ja poliittinen eliitti ovat piilotelleet.

Venäläisten epäilyttävät maakaupat ja maanomistus Suomessa ovat olleet esillä jo useiden vuosien ajan, mutta valtiovalta ei ole puuttunut ongelmaan lainsäädännön keinoin. Päättäjät eivät näytä ottavan asiaa tosissaan. Esimerkiksi vihreiden europarlamentaarikko Satu Hassi allekirjoitti aikanaan ympäristöministerinä lakiehdotuksen, jolla poistettiin kaikkien ulkomaalaisten kiinteistönostorajoitukset. Hassi kommentoi allekirjoittamaansa lakiehdotusta Iltasanomille 13.1.2011 seuraavasti: ”Minulla ei ole asiasta minäänlaista muistikuvaa”.²²⁾

Perussuomalaisten aatemaailman esittelyn merkitys ei ollut kuitenkaan pelkästään siinä, että se teki potentiaalisille kannattajille tietäväksi, millaisia arvoja ja asenteita puolue vastustaa tai kannattaa. Informaation tehtävänä oli myös poliittinen mobilisaatio. Niissä tuotettiin mielikuvaa yhtenäisestä ryhmästä, jota yhdisti tietty poliittinen aate ja yhteiset viholliset.

Blogeissa Perussuomalaisten ryhmäidentiteetti perustuu ennen muuta ”kansan” ja ”eliitin” väliseen vastakkainasetteluun, jossa eliittiä edustavat talouden, politiikan, median sekä tieteen toimijat. Nämä piirit pyrkivät blogeissa toistuvasti vähätteleeseen Perussuomalaisten menestyksiä tai hyökkäämään heitä vastaan:

Nyt näyttääkin enemmän kuin ilmeiseltä, että kaikkien näiden ns. vanhojen suurina pidettyjen kolmen puolueen kaikki voimat tähdätäänkin nimenomaan eduskuntavaaleista 13,8 % PerusSuomalaisen lyömiseen. Siinä mielessä on ymmärrettävissä Timo Soininkin kutsuminen entisiin kolmen puolueen keskenään pitämiin television pääministeriehdokkaiden vaalipaneeleihin. Mutta kyllä Timo kestää näiden kolmen yhteishyökkäyksenkin ja kääntää sen vain voitokseen.⁵³⁾

Lainauksesta käy samalla ilmi, että blogeissa pyritään vahvistamaan luottamusta Perussuomalaisen vaalivoittoon. Siinä painotetaan, että Timo Soini kykenee torjumaan muiden puolueiden juonet ja ylläpitämään Perussuomalaisen kannatusta. Blogeissa tuotetaan toistuvasti mielikuvaa siitä, että Perussuomalaisia vainotaan tai ”mustamaalataan”. Tähän mustamaalaukseen syöllistyvät blogien mukaan muiden puolueiden poliitikot, media ja viranomaiset. Kirjoituksissa nostetaan esille myös joukkotiedotusvälineiden julkaisemat, blogien pitäjien mukaan valheelliset kirjoitukset todisteena Perussuomalaisen kokemasta vainosta.

Perussuomalaisen menestystä on seurannut törkyinen loanheitto ja poliittisen vastapuolen masinoima mustamaalaus-kampanja, joka alkoi heti kuntavaalien jälkeen vieläpä oikeusministerin suulla.

Eduskuntavaaleja kohden peli luultavimmin kovenee ja käy yhä vain likaisemmaksi. Toivoa sopii, että media kykenee tarkastelemaan asioita reilusti ja tasapuolisesti. Tähän saakka senkin asian suhteen on ollut hiukan niin ja näin, yhtenä esimerkkinä viittaus tähän törkeästi omaa kunniaani loukkaavaan ja valheelliseen kirjoitukseen.⁵⁴⁾

James Hirvisaaren blogi rakentaa poliittista identiteettiä tuottamalla mielikuvaa ”meistä” ja ”heistä”. ”Me” ovat isänmaanystäviä, jotka uskaltavat puolustaa tavallisen kansan oikeuksia poliittista eliittiä vastaan. James Hirvisaari sijoittaa omassa blogissaan itsensä ”äärikeskelle” ja omat poliittiset vastustajansa ”äärivasemmistoon”. Hän painottaa, että tämä ”äärivasemmisto” on soluttanut esimerkiksi Vihreät, joka pyrkii nujertamaan Perussuomalaisen oikeuden ottaa esille tiettyjä teemoja esimerkiksi ”sananvapauden kajoamalla”. Täs-

sä maailmankuvassa koko muu puoluekenttä alkaen Kokoomuksesta Vihreiden kautta ”vasemmistoeliittiin” jakaa samat tavoitteet, jotka ovat ”poistetaan rajat ja sekoitetaan kansat”. Lopuksi Hirvisaari toivoo, että ”kansanpetturit” toimitetaan ”sotaoikeuteen”.⁵⁵⁾

Hirvisaaren saamissa vastauksissa ilmenee, miten voimakkaasti blogin lukijat kokevat hänen retoriikkansa. Häntä kannustetaan ja kiitellään ”Hyvä James!” tai suunnitellaan sisäministeriksi. Kirjoittajat kehuvat myös sitä, että Hirvisaari lukijoiden mielestä ottaa esille ”totuuden”, jota ”piilotellaan”. Maahanmuuttopolitiikkaa koskevassa keskustelussa nimimerkki ”Matti H.” tuo esiin tuntojaan: ”JÄRKYTTÄVÄÄ eikä mitään muuta voi kuin katsoa tumput suorana vierestä kun kotimaa systemaattisesti tuhotaan”.⁵⁶⁾ Syypää tähän kirjoittajien mielestä kestävämpään maahanmuuttopolitiikkaan on yksityinen pääoma: ”Suomessa kaikesta kiivaammin puolustaa massiivista maahanmuuttoa juuri ruotsinkielistä pääoma edustava RKP”.⁵⁷⁾ Niin blogien kirjoittajia kuin suurinta osaa niihin vastanneistakin yhdistää käsitys maahanmuuton ja suurpääoman muodostamasta uhkasta Suomea kohtaan. Isänmaahan kohdistuvien uhkien tuottaminen herättää lukijoissa voimakkaita tunteita: ”VAIN PERUSSUOMALAISET VOIVAT AUTTAA MEITÄ TÄSSÄ KAMALASSA MENOSSA!!!”, toteaa selvästi hätäntynyt kirjoittaja.⁵⁸⁾

Toiseksi blogeissa pyritään kannustamaan ihmisiä äänestämään. Tavallinen tapa tehdä tämä on poimia uutisia mielipidemittauksista ikään kuin pyrkien todistamaan, että kannatus ei ole harhaa vaan todellista. Perussuomalaisten ehdokas Jussi Niinistö hehkutti maaliskuussa Taloussanomien mielipidemittausten tuloksia:

Vanhoja puolueita järisytti tällä viikolla Taloustutkimuksen täsmägallup, joka kertoi Perussuomalaisten voivan saada huhtikuun eduskuntavaaleissa jopa seitsemän kansanedustajaa Uudenmaan vaalipiiristä. Se olisi enemmän kuin mitä puolueella on tällä hetkellä kansanedustajia koko maasta!

*Vanha tuttu hokema on, etteivät gallupit äänestä. Siksi kansalaisten äänestysaktiivisuus kiinnostaa politiikan ammattilaisia. Senkin kehitys on viime aikoina ollut ilahduttavaa seurattavaa Perussuomalaisten kannalta. Puoluetta kannattavien äänestysvarmuus on noussut mittaus mittaukselta.*⁵⁹⁾

Samalla muistutetaan, että vain äänestäminen johtaa mielipidemittausten osoittaman kannatuksen kasvun toteutumiseen vaaleissa. Kään-

täen voi olettaa, että Perussuomalaiset kansanedustajat eivät itsekään vaikuttaneet aivan varmoilta mielipidemittauksen osoittaman suosion kestävydestä. Mielipidemittauksia koskevilla blogikirjoituksilla pyrittiin vahvistamaan potentiaalisten kannattajien luottamusta voittoon. On pidettävä mielessä, että Perussuomalaisten kansanedustajajohdokaisten blogeista ilmenee epäluulo, jopa vihamielisyys, asemansa vakiinnuttaneita puolueita ja valtion virkamiehiä kohtaan sekä mielipidemittauksia tuottavia medioita kohtaan. Pinnan alla kytkee kysymys, mikä estäisi näitä voimakkaita tahoja viemästä Perussuomalaisilta edessä hämmäyttävää vaalivoittoa?

Blogikirjoituksissa ja niiden kommentteissa vuorottelevat voimakaat tunteet. Niissä pelotellaan, että suomalainen kulttuuri katoaa hallitsemattoman maahanmuuton seurauksena ja kansainvälinen kapitalismi orjuuttaa suomalaisen duunarin. Toisaalta niissä ilmenee poliittista ja taloudellista eliittiä sekä toimittajia kohtaan osoitettu suuttumus siitä, että Suomen nähdään joutuneen huonoon jamaan epäonnistuneen politiikan ja yksipuolisen julkisen keskustelun seurauksena. Kolmanneksi blogeissa on nähtävissä toiveikkuutta: ajatus, että Perussuomalaiset tarjoaa todellisen vaihtoehdon aikaisemmalle epäonnistuneelle politiikalle. Länsimaaisissa yhteiskunnissa on usein ihannoitu ajatusta rationaalisesta keskustelusta, jossa tasa-arvoiset osapuolet tavoittelevat kokonaisuuden kannalta parasta mahdollista lopputulosta. Tällaisessa keskustelussa voitolle pääsee argumentti, joka on objektiivisesti katsoen paras, eikä se, joka herättää yleisössä eniten myönteisiä tunteita. Poliitiikan tutkimuksessa on kuitenkin viime aikoina kiinnitetty enenevässä määrin huomiota siihen, että tunteilla on olennainen merkitys sille, ketkä saavat kansalaiset puolelleen. Menestyksekkäs poliittinen mobilisaatio edellyttää myös kykyä herättää tunteita yleisössä ja saada kansalaiset puolelleen tunteiden tasolla (Castells 2009, Mouffe 2005).

Manuel Castellsin mukaan poliittisen mobilisaation perustan muodostaa kyky kommunikaatioon muiden samanmielisten kanssa. Tämän kommunikaation tavoitteena on omien mielipiteiden vahvistaminen ja oikeutuksen hakeminen niille. Vuorovaikutus muiden samalla tavalla ajattelevien välillä vahvistaa kaikkien tähän kommunikaatioon osallistuvien käsitystä ulkopuolisesta maailmasta, siihen sisältyvistä uhista ja mahdollisuuksista. Samalla tämä kommunikaatio korostaa niitä tunteita, jotka Castellsin mukaan muodostavat poliittisen mobilisaation perustan: suuttumusta, pelkoa ja toiveikkuut-

ta. Pelkkä huolestuneisuus saa ihmiset välttämään riskejä, mutta kun huolestuneisuus muuttuu peloksi, se madaltaa ihmisten kynnystä kokeilla jotain uutta. Perussuomalaisten kansanedustajaehdokkaiden blogeissa tuotettiin mielikuvaa todellisesta ja välttämästä uhasta, joka kohdistui Suomeen ja suomalaisten hyvinvointiin. Suuttumus kohdistui kansallisia eliittejä, kansainvälisiä instituutioita ja maahanmuuttajia kohtaan. Suuttumus on energisoiva tunne, joka saa ihmisen hakemaan vaihtoehtoja, uusia keinoja parantaa omaa asemaansa. Perussuomalaisten kansanedustajaehdokkaiden blogeissa ja niiden vastauksissa ilmeni myös toiveikkuus. Toiveikkuus on tulevaisuuteen suuntautuva tunne, jonka ansiosta ihminen kykenee näkemään vaihtoehtoja ja uskaltaa tarttua niihin lannistumisen sijaan. Perussuomalaiset blogien pitäjät pyrkivät vakuuttamaan yleisönsä siitä, että Suomen poliittista linjaa voidaan edelleen muuttaa, mikäli he äänestävät Perussuomalaisia. Myös vastauksista on nähtävissä, että blogien yleisö tarttuu tähän ajatukseen.

Blogien ja sosiaalisen median vaikutusvaltaa tarkasteltaessa on samalla pidettävä mielessä se, että niiden merkitys poliittisen mobilisaation välineenä on olennaisella tavalla riippuvainen ympäröivistä olosuhteista. Sosiaalisen median vaikutusvallan kasvu ei välttämättä merkitse, että tästä eteenpäin jokaisissa vaaleissa nähtäisiin yhtä voimakkaita muutoksia puolueiden kannatusluvuissa. Se merkitsee kuitenkin sitä, että sosiaalinen media tarjoaa potentiaalinen nopeille muutoksille ja näissä eduskuntavaaleissa olosuhteet sosiaalisen median kautta tapahtuvalle poliittiselle mobilisaatiolle olivat otolliset. Talouskriisi, vaalirahakohu, Suomen teollisuuden rakennemuutos ja maahanmuuttokeskustelu olivat tuottaneet ilmapiirin, jossa merkittävä osa kansalaisista oli valmiita tarttumaan Perussuomalaisten tarjoamaan mahdollisuuteen. Blogien ja sosiaalisen median taika on kuitenkin siinä, että ne tarjoavat potentiaalisesti voimallisen keinon saavuttaa nopeasti laaja ihmisjoukko. Manuel Castells käyttää Barack Obaman voittoa demokraattisen puolueen esivaaleissa vuonna 2008 esimerkkinä siitä, miten sosiaalisen median kautta kyetään nopeasti mobilisoimaan tuhansia ihmisiä suurelle yleisölle melko tuntemattoman henkilön kannattajiksi."

”Sosiaalisen median kautta kyetään nopeasti mobilisoimaan tuhansia ihmisiä suurelle yleisölle melko tuntemattoman henkilön kannattajiksi.”

man henkilön kannattajiksi. Sopivat yhteiskunnalliset olosuhteet yhdistettynä taidokkaaseen nettikampanjointiin antoivat Obamalle keinot voittaa vaalien ennakkosuosikki Hillary Clinton (Castells 2009).

Zygmund Baumanin ajatus ”notkean modernin” yhteiskunnasta tarjoaa hedelmällisen tavan ymmärtää sosiaalisen median kasvannutta vaikutusvaltaa. Baumanin kuuluisan teesin mukaan länsimaiset yhteiskunnat ovat edenneet notkean modernin aikakauteen, jolle on ominaista jyrkkien yhteiskuntahierarkioiden madaltuminen sekä perinteisten instituutioiden vallan väheneminen. Ihmiset eivät hyväksy vallan instituutioiden tarjoamia ”totuuksia” samalla tavalla kuin aikaisemmin. Esimerkiksi kirkko, koulut ja jopa lääketieteen instituutiot ovat havainneet, että ihmiset ovat valmiita kyseenalaistamaan heille esitetyt opinkappaleet. Myös skeptisyys politiikkoja kohtaan on kasvanut ja puolueiden peruskannattajakunnat ovat supistuneet. On puhuttu siirtymisestä leiridemokratiasta yleisdemokratiaan, jossa kansalaiset eivät enää itsestään selvästi kuulu työnsä perusteella tietyn puolueen kannattajakuntaan, vaan valitsevat vaalien alla itselleen sopivan puolueen niiden tarjoamien vaaliohjelmien perusteella. Liikuvien äänestäjien määrän nousua on pidetty yhtenä tärkeänä syynä populististen puolueiden kannatuksen kasvuun esimerkiksi Ruotsissa. Suomessa on mahdollista nähdä, että perinteisten suurten puolueiden ote omista luokkaperusteisista kannattajakunnista on selvästi heikentynyt. Kokoomuksen, Keskustan ja Sosiaalidemokraattien yhteenlaskettu kannatus oli vuoden 2011 vaaleissa alemmalla tasolla kuin koskaan Suomen itsenäisyyden aikana. Perinteisten instituutioiden tarjoaman totuuden kyseenalaistamisen toinen puoli on kuitenkin se, että turvaa ja tukea omille ajatuksille haetaan vertaisistaan. Kun se puolue, jota on äänestänyt vaaleista toiseen kymmenien vuosien ajan, ei näytä tarjoavan oikeanlaisia vastauksia, haetaan vastauksia samanhenkisiltä kavereilta Internetistä. Perussuomalaisen blogit tarjoavat näkökulman sille, miltä tällainen vertaistuki poliittisessa kommunikaatiossa näyttää.

7.5 Notkean modernin vaalit

Olen tarkastellut tässä artikkelissa Perussuomalaiset-puolueen vaalivoittoa poliittisen kommunikaation näkökulmasta. Olen vastannut kysymykseen, voiko Perussuomalaisen vaalivoittoa ymmärtää poliittisen kommunikaation näkökulmasta. Millä tavoin medioiden tapaa käsitellä Perussuomalaisia saattaisi selittää heidän saavuttamaansa

kannatusta ja voiko Perussuomalaisten kansanedustajaehdokkaiden blogit ja niiden herättämä vastakaiku tarjota hedelmällisen näkökulman siihen Perussuomalaisten kannattajien poliittiseen mobilisaatioon, joka tapahtui vuosina 2010–2011?

Ensinnäkin on todettava, että Perussuomalaisten vaalivoitto keväällä 2011 antaa todennäköisesti vääristyneen kuvan Suomen yhteiskunnan aatemaailman kehittymisestä. Monet lähteet viittaavat siihen, että Suomessa on jo pidemmän aikaa ollut merkittävä joukko ihmisiä, jotka ovat kannattaneet populistista ideologiaa. Tutkijat ovat jo vuosikausia kiinnittäneet huomiota siihen, että äänestäjien asenteet eivät vastaa puolueiden kannatusta tai niiden aatemaailmaa. Merkittävää osa äänestäjistä on joko äänestänyt velvollisuudentunnosta tai tottumuksesta ”vääää” puoluetta tai jättänyt kokonaan äänestämättä. Perussuomalaisten kannatuksen nopean kasvun tärkeä tekijä oli, että populistisen ideologian kannattajista huomattava osa oli jo ennestään olemassa. Heidän ei siis tarvinnut muuttaa mielipiteitään, vaan olen-naista oli uskottavan vaihtoehdon löytyminen. Tärkeää oli, että Perussuomalaiset kykeni mobilisoimaan nämä ihmiset, luomaan yhteisen poliittisen identiteetin ja kannustamaan heidät vaaliurnille äänestämään Perussuomalaisia. On mahdollista, että kun jälkikäteen tulemme tarkastelemaan aikakautta Suomen maaseudun puolueen romah-tamisesta 1990-luvun alussa Perussuomalaisten nousuun 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen viimeisinä vuosina, tulemme pitämään tätä aikaa poikkeuksellisenä suomalaisen populismin historiassa, koska Suomessa ei tuona aikana ollut vahvaa populistista puoluetta. Tällöin vahvan tai keskivahvan populistisen puolueen nousu eduskuntaan oli vain ajan kysymys. Siihen vaadittiin riittävän uskottava poliittinen liike sekä muutoin sopivat olosuhteet. Näitä olosuhteita olivat ainakin vaali-rahakohun aiheuttama pettymys poliitikkoihin ja perinteisiin puoluei-siin, talouskriisi ja siihen liittyvät Kreikan ja Portugalin apupaketit sekä 2000-luvulla käynnistynyt maahanmuuttokeskustelu.

Jos Perussuomalaisten arvoilla ja asenteilla on ollut kannatusta kansalaisten piirissä jo jonkun aikaa, miksi puolue ei ole saanut po-tentiaalisia äänestäjiään liikkeelle? Yksi syy on siinä, että pienen puo-lueen äänestäminen on aina iso harppaus. Äänestäjät olettavat, et-tä pienen puolueen äänestämisestä on vähemmän hyötyä kuin ison puolueen: kun vaikuttaa todennäköiseltä, ettei ehdokas mene läpi, on kynnys äänestämiseen korkeampi. Toisaalta Perussuomalaisten popu-listiseen ideologiaan sisältyy epäily organisaatioita kohtaan. Länsi-

maiselle populismille on keskeistä johtajan vahva asema: johtaja symboloi puoluetta, ei niinkään sen organisaatio. Johtajaksi ei kuitenkaan tullut noin vain. Veikko Vennamo johti Suomen pientalonpoikien puoluetta ja sen seuraajaa Suomen maaseudun puoluetta yli kymmenen vuoden ajan ennen kuin puolue saavutti läpimurron vuoden 1970 vaaleissa. Timo Soinista tuli Perussuomalaisten puheenjohtaja vuonna 1997. Perussuomalaisten kannatus oli vaaleissa hyvin vähäistä aina vuoden 2007 vaaleihin saakka, jolloin puolue sai noin 4 % ääniosuuden ja viisi kansanedustajapaikkaa. Populistista puoluetta äänestävät ihmiset eivät kannata niinkään puoluetta organisaationa kuin sen johtajaa, mistä seuraa, että populistisilla puolueilla kannatuksen voittaminen edellyttää puoluejohtajan henkilökohtaisen vallan legitimitetin tuottamista. Se puolestaan näyttää kestävän jopa kymmenen vuotta. Timo Soinin aseman vahvistuminen ei kuitenkaan sellaisenaan vielä selitä Perussuomalaisten kannatuksen äkillistä nousua vuoden 2011 eduskuntavaalien alla.

”Populistisilla puolueilla kannatuksen voittaminen edellyttää puoluejohtajan henkilökohtaisen vallan legitimitetin tuottamista.”

Suomen maaseudun puolueen romahduksen jälkeen suomalaiset populismin kannattajat eivät ole joko äänestäneet lainkaan tai ovat äänestäneet muita puolueita. 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen jälkeen tietyt olosuhteet johtivat kuitenkin siihen, että Perussuomalaiset saavutti uskottavuutta potentiaalisten kannattajiensa silmissä. Taustalla vaikutti ensinnäkin se, että kylmän sodan lientymisen ja päättymisen jälkeen suomalaiset puolueet muodostivat eräänlaisen ideologisen konsensuksen, jonka ulkopuolelle populistisen ideologian kannattajat jäivät. Tämän ideologisen konsensuksen punainen lanka oli Suomen integroiminen kiinteäksi osaksi kansainvälistä taloutta sekä suomalaisen teollisuuden sopeuttaminen globaalin kilpailun vaatimuksiin. Poliittisen konsensuksen seurauksena kaikki puolueet oikeistosta vasemmistoon saattoivat samoihin osallistua hallituksiin, mikä antoi vaikutelman, ettei äänestämällä ollut merkitystä vaaleissa.

2000-luvun lopulla muiden puolueiden kuin Perussuomalaisten vallan oikeutus alkoi vähentyä. Vuonna 2008 alkanut vaalirahakohu loi vaikutelman korruptoituneesta poliittisesta eliitistä. Samana vuosikymmenenä käynnistynyt keskustelu työperäisestä maahanmuutosta herätti vastustusta. Tärkein yksittäinen tapahtuma oli kuitenkin kan-

sainvälinen talouskriisi ja siihen liittyvät Kreikan ja Portugalin apupaketit sekä Euroopan unionin näennäinen kyvyttömyys ratkaista sen eteen kasaantuvia ongelmia. Nämä yhteiskunnalliset, taloudelliset ja poliittiset kehityslinjat loivat otolliset olosuhteet poliittisen kommunikaation kautta tapahtuvalle poliittiselle mobilisaatiolle, jonka lopputuloksena oli Perussuomalaisten vaalivoitto. Tämän poliittisen mobilisaation sisältö oli konservatiivis-kansallisuusmielisten populistista ideologiaa kannattavien äänestäjien tietoisuuden ja kollektiivisen identiteetin kehittyminen. Perussuomalaisten potentiaaliset kannattajat saavuttivat ymmärryksen siitä, että Perussuomalaisten populistinen ideologia vastaa heidän arvojaan paremmin kuin minkään muun puolueen äänestäminen ja että Perussuomalaisten tarjoama näkökulma todellisuuteen on uskottava ja oikeutettu.

Euroopan unionia sekä Kreikan ja Portugalin pelastuspaketteja koskeva uutisointi osoittaa, että suomalainen media ilmeisen tahattomasti mobilisoi populistista ideologiaa kannattavat kansalaiset äänestämään Perussuomalaisia eduskuntavaaleissa 2011. Vaalien alla ylivoimaisesti tärkeimmäksi uutisaiheeksi nousi kansainvälinen talouskriisi sekä Euroopan unionin ponnistelut luoda jäsenmailleen Portugalille ja Kreikalle sopivat apupaketit. Euroopan unionia käsittelevät uutiset tuottivat mielikuvaa, jossa Perussuomalaiset muodosti todellisen ja selkeän vaihtoehdon muiden puolueiden EU-politiikalle. Asetelman taustalla oli se tosiasia, että Perussuomalaiset oli ainoa puolue, joka oli edes suurin piirtein johdonmukaisesti vastustanut Euroopan unionia koko sen ajan kun Suomi oli ollut sen jäsen. Uutisissa, kolumneissa ja pääkirjoituksissa saatettiin toki myös kritisoida Perussuomalaisia ja heidän puheenjohtajaansa Timo Soinia. Olennaisempaa on kuitenkin, että Timo Soini sai yhtä paljon tai jopa enemmän näkyvyyttä kuin muut suurten (Kokoomus, Sdp ja Keskusta) puolueiden puheenjohtajat, samalla kun pienten puolueiden puheenjohtajat jäivät liki täysin pimentoon. Timo Soinin ja Perussuomalaisten saama näkyvyys antoi heidän ajatuksilleen uskottavuutta. Siinä toistui uudestaan ja uudestaan mielikuva Perussuomalaisista ja Timo Soinista Euroopan unionin leppymättöminä vastustajina.

Perussuomalaiset kansanedustajaehdokkaat hyödynsivät omista vaalikampanjoissaan runsaasti sosiaalista mediaa ja blogeja, ja he saavuttivat viestilleen enemmän vastakaikua kuin muiden puolueiden blogit. Blogit ja sosiaalinen media olivat pienelle puolueelle oivallinen väline ohittaa Perussuomalaisiin kriittisesti suhtautuvat joukko-

tiedotusvälineet ja saavuttaa suoraan omat potentiaaliset kannattajat. Blogien avulla tuotettiin mielikuvaa yhtenäisestä ryhmästä, joka jakaa keskenään samat aatteet. Näitä aatteita olivat esimerkiksi kansallisuusmielisyys, muukalaisvihamielisyys, aatekonservatismi sekä tavallisen kansan ihannointi. Ryhmäidentiteettiä tuotettiin luomalla käsitystä, että muut tahot – poliitikot ja toimittajat – eivät tahdo päästää Perussuomalaisten lausumaa ”totuutta” julkisuuteen. Perussuomalaiset näyttäytyivät eräänlaisena eliittien vainoamana ryhmänä, joka kuitenkin nyt oli saamassa tilaisuuden saada äänensä kuuluviin.

Toiseksi blogit vahvistivat kannattajissa niitä tunteita, joiden seurauksena vaaleista tuli protestivaalit ja Perussuomalaisten voittokulku. Niissä herätettiin suuttumusta kansallisia eliittejä ja kansainvälisiä instituutioita, erityisesti Euroopan unionia kohtaan. Niissä luotiin pelkoa luomalla kuvaa hallitsemattomasta maahanmuutosta, suomalaisen kulttuurin katoamisesta sekä kansainvälisen talouskriisin ja globalisaation ulottumisesta Suomeen. Näiden lisäksi niissä pyrittiin vahvistamaan potentiaalisten kannattajien toiveikkautta valamalla uskoa Perussuomalaisten vaalivoittoon. Blogeissa viitattiin toistuvasti mielipidemittauksiin, joissa Perussuomalaiset oli saanut huomattavan kannatuksen. Samalla muistutettiin, että ”gallupit eivät äänestä” ja kehoitettiin kansalaisia käyttämään äänioikeuttaan vaalipäivänä. Blogeissa kirjoitettiin usein kuvauksia onnistuneista kampanjatapahtumista, joissa oli ollut paljon kuulijoita. Myös näissä blogeissa viitattiin herkästi tiedotusvälineisiin ikään kuin hakien uskottavuutta ja ulkopuolista tunnustusta sille, että Perussuomalaisten tarjoamalle populistiselle ideologialle on kiinnostusta ja kannatusta.

Valtamedian ylläpitämä vastakkainasettelu Perussuomalaiset vastaan Kokoomus, Sdp ja Keskusta yhdistettynä onnistuneeseen sosiaalisen median kautta tapahtuneeseen poliittiseen kommunikaatioon tuotti poliittisen mobilisaation, jonka tuloksena Perussuomalaiset kasvatti olennaisella tavalla omaa yhteiskunnallista symbolista valtaansa ennen vuoden 2011 eduskuntavaaleja. Eduskuntavaalit puolestaan konkretisoivat tämän symbolisen vallan poliittiseksi vallaksi. Samanaikaisesti symbolisen ja poliittisen vallan välillä on vuorovaihtuksen kehä: vaalivoitto lisäsi puolueen symbolista valtaa antaen puolueelle lisää uskottavuutta arvioida ja määrittää todellisuutta. Vaalivoiton konkretisoima muutos symbolisen vallan jakautumisessa on muuttanut olennaisella tavalla suomalaisen sisäpolitiikan dynamiikkaa. Muutoksen suuruudesta kertoo esimerkiksi se, että Perussuoma-

lasen on pyrkinyt monopolisoimaan sanaparin ”Suomen kansa”, kuten päätös virallisen englanninkielisen nimen ”the Finns” käyttöönotosta osoittaa. Melkoinen temppu, kun pitää mielessä, että Matti Wiber- gin (2011) mukaan 87,2 äänestysikäisistä suomalaisista ei äänestänyt Perussuomalaisia. Symbolisen vallan rakenteissa tapahtunut muutos oli kuitenkin niin raju, että se on pakottanut muut puolueet puolus- tuskannalle miettimään, millä tavalla vastata Perussuomalaisten aihe- uttamaan haasteeseen. Perussuomalaisten vahvuus ei ole kuitenkaan pelkästään siinä, että puolue saavutti 19,1 % äänistä, vaan yhtälailla siinä, että muut puolueet ovat niin hajallaan. Nykyinen hallituspohja osoittaa, että muut puolueet ovat itse asiassa lähempänä toisiaan kuin Perussuomalaisia ja Suomeen on tosiaan muodostunut Ville Pernaan hahmottelemat kaksi poliittista blokkia: Perussuomalaiset vastaan muut. Tästä näkökulmasta Perussuomalaisten saavuttamaa symboli- sen vallan asemaa voi pitää yllättävänä ja se on selitettävissä pelkäs- tään sillä, että muiden puolueiden kyky yhteistyöhön esimerkiksi vaalien alla on puutteellinen. Eduskuntavaalien poliittinen kommu- nikaatio tarjoaakin muille puolueille kaksi selkeää viestiä, mikäli ne kokevat Perussuomalaiset uhaksi. Ensinnäkin niiden on kyettävä pa- remmin yhteistyöhön keskenään ja uskallettava vastata Perussuo- malaisten asettamaan haasteeseen. Toiseksi muiden puolueiden on opittava myös tunteisiin vetoavat poliittisen argumentaation ja mobi- lisaation keinot, joilla ne kykenevät saamaan omat menetetyt kannatta- jat takaisin puolelleen.

VIITTEET

- 1) Mainittakoon, että lähdeviiteapparaatti on tässä tutkimuksessa suhteellisen kevyt, koska kyse on suhteellisen yleisesityksellisestä otteesta ja esitystavasta. Useat faktat oletetaan jo tunnetuiksi ja suuri osa tekstistä on analyysiä ja yleisluonnehdintaa, joka koostuu laajasta kirjallisuudesta ja muista lähteistä. Näin ollen viitteitä käytetään lähinnä silloin, kun halutaan osoittaa muutama perusteos, joista käsin ilmiöön voi tutustua tarkemmin, tai kun halutaan osoittaa jonkin tietyn detaljin tarkka alkuperä.
- 2) Populismien yleisiä piirteitä on pohdittu lukuisissa tutkimuksissa. Ks. mm. Hans-Georg Betz, *Radical Right-Wing Populism in Western Europe* (London 1994); Michael Minkenberg, *The New Right in France and Germany. Nouvelle Droite, Neue Rechte and the New Right Radical Parties*. Teoksessa Peter H. Merkl & Leonard Weinberg (Eds.): *The Revival of Right-Wing Extremism in the Nineties* (London 1997); Matti Wiberg (toim.): *Populismi: kriittinen arvio* (Edita 2011).
- 3) Populismien piirteistä ja luonteesta ks. myös Vesa Vares, *Uusoikeistolaisuuden neljät kasvot: Neokonservatismi, neoliberalismi, autoritarismi, populismi*. Seikko Eskolan juhla kirjassa *Arvot, analyysi, tulkinta*. Toim. Marjatta Hietala, Jarmo Oikarinen, Hannele Virtala (SHS / Helsinki 1997), sivut 163-180, ja siinä mainitut kirjalliset lähteet.
- 4) Betz 1994, 3, 4, 22-27.
- 5) Minkenberg 1997, 84, 85.
- 6) Paitsi toisin mainittaessa, alaluvun loppuosasta ks. Vares 1997, 163-180, ja siinä mainitut lähteet.
- 7) Betz 1994, 145-148.
- 8) Harvey G. Simmons, *The French National Front. The Extremist Challenge to Democracy* (Boulder 1996), 27-36, 59-62, 242-247.
- 9) Betz 1994, 60, 61, 162-166, 178, 179, Simmons 1996, 242-247.
- 10) Betz 1994, 135.
- 11) Fennomaniasta ja Suomalaisesta puolueesta ks. esim. Pirkko Leino-Kaukiainen, *Suomalainen Puolue 1905-1918*. Teoksessa *Suomalais-kansallinen kokoomus. Suomalaisen Puolueen ja Kansallisen Kokoomuspuolueen historia vuoteen 1929* (Vammala 1994); Ilkka Liikanen, *Fennomania ja kansa. Joukkojärjestäytymisen läpimurto ja Suomalaisen puolueen synty*. Historiallisia tutkimuksia 191 (SHS / Helsinki 1995); Hannu Salokorpi, *Pietarin tie. Suomalainen puolue ja suomettarelainen politiikka helmikuun manifestista 1899 Tarton rauhaan 1920* (Mänttä 1988).
- 12) Maalaisliiton alkuvaiheista ks. esim. Ilkka Hakalehto, *Maalaisliitto autonomian aikana. Maalaisliitto-Keskustapuolueen historia 1* (Kirjayhtymä 1986); Juhani Mylly, *Maalaisliitto 1918-1939. Maalaisliitto-Keskustapuolueen historia 2* (Hämeenlinna 1989).
- 13) Paasikivi Hannes Gebhardille 31.8.1918. Gebhardin kokoelma, kansio V:9, KA.
- 14) Pulapuolueista ks. Rauli Mickelsson, *Suomen puolueet. Historia, muutos ja nykypäivä* (Vastapaino, Tampere 2007), 108, 109.
- 15) Mikko Uola, *Ernesti Hentunen, tasavallan hovinööri. Suomalaisen populismin juurilla* (Turun yliopiston poliittisen historian laitos 1997).

- 16) Lapuan liikkeestä ks. etenkin Juha Siltala, *Lapuan liike ja kyyditykset* (Otava 1985); IKL:stä ks. etenkin Mikko Uola, *Sinimusta veljeskunta. Isänmaallinen kansanliike 1932-1944* (Otava 1982).
- 17) Kokoomuslaisesta suhtautumisesta ks. etenkin Vesa Vares, *Kokoomus ja demokratian kriisi 1929-1939*. Teoksessa *Suomalais-kansallinen kokoomus 2. Suomalaisen Puolueen ja Kansallisen Kokoomuspuolueen historia 1929-1944* (Edita, Helsinki 2007), 12-172.
- 18) Hentusesta ks. Uola 1997.
- 19) SMP:n historiasta ks. esim. Mickelsson 2007, 149-151, 172, 173, 209-211, 233-235, 309, 310.
- 20) Uola 1997, 167.
- 21) Timo Soini, *Maisterisjätkä* (Tammi 2008).
- 22) Ks. esim. <http://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelma?tunniste=pseuvaaliohjelma2009>.
- 23) Florian Hartleb, *A Thorn in the Side of European Elites: The New Euroscepticism* (CES, 2011).
- 24) Ks.esim. <http://www.perussuomalaiset.fi/getfile.php?file=1536>.
- 25) http://www.danskfolkeparti.dk/The_Party_Program_of_the_Danish_Peoples_Party.asp, luettu 22.10.2011.
- 26) http://www.frp.no/no/Vi_mener/Prinsipprogram_2009-2013/, luettu 22.10.2011.
- 27) Puolueen aiemmasta historiasta ks. esim. Sami Lipponen: *"Nationens sista försvarare": en religionsvetenskaplig studie av neonationalistisk samhällssyn och livstolkning i Sverige* (Åbo Akademi University Press 2004).
- 28) <http://sverigedemokraterna.se/vara-asikter/det-sverigevanliga-partiet/>, luettu 22.10.2011.
- 29) Tiedot on valtaosin koottu Suvi Könösen pro gradu –tutkielmasta *Suomalaisten radikaalioikeistolaisten ryhmien rakenne, toiminta ja ideologia 1990-luvulla*. Pro gradu –tutkielma, Turun yliopisto, Poliittinen historia, tammikuu 2010.
- 30) Hartleb 2011.
- 31) Ville Pernaan blokkijako näkyi useassa lehdessä. Esim Satakunnan Kansa 24.3.2011 ”Hurja riita tuista”.
- 32) HS pääkirjoitus 14.1.2011 ”Portugali selvisi rimaa hipoen”.
- 33) Satakunnan kansa Kolumni 4.2.2011 ”Poliitikot, puhukaa EU:sta”.
- 34) Lapin kansa pääkirjoitus 4.2.2011 ”EU nousee lopulta vaalien teemaksi”)
- 35) Savon Sanomat pääkirjoitus 2.4.2011: 2”Katainen ja Soini johtavat blokkeja”; Myös Aamulehti totesi: ”Urpilainen ei tosin vieläkään ihan yksiselitteisesti saanut kakistettua, että mikä puolueen kanta tosipaikan tullen on.” Aamulehti pääkirjoitus 1.4.2011, ”Soini pelasi itsensä paitsioon”.
- 36) Savon Sanomat pääkirjoitus 18.3.2011: ”Takuista tuli vaaliase”.
- 37) HS kolumni 16.3.2011”Keskusta lykkää ongelmat yli vaalien”.
- 38) Etelä-Suomen Sanomat pääkirjoitus 17.3.2011 ”Talousasiat leimaavat vaalilomaa”.
- 39) Lapin Kansa 26.2.2011 ”Suomesta ei maksumiestä kriisivaltioille”
- 40) Satakunnan kansa 26.2.2011 ”Soini ei halua Suomea enää EU:n kriisivaltioiden maksumieheksi.”; Aamulehti 31.3.2011, ”Soini: EU ei ole mikään vippikassa”.

- 41) Aamulehti kolumni 14.1.2011 ”Mitä sitten jos Niinistö ei suostu?”
- 42) Suomen Kuvalehti 15/2011 ”Myös Slovakia tukee Portugalia”.
- 43) Iltalehti 16.4.2011 ”Persut ovat Brysselin pahin painajainen”.
- 44) Lapin kansa Kolumni 12.2.2011 ”Markkako takaisin?”
- 45) Aamulehti Kolumni 10.4.2011 ”Iso vauva uhmaikään”.
- 46) Lapin Kansa Kolumni 13.2.2011 ”Pääministeri Soini”.
- 47) HS 26.2.2011, ”Yhtenäisen kansan manifesti”.
- 48) HS 15.2.2011 ”Mitä Soini haluaa?”
- 49) HS, pääkirjoitus 26.2.2011: Nyt vaaliohjelmia vertaamaan!
- 50) Apu, Yrjö Rautio: Nyt tiedetään jo liikaakin.
- 51) Iltalehti, kolumni 14.4.2011 Juha Keskinen: Vaarallinen Soini.
- 52) Olli Immosen blogi 13.1.2011 ”Isänmaata ei tule myydä venäläisille.”
- 53) Anssi Joutsenlahden blogi 18.2.2011 ”Oho”.
- 54) James Hirvisaaren blogi 29.10.2011 ”Mediatiedote 29.10.2010”.
- 55) James Hirvisaaren blogi 20.12.2010 ”Ääri vasemmisto pesii Vihreissä”.
- 56) Nimim. ”Matti H.” vastaus James Hirvisaaren blogiin 10.1.2011 ”Somalit ja irakilaiset muuttivat Lieksaan”.
- 57) Freddy Van Wonterghemin vastaus James Hirvisaaren blogiin 10.1.2011 ”Somalit ja irakilaiset muuttivat Lieksaan”.
- 58) Nimin. ”Vieras” vastaus James Hirvisaaren blogiin 10.1.2011 ”Somalit ja irakilaiset muuttivat Lieksaan”.
- 59) Jussi Niinistön blogi 6.3.2011 ”Muutos on mahdollinen”.

LÄHTEET:

- Bauman, Zygmunt (2002) *Notkea moderni*. Tampere: Vastapaino.
- Berg, Laura; Niemi, Mari K., Pernaa, Ville; Pitkänen, Ville & Railo, Erkki (2009) *Politiikan julkisuuden perusvirta*. Teoksessa Pernaa, Ville; Niemi, Mari K. & Pitkänen, Ville (toim.) *Politiikan journalismin tila Suomessa*. Turku: Kirja-Aurora.
- Betz Hans-Georg (London 1994) *Radical Right-Wing Populism in Western Europe*.
- Borg, Sami (2009) *Internet ja sosiaalinen media Suomen EU-vaaleissa 2009*. vaaleissa. Teoksessa Sami Borg ja Heikki Paloheimo (toim.), *Vaalit yleisdemokratiassa*. Tampere: Tampere University Press
- Castells, Manuel (2009) *Communication power*. Oxford: Oxford University Press.
- Haavisto, Ilkka & Kiljunen; Pentti (2011) *Maaailman paras maa. Elinkeinoelämän valtuuskunnan kansallinen arvo- ja asennetutkimus 2011*. Helsinki: Taloustieto Oy.
- Hakalehto Ilkka (1986) *Maalaisliitto autonomian aikana. Maalaisliitto-Keskustapuolueen historia 1*. Kirjayhtymä
- Hartleb Florian (2011), *A Thorn in the Side of European Elites: The New Euroscepticism*. CES.
- Herkman, Juha (2011) *Politiikka ja mediajulkisuus*. Tampere: Vastapaino.
<http://sverigedemokraterna.se/partiet>
- Kalela, Jorma (2008) *Politiikattomuus hallitusten politiikkana*. Teoksessa Suomen ja kansanvallan haasteet Suomen eduskunta 100 vuotta. Helsinki: Edita.
- Kantola, Anu (2011) *Modernin julkisuuden teoria ja käytännöt*. Teoksessa Anu Kantola (toim.) *Hetken hallitsijat Julkinen elämä notkeassa yhteiskunnassa*. Helsinki: Gaudeamus.
- Kunelius, Risto, Noppari, Elina & Reunanen, Esa (2009) *Media vallan verkoissa*. Tampere: Tampereen yliopiston tiedotusopin laitos.
- Könönen Suvi (2010) *Suomalaisten radikaalioikeistolaisten ryhmien rakenne, toiminta ja ideologia 1990-luvulla*. Pro gradu -tutkielma, Turun yliopisto Leino-Kaukiainen
- Pirkko (1994) *Suomalainen Puolue 1905-1918*. Teoksessa *Suomalais-kansallinen kokoomus. Suomalaisen Puolueen ja Kansallisen Kokoomuspuolueen historia vuoteen 1929*. Vammala.
- Liikanen Ilkka (1995) *Fennomania ja kansa. Joukkojärjestäytymisen läpimurto ja Suomalaisen puolueen synty*. Historiallisia tutkimuksia 191. Helsinki : SHS.
- Lipponen Sami (2004) *"Nationens sista försvarare": en religionsvetenskaplig studie av neonationalistiska samhällssyn och livstolkning i Sverige*. Åbo Akademi University Press.
- Mickelsson, Rauli (2007) *Suomen puolueet: historia, muutos ja nykypäivä*. Tampere: Vastapaino.
- Minkenberg Michael (London 1997) *The New Right in France and Germany. Nouvelle Droite, Neue Rechte and the New Right Radical Parties*. Teoksessa Peter H. Merkl & Leonard Weinberg (Eds.): *The Revival of Right-Wing Extremism in the Nineties*; Mouffe, Chantal. (2005) *On the Political*. Abingdon: Routledge
- Mylly Juhani (1989) *Maalaisliitto 1918-1939. Maalaisliitto-Keskustapuolueen historia 2*. Hämeenlinna.

Paloheimo, Heikki & Raunio, Tapio (2008) Suomen puolueiden nykytila ja tulevaisuuden haasteet. Teoksessa Heikki Paloheimo & Tapio Raunio (toim.) Suomen puolueet ja puoluejärjestelmä. Helsinki: WSOY oppimateriaalit.

Raunio, Tapio (2011) Missä EU, siellä ongelma: populistinen Eurooppa-vastaisuus Suomessa. Teoksessa Matti Wiberg (toim.) Populismi. Kriittinen arvio. Helsinki: Edita.

Rinne, Jarno (2011) Vaalikampanja sosiaalisessa mediassa. *Politiikka* 1/2011, 63–70.

Ruostetsaari, Ilkka (2011). Populistiset piirteet vennamolais-soinilaisen puolueen ohjelmassa. Teoksessa Matti Wiberg (toim.) Populismi. Kriittinen arvio. Helsinki: Edita.

Salokorpi Hannu (1988) Pietarin tie. Suomalainen puolue ja suomettarelainen politiikka helmikuun manifestista 1899 Tarton rauhaan 1920. Mänttä.

Siltala Juha (1985), Lapuan liike ja kyyditykset. Otava.

Simmons Harvey G. (1996), The French National Front. The Extremist Challenge to Democracy. Boulder.

Soini Timo (2008) Maisterisjätkä. Tammi.

Strandberg, Kim. (2009) Internet vaalikampanjassa – etulinjassa vai marginaalissa? Teoksessa Sami Borg ja Heikki Paloheimo (toim.), Vaalit yleisdemokratiassa. Tampere: Tampere University Press, 60–93.

Suhonen, Pertti (2005) Kun politiikan kysyntä ja tarjonta eivät kohta. *Yhteiskuntapolitiikka* 70 (2005):6, 678–683.

Suhonen, Pertti (2011) Mistä perussuomalaiset tulevat. Teoksessa Matti Wiberg (toim.) Populismi. Kriittinen arvio. Helsinki: Edita.

Thompson, John B. (1995) Media and modernity : a social theory of the media. Cambridge: Polity.

Thompson, John B. (2000) Political scandal: power and visibility in the media age. Cambridge: Polity.

Toivonen, Timo (2011) Perussuomalaisten nousun taustoista. Teoksessa Matti Wiberg (toim.) Populismi. Kriittinen arvio. Helsinki: Edita.

Uola Mikko (1982) Sinimusta veljeskunta. Isänmaallinen kansanliike 1932-1944. Otava.

Uola Mikko, Hentunen Ernesti (1997) Tasavallan hovinarri. Suomalaisen populismin juurilla. Turun yliopiston poliittisen historian laitos.

Vares Vesa, (1997) Uusoikeistolaisuuden neljät kasvot: Neokonservatismi, neoliberalismi, autoritarismi, populismi. Seikko Eskolan juhla kirjassa Arvot, analyysi, tulkinta. Toim. Marjatta Hietala, Jarmo Oikarinen, Hannele Virtala: Helsinki: SHS.

Vares Vesa (2007) Kokoomus ja demokratian kriisi 1929-1939. Teoksessa Suomalais-kansallinen kokoomus 2. Suomalaisen Puolueen ja Kansallisen Kokoomuspuolueen historia 1929-1944. Helsinki: Edita

Vartia, Pentti (2001) Erilaisuuksien Suomi. Raportti suomalaisten asenteista 2001. Helsinki: Taloustieto Oy.

Wiberg Matti (2011) (toim.): Populismi: kriittinen arvio: Edita.

Wiberg, Matti (2011) Mitä populismi on? Teoksessa Matti Wiberg (toim.) Populismi. Kriittinen arvio. Helsinki: Edita.

www.danskfolkeparti.dk

www.frp.no

www.perussuomalaiset.fi

KIRJOITTAJAT

VTT Erkka Railo työskentelee tutkijana Eduskuntatutkimuksen keskuksessa, joka toimii Turun yliopiston politiikan tutkimuksen laitoksen yhteydessä. Hän on tutkimuksissaan tarkastellut erityisesti politiikan ja median suhteiden muutosta Suomessa.

Dos. Vesa Vares toimii Turun yliopiston poliittisen historian oppiaineessa yliopistonlehtorina. Hän on Turun, Tampereen ja Jyväskylän yliopistojen dosentti ja toiminut myös Humboldt-yliopistossa Berliinissä. Hän on erikoistunut puoluehistoriaan, erityisesti konservatiivisiin, liberaalisiin ja oikeistoradikaalisiin liikkeisiin ja kirjoittanut lukuisia monografioita puolueiden ja instituutioiden historiaa sekä elämäkertoja.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

OIKEISTOPOPULISMIN MONET KASVOT

Perussuomalainen jytky on herättänyt kiinnostusta. Mistä populismissa on kysymys? Miten se eroaa esimerkiksi äärioikeistolaisuudesta tai konservatismista? Miten populismin tunnusmerkit näkyvät suomalaisissa puolueissa ja niiden vaalitavoitteissa, olivatko fennomaanit populistieja? Mikä selittää Perussuomalaisten kannatuksen kasvun ja mikä rooli siinä on medialla? Onko suosion taustalla karismaattinen johtaja, sosiaalisen median voima vai iltapäivälehtien hehkutus? Miten perussuomalainen populistie hahmottuu kansainvälisessä vertailussa?

Tässä kirjassa näihin kysymyksiin vastaavat kokeet politiikan tutkijat **Vesa Vares** ja **Erkka Railo** Turun yliopistosta.

VTT Erkka Railo työskentelee tutkijana Eduskuntatutkimuksen keskuksessa. Hän on tutkimuksissaan tarkastellut erityisesti politiikan ja median suhteiden muutosta Suomessa.

Vesa Vares toimii Turun yliopiston poliittisen historian oppiaineessa yliopistonlehtorina. Hän on erikoistunut puoluehistoriaan, erityisesti konservatiivisiin, liberaalisiin ja oikeistoradikaalisiin liikkeisiin.